

Моніторинг дотримання прав людини в установах Департаменту

Звіт про виконання проекту «Міжнародного товариства прав людини – Української секції»
«Проблеми створення системи національних превентивних механізмів попередження катувань.
Роль громадського моніторингу (2009 рік)»

Проект

«Кримінально - виконавча служба України. Проблеми створення системи національних превентивних механізмів попередження катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання. Роль громадського моніторингу (2009 рік)»

З в і т

Виконавець проекту:

«Міжнародне товариство прав людини – Українська секція» (МТПЛ-УС)
за методичної підтримки громадської організації Євроклуб «Право і Захист»

Текст звіту підготовлено:

Розділ I	<i>В.В. Брущенко</i> , Голова Правління ГО Євроклуб «Право і захист», юрист;
Розділи II – III	<i>А.О. Сухоруков</i> , керівник проекту, Голова Правління Міжнародного товариства прав людини – Українська секція, кандидат хімічних наук; <i>О.Є. Бобровський</i> , координатор проекту у Київській області, співробітник Київського офісу МТПЛ-УС, магістр філософських наук;
Розділи IV – VI	<i>О.Г. Злобіна</i> , науковий консультант проекту, доктор соціологічних наук, завідувача відділом соціальної психології Інституту соціології НАН України;

Технічне редагування та відповідальний за випуск *А.О. Сухоруков*

Проект здійснювався в межах проекту Координатора проектів Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) в Україні «Попередження тортур та жорстокого поведінки в місцях позбавлення волі».

Завдання цього звіту надати максимально повну інформацію про результати, отримані в межах проектної діяльності. Виконавці проекту відмовились від будь-яких оцінок наведених в звіті даних. Фаховий аналіз результатів, маємо надію, буде виконаний колом фахівців в галузі пенітенціарії та використаний керівництвом ДДУВП для подальшого удосконалення діяльності Кримінально – виконавчої системи України.

Цей текст звіту є обмеженим для розповсюдження та може використовуватися за погодженням Координатора проектів ОБСЄ в Україні та керівництва ДДУВП. Рішення про оприлюднення повних або часткових результатів проекту приймають вказані вище інституції.

Директор проекту:

А.О. Сухоруков

Попередній звіт:

грудень 2009 року

Остаточна редакція тексту звіту:

червень 2010 року

м. Київ

Зміст

Зміст.....	2
I. Загальна інформація про проект	6
II. Пояснювальна записка щодо формування анкет для опитування засуджених та персоналу УВП.....	9
III. Фіксація інформації під час відвідування УВП.....	11
IV. Від упорядників тексту звіту.....	12
V. Аналіз результатів опитування засуджених (кількісні показники).....	14
- оформлення засуджених до УВП (запитання анкети (надалі з.а.) № 1).....	14
- розподіл засуджених по установах (з.а. № 2).....	14
- розміщення засуджених по спальним приміщенням (з.а. № 5).....	15
- умови нічного відпочинку засуджених в установі (з.а. № 3).....	15
- умови у приміщеннях для проведення культурно-масових заходів (з.а. № 4).....	16
- забезпечення порядку та чистоти в установі (з.а. № 6).....	16
- санітарно – гігієнічні заходи в установі (з.а. № 7).....	16
- забезпечення в установі одягом та постільними речами (з.а. № 8)	16
- організація харчування в установі (з.а. № 9).....	17
- контакти з зовнішнім світом в установі (з.а. № 11, № 12)	18
- своєчасне повідомлення родичів про стан засуджених (з.а. № 13).....	18
- забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією (з.а. № 14).....	19
- правова допомога в установі (з.а. № 10).....	19
- трудова діяльність в установі (з.а. № 15).....	19
- фізична культура та дозвілля в установі (з.а. № 16).....	20
- навчальний процес в установі (з.а. № 17).....	20
- можливість сповідання релігії та відвідування релігійної служби (з.а. № 18)	21
- організація роботи ларька в установі (з.а. № 19).....	21
- надання медичних послуг в установі (з.а. № 20)	21
- організація обшуків в установі (з.а. № 21).....	22
- процедура накладання стягнень в установі (з.а. № 22).....	22
- реалізація накладених стягнень (з.а. № 23)	22
- застосування передбаченої законом фізичної сили щодо засуджених (з.а. № 24).....	22
- застосування передбачених законом спеціальних засобів (щодо стримування засуджених) (з.а. № 25).....	23
- подання прохань та скарг до адміністрації (з.а. № 26).....	24
- реагування адміністрації на прохання та скарги засуджених (з.а. № 27).....	24
- індивідуальний план відбування покарань засудженими (з.а. № 28).....	24
VI. Порівняльний аналіз результатів опитування персоналу УВП та засуджених.....	25
- можливість сповідання релігії та відвідування релігійної служби (з.а. № 18).....	26
- забезпечення порядку та чистоти в установі (з.а. № 6).....	26
- розміщення засуджених по спальним приміщенням (з.а. № 5).....	26
- оформлення засуджених до УВП (з.а. № 1).....	27
- розподіл засуджених по установах (з.а. № 2).....	27
- контакти з зовнішнім світом в установі (з.а. № 11).....	27
- організація харчування в установі (з.а. № 9).....	28
- надання медичних послуг в установі (з.а. № 20)	28
- трудова діяльність в установі (з.а. № 15).....	29
- навчальний процес в установі (з.а. № 17).....	29
- забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією (з.а. № 14).....	29

- контакти з зовнішнім світом в установі (з.а. № 11, № 12)	29
- організація обшуків в установі (з.а. № 21).....	30
- процедура накладання стягнень в установі (з.а. № 22).....	30
- реалізація накладених стягнень (з.а. № 23).....	30
- правова допомога в установі (з.а. № 10).....	31
- подання прохань та скарг до адміністрації (з.а. № 26).....	31
- реагування адміністрації на прохання та скарги засуджених (з.а. № 27).....	31

VII. Результати опитування персоналу УВП щодо професійного блоку запитань (з.а. № 29 – з.а. № 36).....32

- спеціальна підготовка адміністрації щодо організації взаємодії між засудженими та персоналом (з.а. № 30).....	32
- підвищення загальної професійної підготовки (з.а. № 31).....	32
- підготовка персоналу щодо процедури застосування передбаченої законом фізичної сили щодо засуджених (з.а. № 33).....	32
- ознайомлення персоналу з законодавчою базою, яка регулює застосування спеціальних засобів (щодо стримування засуджених) (з.а. № 34).....	32
- вивчення міжнародних документів у сфері прав людини (з.а. № 32).....	33
- відношення персоналу до рекомендації Європейських пенітенціарних правил (надалі ЄПП), п. 72.1. щодо гуманного ставлення до ув'язнених (з.а. № 29).....	33
- відношення персоналу до рекомендації ЄПП, п. 90.1 щодо постійного інформування громадськості про діяльність ДДУВП (з.а. № 36).....	33

VIII. Аналіз конкретних пропозицій і зауважень, що висловлені засудженими в анкетах.....34

- оформлення засуджених до УВП (з.а. № 1).....	34
- розподіл засуджених по установах (з.а. № 2).....	35
- умови нічного відпочинку засуджених в установі (з.а. № 3)	35
- умови у приміщеннях для проведення культурно-масових заходів (з.а. № 4).....	36
- розміщення засуджених по спальним приміщенням (з.а. № 5).....	36
- забезпечення порядку та чистоти в установі (з.а. № 6).....	37
- санітарно – гігієнічні заходи в установі (з.а. № 7).....	37
- забезпечення в установі одягом та постільними речами (з.а. № 8)	37
- організація харчування в установі (з.а. № 9).....	38
- правова допомога в установі (з.а. № 10).....	38
- контакти з зовнішнім світом в установі (з.а. № 11, №12).....	38
- своєчасне повідомлення родичів про стан засуджених (з.а. № 13).....	39
- забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією (з.а. №14).....	39
- трудова діяльність в установі (з.а. № 15).....	40
- фізична культура та дозвілля в установі (з.а. № 16).....	40
- навчальний процес в установі (з.а. № 17).....	41
- організація роботи ларька в установі (з.а. № 19)	41
- надання медичних послуг в установі (з.а. № 20).....	42
- організація обшуків в установі (з.а. № 21).....	42
- процедура накладання стягнень в установі (з.а. № 22).....	43
- реалізація накладених стягнень (з.а. № 23).....	43
- застосування передбаченої законом фізичної сили щодо засуджених (з.а. № 24)....	43
- подання прохань та скарг до адміністрації (з.а. № 26).....	44
- реагування адміністрації на прохання та скарги засуджених (з.а. № 27).....	44
- індивідуальний план відбування покарань засудженими (з.а. № 28).....	44

IX. Рейтинговий аналіз відповідей респондентів (засуджених та зі складу персоналу) на запитання анкети.....46

Рисунки в тексті

Рис. 1. Оцінка потенціалу конфліктності процесу оформлення засуджених до УВП та їх розподілу по установам.....	15
Рис. 2. Оцінка умов для нічного відпочинку засуджених та умов перебування у приміщеннях для культурно-масових заходів в УВП.....	16
Рис. 3. Оцінка організації санітарно - гігієнічних заходів в УВП.....	17
Рис. 4. Оцінка організації харчування в УВП.....	17
Рис. 5. Оцінка організації правової допомоги в УВП.....	19
Рис. 6. Оцінка організації трудової діяльності в УВП.....	20
Рис. 7. Оцінка організації роботи ларька в УВП.....	21
Рис. 8. Оцінка організації надання медичних послуг в УВП.....	22
Рис. 9. Оцінка організації обшуків, процедури накладання стягнень та реалізації стягнень в УВП.....	23

Таблиці в тексті

Таблиця 1 Порівняльна оцінка засудженими та персоналом можливостей виникнення конфліктів в різних ситуаціях взаємодії	26
--	----

Таблиця 2 Порівняльна оцінка засудженими та персоналом побутових умов, харчування, медичного обслуговування в установах.....	27
---	----

Таблиця 3 Порівняльна оцінка засудженими та персоналом організації різних видів діяльності в УВП та контактів із зовнішнім світом	28
--	----

Таблиця 4 Порівняльна оцінка засудженими та персоналом діяльності адміністрації щодо забезпечення підтримки порядку в установі	30
---	----

Таблиця 5 Запитання анкети № 29 – 36 для персоналу	32
---	----

Таблиця 6, 6-А Рейтинговий розподіл «негативних відповідей» на запитання анкети засудженими та персоналом.....	48
---	----

Додатки

ДОДАТОК 1 Таблиці розподілу відповідей на запитання анкети для засуджених.....	50
---	----

ДОДАТОК 2 Таблиці розподілу відповідей на анкету для засуджених по областях, охоплених проектною діяльністю.....	58
---	----

ДОДАТОК 3 Таблиці розподілу відповідей на запитання анкети для персоналу.....	68
--	----

ДОДАТОК 4 Порівняльні таблиці розподілу відповідей, наданих засудженими та персоналом, на спільний блок запитань анкети.....	77
---	----

ДОДАТОК 5 Форма звіту за результатами відвідування установи.....	84
---	----

ДОДАТОК 6 Список установ виконання покарань, в які було здійснено моніторингові візити відповідно до завдань проекту.....	88
--	----

ДОДАТОК 7 Координатори моніторингових груп по областях.....	91
--	----

ДОДАТОК 8 Інформація про виконавців проекту	92
--	----

I. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЕКТ

«Кримінально-виконавча служба України. Проблеми створення системи національних превентивних механізмів попередження катувань та інших жорстоких, нелюдських та таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання. Роль громадського моніторингу» (Проект 2009). Виконано в межах рамкового Проекту Координатора проектів ОБСЄ в Україні «Попередження тортур і жорсткого поводження в місцях позбавлення волі».

З червня місяця 2009 року Міжнародне товариство прав людини – Українська секція (МТПЛ – УС) за сприяння Державного департаменту України з питань виконання покарань (Департамент) здійснило імплементацію проекту Координатора проектів ОБСЄ в Україні «Кримінально-виконавча служба України. Проблеми створення системи національних превентивних механізмів попередження катувань та інших жорстоких, нелюдських та таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання. Роль громадського моніторингу» (надалі – Проект - 2009). Методичну підтримку Проекту надала громадська організація Євроклуб «Право і Захист»

Проект спрямовано на дослідження проблем організації постійно діючої системи громадського моніторингу в установах Державної кримінально-виконавчої служби України як складової національних превентивних механізмів попередження катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження.

В рамках проекту передбачено відвідування (моніторинг) установ визначних регіональними управліннями Державного департаменту з питань виконання покарань.

Проектна діяльність охоплює: Донецьку, Запорізьку, Київську, Львівську, Харківську та частково, Дніпропетровську області.

Проект складається з чотирьох частин:

1. Методична частина: підготовка програми моніторингу та інструкцій (регламенту) для моніторів – осіб, що реалізовуватимуть моніторингові заходи, а також для адміністрації установ Департаменту

2. Тренінгова частина та національна конференція: проведення системи тренінгів для підготовки осіб, які здійснюють моніторингові виїзди та для представників адміністрації установ Департаменту; організація Національної конференції.

3. Моніторингова частина: проведення моніторингових відвідань установ згідно Регламенту роботи моніторингових груп. Анкетуванням охоплені засуджені (839 осіб) та персонал (210 осіб) у 23 установах.

4. Підсумкова частина: аналіз моніторингової інформації, підготовка рекомендацій.

Виконані заходи¹

1. 07 – 09 липня 2009 року у м. Феодосія, АРК, був проведений Перший проектний тренінг. Тренінг було присвячено презентації Проекту та обговоренню методики здійснення моніторингу (див. доданий файл – **REPORT.Training_Feodosia**)
2. Розроблено форму для фіксації інформації, отриманої під час моніторингового виїзду регіональними координаторами Проекту (візитерами) до установ виконання покарань.

¹ З текстами звітів про проектні заходи та з матеріалами для проведення моніторингу можна ознайомитись на сайтах Євроклубу «Право і Захист»: http://hreuc.com/ukr/projects/implement/view_4.html, та Міжнародного товариства прав людини-Українська секція: <http://igfm.org.ua/>

3. За розробленою формою було проведено більш 20-ти моніторингових виїздів у регіонах, охоплених Проектом, а також – 3 виїзди у Дніпропетровській області за ініціативою ДДУВП та МТПЛ-УС.
4. 28 вересня 2009 року в м. Києві було проведено Національну конференцію "Громадський моніторинг дотримання прав людини в установах Державної кримінально-виконавчої служби України. Проблеми і перспективи". Учасники конференції мали змогу заслухати доповіді регіональних координаторів Проекту та ознайомитися з досвідом діяльності інших держав та міжнародних інституцій у сфері дотримання прав людини в установах виконання покарань. Під час конференції було також запропоновані пропозиції щодо удосконалення методики моніторингових візитів (див. доданий файл – **REPORT. National Conference 28 September 2009**).
5. Після перших випробувальних виїздів робочою групою Проекту було прийнято рішення удосконалити «Форму аналітичного звіту» для заповнення координаторами за результатами відвідування установ виконання покарань (УВП) (див. доданий файл – **Form_analysis report**).
6. Розроблено методологію та форми фіксації інформації для анкетування засуджених (див. доданий файл - **Questionary_prisoner**), додаткову форму – для засуджених жінок (див. доданий файл – **Questionary_prisoner_women**) та адміністрації УВП (див. доданий файл – **Questionary_staff**)
7. Разом з експертом з соціологічних питань розраховано кількість респондентів серед засуджених та адміністрації УВП, яких необхідно опитати для отримання репрезентативних результатів.
8. За поглибленою моніторинговою технологією (аналітичне вивчення та анкетування – див. пункти 5,6,7 цього переліку) зроблено 14 моніторингових виїздів в регіонах, охоплених проектом. Загальна кількість – 20 моніторингових виїздів
9. З метою вивчення обставин, які можуть бути причиною виникнення конфліктів між засудженими та адміністрацією установи та, як наслідок, призводити до тортур чи приниження гідності засуджених, проведено анонімне анкетування 839 засуджених та 210 працівників адміністрації УВП у п'яти регіонах України, охоплених проектним моніторингом.
10. 27 – 29 листопада 2009 року у с.м.т. Ворзель, Київська область, було проведено другий тренінг для учасників моніторингових груп, присвячений перспективам удосконалення моніторингу умов тримання осіб в установах Кримінально-виконавчої служби України та результатам виїздів моніторингових груп в установи виконання покарань.
11. Підготовлено проектну брошуру, в яку увійшли методичні рекомендації щодо створення системи громадського моніторингу дотримання прав і свобод людини та громадянина у системі органів і установ Державного Департаменту України з питань виконання покарань; особлива увага надана проблемі створення Національного превентивного механізму попередження катувань відповідно до факультативного протоколу ООН до Конвенції проти тортур.

Результати проекту

- Започатковано системний моніторинг забезпечення прав людини в установах Кримінально-виконавчої служби України
- Розроблено та опрацьовано моніторингову методологію вивчення обставин, які можуть спричиняти конфліктні ситуації між засудженими та адміністрацією і, як наслідок, призводити до тортур чи інших видів жорсткого поводження.

II. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ЩОДО ФОРМУВАННЯ АНКЕТ ДЛЯ ОПИТУВАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ТА ПЕРСОНАЛУ УВП

Одним із важливих завдань Проекту є анкетування засуджених та персоналу УВП.

Принцип формування анкет

Виконавці проекту вирішили, що базисним документом для складання анкет може бути текст Європейських пенітенціарних правил (Рекомендація Ради Європи R (2006) 2). Текст ЄПП є новим варіантом загальновідомого, авторитетного, перевіреного часом, документа, що, на наш погляд, в повному обсязі, відображає сучасні вимоги Європейської спільноти до діяльності в'язничних систем країн Ради Європи, зокрема України. ЄПП звичайно ж корелюють з відповідними документами ООН, ОБСЄ та інших спеціалізованих міжнародних інституцій.

Застосований принцип складання анкетних запитань, на наш погляд, є простим та логічним. Зміст запитання анкети базується на відповідному положенні ЄПП.

Виходячи з завдань Проекту, ми обмежились 28 пунктами анкети для засуджених та 36 пунктами анкети для персоналу. Оскільки обсяг ЄПП складає 107 пунктів, то зрозуміло, що ми охопили запитаннями не всі положення. Так, наприклад, ми оминули деякі спеціальні розділи ЄПП, які потребують окремого спеціального дослідження, як от: жінки (п. 34), тюремне ув'язнення неповнолітніх (п. 35), іноземні громадяни (п. 37) тощо. Повний перелік розділів та їх зміст дивись у тексті ЄПП. При моніторингу виховних колоній, жіночих колоній та лікувальних закладів анкети можуть бути модифіковані доданням спеціальних запитань, складених на базі ЄПП за описаним вище принципом.

Форма запитання

Будь яке положення ЄПП дозволяє, мабуть, сформулювати різні по формі анкетні запитання, переслідуючи ту чи іншу мету. Завдання нашого Проекту видається нам доволі складним: треба з'ясувати, чи мали місце в конкретній УВП випадки порушення «Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання», а також, по можливості, з'ясувати механізми превенції таких порушень в установах кримінально – виконавчої служби України згідно вимог Факультативного протоколу до Конвенції. Якщо чинити формально, то засудженого треба було б запитати: «Де, коли, хто та яким чином Вас катував?». А співробітника установи – відповідно: «Де, коли, кого та яким чином Ви катували?». Абсурдність запитань в такій формі є очевидною.

Ми вирішили будувати запитання в іншій площині: чи можуть певні обставини (організаційні, матеріальні, суто людські) бути причиною (витоком) конфліктів між засудженими та адміністрацією. Зрозуміло, що деякі конфлікти мають вірогідність продовжитись у вигляді жорсткого відношення адміністрації до засуджених, а інші конфлікти мають перспективу «мирного врегулювання». Зауважимо, що великий масив конфліктів, що можуть виникати між засудженими, а також, шляхи розв'язання таких ситуацій, не є безпосереднім об'єктом (темою) нашого проекту. «Конвенція проти катувань» чітко націлює нас на аналіз можливих порушень прав засуджених саме з боку адміністрації УВП як державної інституції.

Анкета для засудженого. У першій частині запитання ми просимо респондента висловити свої міркування (надати свою оцінку) по суті поставленого запитання. Наприклад:

- *«Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння між адміністрацією установи та засудженим) ...?»*
- *«Якими Ви вважаєте умови...?»*
- *«Якою ви вважаєте організацію (певного процесу) ...?»*
- *«Яким, на Ваш погляд, є забезпечення (певними обладнанням, матеріалами, тощо) ...?»*
- *«Як Ви оцінюєте відомі Вам випадки (скажімо, застосування сили)...?»*
- *«Чи маєте Ви індивідуальний план відбування покарання...?»*

Друга частина запитання пояснює коло проблем, щодо яких ми бажали б отримати судження респондента. Починається друга частина зі слова «Наприклад», а потім надано перелік обставин. Для зручності респондента друга частина запитання надана курсивом та зменшеним шрифтом.

Які по формі відповіді ми чекаємо від засуджених? Перша група відповідей: **Так, Ні, Не** **можу відповісти, задовільно, незадовільно, такі дії, обставини, що не відповідають ПВР², такі дії, обставини, що принижує гідність людини тощо.**

Ще два варіанти в більшості запитань дозволяють респонденту надати розгорнуту відповідь:

- Інше

- Ваші можливі конкретні зауваження

Як бачимо, при формуванні питань до засудженого, ми орієнтувалися на ідеологію п. 50 ЄСПП: *«З урахуванням забезпечення внутрішнього розпорядку та безпеки і режиму, ув'язненим має бути дозволено обговорювати питання щодо загальних умов утримання і їх варто заохочувати доводити ці питання до відома адміністрації пенітенціарної установи».*

Анкета для адміністрації установи з пункту 1 по 28 практично співпадає з відповідними пунктами анкети для засуджених. Тобто, одну і ту ж проблему ми просимо висвітлити представників адміністрації та засуджених. З пункту 29 по 36 надані «професійні» запитання для адміністрації.

Обидва типи анкет (для засуджених та для адміністрації) мають останній аркуш (пункт № 29 або пункт № 37 відповідно), призначений для викладення, за бажанням респондента, загальних міркувань щодо порушення прав людини в УВП. Передбачається, що цю інформацію респондент може надіслати організаторам анкетування поштою.

III. ФІКСАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ УВП

Перш за все зауважимо, що наш проект повинен визначити «больові точки» УВП: де, чому саме, за яких конкретних обставин можуть скластися конфліктні ситуації, непорозуміння між засудженим та адміністратором? Що саме може зіграти роль фактора (обставин), які сприйматимуться як приниження людської гідності? Або, де, як може «визрівають» умови реалізації катувань.

На наш погляд, важко сформулювати однозначний універсальний алгоритм огляду території та приміщень установи. Хоча б тому, що УВП суттєво відрізняються одна від одної: чоловічі колонії, жіночі колонії, виховні колонії або медичні установи. Певну специфіку накладає режим установ, наявність секторів, дільниць. Дивитись треба всі приміщення та прилеглу території без винятку, включаючи так звану «промзону». Особлива увага повинна приділятися ДІЗО, ПКТ або ДПК. Фіксувати треба, на наш погляд, ті обставини, які ми перелічили вище, орієнтуючись, в основному, на відповідні статті Європейських пенітенціарних правил, Правила внутрішнього розпорядку, інші законодавчі акти, і, головне, на Ваш особистий досвід.

Продемонструємо нашу думку наступним:

1. Зовнішній вигляд установи. Прилегла територія. По можливості, за домовленістю з адміністрацією, бажано об'їхати територію ВК по периметру або частині периметру. Предмет моніторингу: чи не є певні зовнішні деталі (наприклад, огорожа, паркан, оздоблення воріт тощо) такими, що можуть скласти уяву про приниження людської гідності утримуваних у ВК ?

Наявність цивільних житлових або промислових будинків у безпосередній близькості від території ВК (проблема – «місцева громада та УВП»).

2. Огляд приміщення для прийому передач. За домовленістю з адміністрацією провести «міні – опитування» родичів щодо проблем, які виникають при оформленні харчових та речових передач та переказі грошей засудженим (передачі – тема спеціального моніторингу).

3. КПП. Внутрішнє оздоблення. Виконання ПВР та КВК.

Надалі, аналогічно. Об'їхати (об'їхати) більшу частину території ВК, включаючи «промзону», господарські будівлі, сміттєзбиральник тощо. Фіксувати якість покриття двору (асфальт, плитка, наявність твердого покриття). Хто, коли, за яким розкладом прибирає територію ВК. Чи не тут витоки деяких конфліктів, що закінчуються ДІЗО, ПКТ або ДПК?

² Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань (Наказ ДДУВП від 25.12.2003 № 275, реєстрація в Мін'юсті 31.12.2003 за № 1277/8598. Останні зміни до ПВР – 14.03.2007)

IV. ВІД УПОРЯДНИКІВ ТЕКСТУ ЗВІТУ

До Вашої уваги – змістовний звіт, що є обов'язковим елементом проектної діяльності. Вважаємо за необхідне висвітлити декілька суттєвих, на наш погляд, обставин щодо формування тексту звіту.

Перш за все, висловлюємо щиру подяку всім учасникам проекту як з боку громадськості, так і працівникам Кримінально – виконавчої служби України. Завдячуючи Вашим зусиллям виконано проект, а отже є можливість скласти цей звіт.

По-друге, навіть у колі добрих друзів - колег завжди корисно визначити персональну відповідальність за певні дії, надану інформацію.

а) Розробка методики анкетування; тексти запитань для анкетування засуджених та персоналу; пропозиції щодо фіксації інформації під час відвідування УВП моніторинговою групою. За зміст і якість цих матеріалів несуть відповідальність керівник проекту А.О.Сухоруков та менеджер проекту О.Є. Бобровський;

б) кожний з шести регіональних координаторів проекту отримав інструкцію щодо змісту і кількості анкет для проведення опитування засуджених та персоналу УВП. До організаторів проекту надійшло 839 анкет від респондентів – засуджених та 210 анкет від респондентів з числа персоналу УВП. Забезпечення процесу анкетування (опитування) – відповідальність регіональних координаторів;

в) отриманий в межах опитування комплект анкет оброблений відповідно до сучасного рівня соціологічних досліджень. Цю ділянку роботи забезпечила доктор соціології Олена Геннадіївна Злобіна. Щира їй подяка за участь у проекті;

г) оформлення матеріалів анкетування у вигляді звіту (текст, рисунки, таблиці, численні виноска та примітки – продукт колективної творчості. Від доктора О.Г.Злобіної організатори проекту отримали високоякісний науковий звіт, що базувався на кількісних результатах проектного опитування, а також, на текстових зауваженнях (ремарках) респондентів (засуджених та персоналу УВП) наданих у анкетах.

Після ретельного опрацювання матеріалів керівництво проекту дійшло висновку адаптувати текст звіту, виходячи з завдань проекту та кола можливих читачів (користувачів) проектного звіту.

По – перше, в декількох випадках була спрощена, по можливості, термінологія.

По – друге, майже до кожного рисунку та таблиці були надані додаткові примітки, конкретні пояснення та числові приклади, щоб кожний результат (цифра, рисунок) був цілком зрозумілим і його можна було відтворити з висхідних даних за бажанням будь якого зацікавленого читача.

По – третє, співавтори звіту А.О. Сухоруков та О.Є. Бобровський повсюдно ввели в текст звіту, у таблиці та у пояснення до рисунків не стандартизований «лабораторний», робочий термін «негативна відповідь» респондента та «сумарний показник негативних відповідей» респондента. До цього типу відповідей на запитання анкети віднесені та (або ті) відповіді, у яких респонденти (як з числа засуджених так і зі складу персоналу УВП) дають однозначно критичну, або негативну оцінку діяльності адміністрації УВП, умовам перебування в УВП тощо.

Виокремлюючи такий показник, ми керувалися наступним міркуванням: там, де фіксується незадоволення умовами перебування в УВП («негативні відповіді»), можливе виникнення конфліктних ситуацій. Пошуки реальних «конфліктогенних зон» є головним завданням даного проекту. Відсоток «негативних відповідей», сумарний їх показник дає можливість зручніше оперувати кількісними параметрами анкетного опитування.

Зауважимо, що матеріали опитування містять інформацію і про позитивні відгуки респондентів щодо діяльності системи виконання покарань. Позитивні відповіді широко обговорюються у тексті звіту.

По – четверте. У попередній проектній діяльності ми неодноразово використовували загальнозживаний рейтинговий підхід. На свій розсуд (і відповідальність), виходячи з кількісних

результатів проектного опитування, сформовано так звану «шкалу конфліктності», згідно з якою можна на якісному рівні (перша, друга, третя...) зорієнтуватися, які ситуації в системі виконання покарань є найбільш конфліктогенними (з точки зору засуджених та на погляд персоналу УВП).

По - п'яте. Самим важким в етичному плані було втручання (м'якше не сформулюєш) у наведені в тексті О.Г. Злобіної буквально цитування висловлювань засуджених та персоналу, а також відповідний коментар вченого щодо цих висловлювань. Керувалися ми загальновідомим універсальним принципом будь якої діяльності: «не нашкодь». Вважаємо, що тиражування образливих, не умотивованих, сленгових висловлювань (нажаль, як з боку засуджених, так і з боку персоналу) не є корисним ні в якому сенсі.

Щодо можливих звинувачень у введенні «цензури від імені правозахисників», **зауважимо**, що жодна цитата не вилучена з тексту, наданого О.Г. Злобіною. Цитований текст респондентів був, на наш погляд, коректно трансформований. Ретельно збережена і відтворена думка автора цитати. Виключена (вирізана, якщо так комусь зручніше) та частина оригінальної цитати, яка містила вислови, що ображають людську гідність. Жаргонну термінологію замінено на загальноприйнятту.

Ще один редакційний принцип – відмова в тексті звіту від формулювання узагальнюючих висновків щодо діяльності кримінально - виконавчої системи. Аналіз, та рекомендації – важлива (чи не найважливіша) частина проектної роботи, але якісно опрацювати результати проведеного опитування зможуть лише фахівці з теорії і практики виконання покарань (звичайно, за участі громадськості).

Всі описані вище зміни тексту принципово узгоджені з автором тексту - О.Г.Злобіною.

д) Вважаємо за необхідне попередньо звернути увагу на суттєву різницю у результатах анкетування у шести областях, які начебто на рівних правах і в рівних умовах були задіяні у проекті. По – перше має місце помітна різниця у кількості отриманих від областей анкет: від 60 до 211. Але не це непокоїть укладачів звіту. З загальних принципів соціологічних опитувань відомо, що завжди існує певний розподіл думок респондентів з будь якого питання. Як тоді сприймати ситуацію, коли у двох областях всі 100,00% респондентів - засуджених дали однакові за змістом відповіді на майже половину запитань анкети? Викликають подив і ще деякі особливості розподілу анкетних відповідей. Тим не менш, керівництво проекту відмовилось від корегування результатів опитування, взяло до уваги та оприлюднило в межах звіту всі отримані дані анкетування.

V. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПИТУВАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ (кількісні показники)³

Проведене анкетування дає змогу визначити оцінку засудженими ситуацій, пов'язаних із різними сторонами їх життя в УВП. Оскільки анкета містила як відкриті, так і закриті запитання, на її основі може бути здійснено як кількісний, так і якісний аналіз результатів (див. Розділ II «Пояснювальна записка щодо формування анкет...»). Спочатку розглянемо загальну картину розподілу відповідей на запитання анкети для засуджених (див. ДОДАТОК 1).

Відповідно до змісту і послідовності запитань анкети проаналізуємо низку ситуацій, в яких можливе виникнення конфліктів між адміністрацією та засудженими. По-перше, вони вірогідні у ситуації розподілу засуджених по установах та при оформленні засуджених до УВП.

Запитання анкети:

№ 1. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння між адміністрацією установи та засудженими) при оформленні засуджених до УВП? *Наприклад, проблеми з особистим майном, яке належить засудженим; фіксація тілесних ушкоджень; фіксація скарг на фізичний та психічний стан засуджених тощо.*

№ 2. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією) при розподілі засуджених по установах? *Наприклад, віддаленість УВП від місця проживання родичів; відмова*

³ Опитування здійснювалося у жовтні-листопаді 2009 року. Опитано 839 осіб. Вибірка репрезентує склад засуджених, що відбувають покарання у закладах Дніпропетровської, Донецької, Запорізької., Київської, Львівської та Харківської областей.

адміністрації від розміщення засуджених – родичів в одній установі (якщо це передбачено законодавством) тощо.

Оцінка респондентами можливості виникнення непорозумінь на етапі розподілу засуджених по установах (з.а. № 2) засвідчує, що більшість (53,4%) не вважає цю ситуацію конфліктною, проте третина засуджених (32,5%) думають, що такі конфлікти можливі (решта на визначилася з відповіддю)⁴. Оформлення засуджених (з.а. № 1) вважають потенційно конфліктною ситуацією 42,1% опитаних, не вважають такою 50,7%, вагалися з відповіддю 7,2%.

Наведені вище дані дають оцінку ситуації по «виборці в цілому». Тобто це результат опитування 839 респондентів – засуджених, що перебували в УВП шістьох областей, задіяних у проекті. Безумовно цікаво і необхідно з'ясувати конфліктний потенціал тієї чи іншої ситуації в кожній конкретній області, тобто ми будемо доповнювати аналіз, відображений у ДОДАТКУ 1 відповідними даними по окремих областях. Для такого порівняння із загального масиву (839 анкет) виокремлено анкети шістьох груп засуджених, які відбували покарання відповідно у Дніпропетровській (60 респондентів), Донецькій (121 респондент), Запорізькій (98 респондентів), Київській (211 респондентів), Львівській (160 респондентів) та Харківській областях (189 респондентів) (див. ДОДАТОК 2).

Якщо розглянути відповіді на вже наведені вище запитання № 1 та № 2 у територіальному розрізі, одразу стає очевидним відмінність у відповідях на запитання анкети (рис. 1).

Зазначимо, що загальна тенденція оцінювати конфліктність «ситуації розподілу» нижче ніж «ситуації оформлення» спостерігається в усіх областях. Щодо інших співставлень, краще це зробити пізніше, проаналізувавши увесь спектр «обласних» розподілів (Рис 1 - 9).

Вважають, що виникнення конфліктів можливо (%)

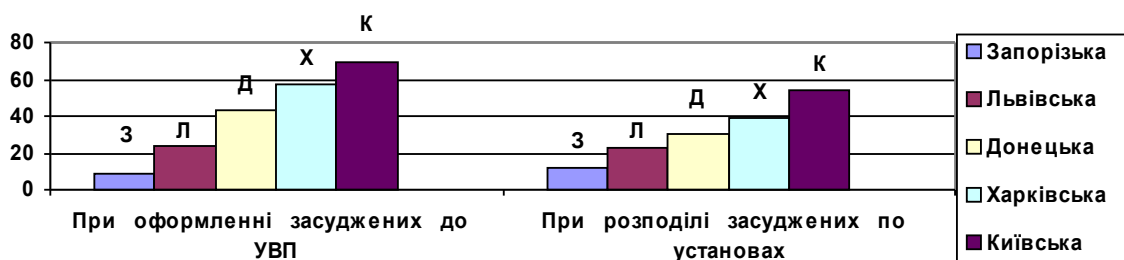

Рис. 1. Оцінка потенціалу конфліктності процесу оформлення засуджених до УВП та їх розподілу по установам

Висхідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, з.а. № 1 та з.а. № 2.

Дніпропетровська обл. Вважають, що виникнення конфліктів можливо: при оформленні засуджених до УВП (0,0%) респондентів; при розподілі засуджених по установах (1,7%) респондентів.

Логічним продовженням ситуації оформлення до установи є розміщення засуджених по спальним приміщенням.

Запитання анкети:

№ 5. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації при розміщенні засуджених по спальним приміщенням установи? *Наприклад, розміщення засуджених, що не відповідає принципам соціально-виховної та психологічної роботи Департаменту, тощо.*

Можливість конфліктних ситуацій у цих умовах відзначають загалом 34,3% респондентів, не вбачають тут небезпеки виникнення конфліктів 54,9%, (10,9% не визначилися) (див. ДОДАТОК 1). По областях картина знову таки неоднорідна. Якщо аналізувати дані по трьом областям, подібним за характеристиками, а саме Донецькій, Київській та Харківській, то можливість

⁴ Відсотки подано у розрахунку до кількості респондентів, що відповіли на певне запитання анкети. Наприклад, запитання анкети (з.а.) № 1: опитано 839 респ., відповіли 819 респ.; з.а. № 3: опитано 839 респ. відповіли – 800 респ. (див. ДОДАТОК 1).

конфліктної ситуації визначається в межах 43% - 56% відсотків. Отже, конфліктний потенціал ситуації при розміщенні засуджених по спальним приміщенням може перевищувати середнє значення по вибірці загалом.

Конфлікти можуть виникати і через незадоволеність засуджених певними умовами перебування в установах. Насамперед, йдеться про умови нічного відпочинку.

Запитання анкети:

№ 3. Якими Ви вважаєте умови нічного відпочинку в установі? *Наприклад, кількість осіб у спальному приміщенні (с.п.), кубатура (розмір) с.п., освітлення, опалення, вентиляція с.п., тощо.*

Загалом їх визнано задовільними 70,9% опитаних. Решта вважає їх незадовільними (19,9%) або такими, що не відповідають ПВР (5,4%) і навіть такими, що можуть принижувати людську гідність (3,9%) (ДОДАТОК 1). Щодо регіонального аналізу, найбільш конфліктогенне співвідношення між задоволеними і незадоволеними зафіксовано у відповідях засуджені з установ Київської області. Це єдина область, де задовільними вважають умови нічного відпочинку менше половини опитаних (43,3%), водночас незадоволені загалом складають майже 60% (сумарний показник «негативних відповідей» 56,7%), причому 10,4% вважають ці умови такими, що можуть принижувати людську гідність. (ДОДАТОК 2) Приблизно така ж картина фіксується і при оцінці умов перебування у приміщеннях для проведення культурно-освітніх заходів (рис. 2).

Запитання анкети:

№ 4. Якими Ви вважаєте умови перебування у приміщеннях для проведення культурно-масових заходів в установі? *Наприклад, кубатура (розмір), освітлення, опалення, вентиляція, тощо.*

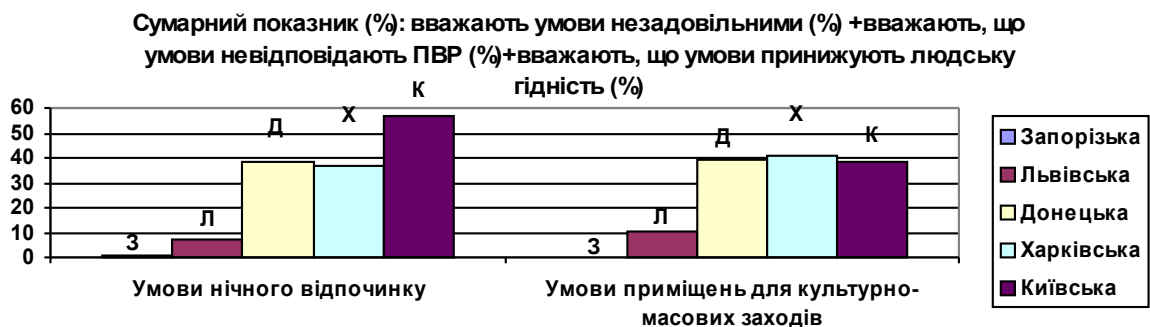

Рис. 2. Оцінка умов для нічного відпочинку засуджених та умов перебування у приміщеннях для культурно-масових заходів в УВП

Вихідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, з.а. № 3 та № 4.

Дніпропетровська обл. Вважають умови нічного перебування незадовільними (сумарний показник) 0,0% респондентів; вважають умови приміщень для культурно - масових заходів незадовільними (сумарний показник) 0,0% респондентів.

Важливою складовою життя засуджених в установі є організація санітарно-гігієнічних заходів.

Запитання анкети:

№ 6. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією, тощо) при забезпеченні порядку та чистоти на території і в приміщеннях установи?

№ 7. Якою ви вважаєте організацію санітарно – гігієнічних заходів в установі? *Наприклад, стан душових, туалетів, наявність засобів для прання, тощо?*

№ 8. Яким, на Ваш погляд, є забезпечення в установі одягом та постільними речами?

Йдеться насамперед про стан душових, туалетів, прибирання приміщень, забезпечення засуджених постільною білизною та одягом. Загалом майже третина засуджених вважає стан у цій сфері незадовільним (31,5%), або таким, що може принижувати людську гідність (6,4%). (див. ДОДАТОК 1, з.а. № 7) Майже так само оцінюється стан забезпечення постільною білизною та одягом, 31,5% вважає його незадовільним, 5,3% — таким, що принижує людську гідність. (з.а. № 8) Приблизно на такому ж рівні і оцінка вирогідності виникнення конфліктів (непорозумінь з адміністрацією) щодо забезпечення порядку та чистоти на території та в приміщеннях установи (вважають конфлікти можливими 29,4% опитаних) (з.а. № 7).

Розглянемо тепер співвідношення кількості задоволених та незадоволених санітарно-гігієнічними умовами по областях (рис.3).

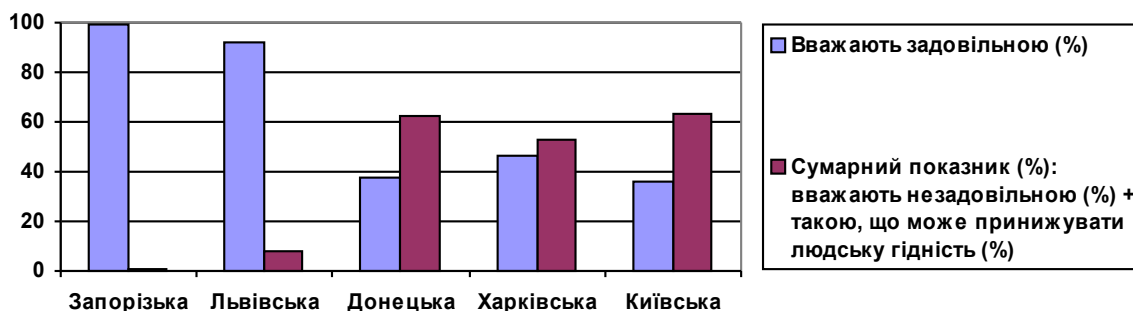

Рис. 3. Оцінка організації санітарно - гігієнічних заходів в УВП

Висхідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, з.а. № 7.

Дніпропетровська обл. Вважають організацію санітарно - гігієнічних заходів незадовільною (сумарний показник) 0,0 % респондентів.

Виявляється, що в двох областях кількість незадоволених умовами перевищує кількість задоволених (Донецька та Київська обл.), а у Харківській кількість задоволених і незадоволених майже однакова, що свідчить про високу потенційну конфліктогенність досліджуваного чинника (див. ДОДАТОК 2).

До цього ж типу проблем належить і ситуація з організацією харчування.

Запитання анкети:

№ 9. Якою, на Ваш погляд, є організація харчування в установі? *Наприклад, раціон, калорійність, дієтичне харчування тощо?*

На перший погляд картина виглядає втішною (див. ДОДАТОК 1). Задоволені організацією харчування загалом 65,8% опитаних, вважають її незадовільною 28,5%. Ще 5,7% респондентів зазначили, що організація харчування в установі не відповідає ПВР. Проте, в регіональному розрізі ситуація виявляється прямо протилежною. Так, згідно сумарного показника негативних відповідей у Донецькій (60,5%) та Харківській (57,6%) областях відсоток респондентів, незадоволених харчуванням, майже удвічі перевищує сумарний показник негативних відповідей згідно загальної вибірки (34,2%). Отже, організація харчування в установі може бути реальним джерелом виникнення конфліктів (рис.4).

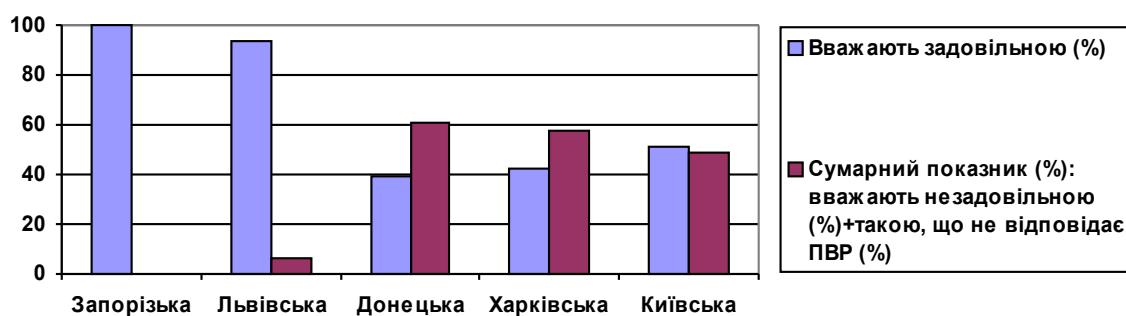

Рис. 4. Оцінка організації харчування в УВП

Вихідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, з.а. № 9.

Дніпропетровська обл. Вважають організацію харчування незадовільною (сумарний показник) 0,0 % респондентів.

Одним з відчутних обмежень в УВП є регламентація контактів засуджених із зовнішнім світом. В анкеті було представлено два запитання, присвячених цій темі.

Запитання анкети:

№ 11. Якою Ви вважаєте організацію контактів з зовнішнім світом в установі? *Наприклад, відправлення та отримання листів, телефонні переговори, короткострокове та довготривале відвідування родичів, контакти з представниками засобів масової інформації (ЗМІ) та неурядових організації тощо?*

№ 12. Чи можуть, на Ваш погляд, виникати конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією, тощо) при організації контактів засуджених з зовнішнім світом? *Наприклад, відправлення та отримання листів, телефонні переговори, короткострокове та довготривале відвідування родичів, контакти з представниками ЗМІ та неурядових організації тощо?*

Насамперед засуджених запитали (з.а. № 11) про те, наскільки задовільною є організація таких контактів. Загалом задоволених виявилось 78,5%, незадоволених 18,5%, а 3,0 відповіли, що на їх думку, організація контактів із зовнішнім світом не відповідає ПВР. Проте, відповідаючи на наступне запитання (з.а. № 12), про можливість виникнення конфліктних ситуацій між засудженими та адміністрацією з приводу організації контактів із зовнішнім світом, можливими їх визнали 30% опитаних, тобто таких виявилось на 10% більше порівняно із респондентами, незадоволеними організацією таких контактів.

Таке статистично значиме розходження показує, що сама по собі оцінка різних складових життя в установі ще не дає уявлення про ті конфлікти які можуть виникати у конкретних обставинах. Тому аналіз попередніх запитань, які містили лише прохання оцінити ситуацію в сфері організації санітарно-гігієнічних умов або харчування, в принципі дає уявлення лише про потенційні передумови виникнення конфліктів, а не про оцінку реальності їх виникнення.

Це досить добре ілюструє співставлення відповідей засуджених по областях (див. ДОДАТОК 2). Скажімо, в Донецькій області задоволених організацією контактів із зовнішнім світом дорівнює 69,2%, в Київській таких лише трохи менше — 64,7%. Водночас вважають можливим виникнення конфліктів у цій сфері 49,5% опитаних з Київської області і лише 36% респондентів з Донецької області. Отже, більша задоволеність не завжди є свідченням зменшення конфліктного потенціалу у стосунках засуджених з адміністрацією.

Зважаючи на обмеженість безпосереднього спілкування засуджених з родиною, важливого значення набуває роль адміністрації у повідомленні родичів щодо стану засудженого, скажімо в разі його хвороби.

Запитання анкети:

№ 13. Якою, на Ваш погляд, є організація адміністрацією своєчасного повідомлення родичів про стан засуджених? *Наприклад, переміщення в іншу установу, хвороба, травма тощо.*

Цю ділянку роботи адміністрації вважають задовільно організованою 66,8% опитаних (аналіз загальної вибірки 839 респ., див. ДОДАТОК 1). Водночас в Донецькій області кількість задоволених і незадоволених приблизно рівна (49,5% проти 44,7%), а в Київській незадоволених навіть більше — 52,1% проти 42,2% задоволених (див. ДОДАТОК 2).

Інформаційний зв'язок із зовнішнім світом відбувається і через забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією, тобто доступом до ЗМІ.

Запитання анкети:

№ 14. Яким Ви вважаєте забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією? *Наприклад, перегляд телепрограм, наявність радіо, газети, журнали тощо?*

Загалом цей момент не вважається проблемним і оцінюється задовільно засудженими в усіх областях. Найбільше незадоволених наявним інформаційним забезпеченням в установах Київської (28,4%) та Харківської областей (25%).

Інформаційна підтримка потрібна засудженим і в плані надання правової допомоги.

Запитання анкети:

№ 10. Якою Ви вважаєте організацію правової допомоги в установі? *Наприклад, доступ до юриста (адвоката), доступ до правової літератури, до неурядових правозахисних організацій тощо.*

Тут ситуація може бути охарактеризована як суперечлива. Хоча загальна кількість задоволених по вибірці в цілому досить висока (66,5%), по областях маємо помітні розходження (рис.5).

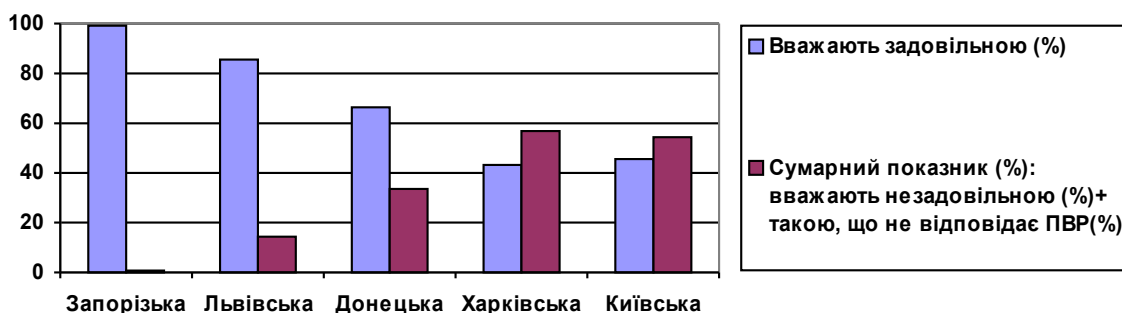

Рис. 5. Оцінка організації правової допомоги в УВП

Висхідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, з.а. № 10.

Дніпропетровська обл. Вважають організацію правової допомоги незадовільною (сумарний показник) 0,0 % респондентів.

Окремою і досить нагальною проблемою є організація трудової діяльності в установі.

Запитання анкети:

№ 15. Якою Ви вважаєте організацію трудової діяльності в установі? *Наприклад, можливість мати роботу, задовільна оплата праці, умови праці, техніка безпеки, соціальне (пенсійне) забезпечення?*

В загальній вибірці (див. ДОДАТОК 1) кількість задоволених (58,3%) перевищує кількість незадоволених (34%). Щодо регіонального аналізу, то, по – перше, в трьох областях (Донецькій, Київській та Харківській) маємо майже однакові показники (рис. 6). По – друге, бачимо, що тенденція незадоволеності організацією трудової діяльності (наведено сумарний показник негативних відповідей) досить відчутна і співвідношення задоволених - незадоволених в усіх трьох областях подібне. Загалом можна вважати трудові відносини в УВП потенційним джерелом конфліктів.

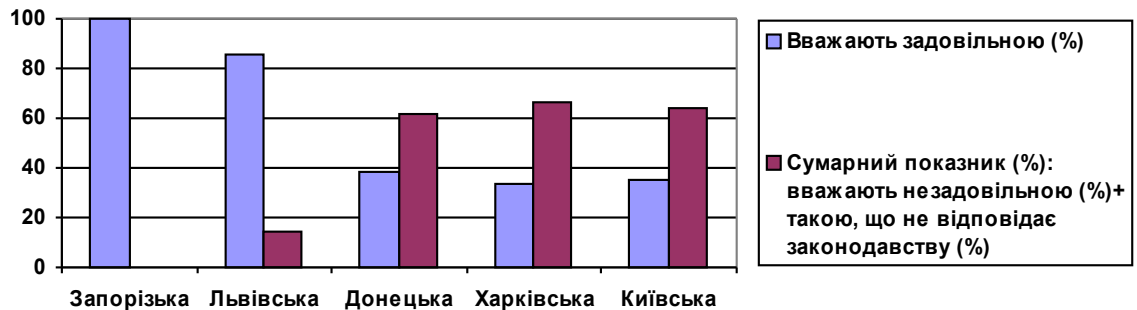

Рис. 6. Оцінка організації трудової діяльності в УВП

Вихідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, з.а. № 15.

Дніпропетровська обл. Вважають організацію трудової діяльності в УВП незадовільною (сумарний показник) 1,7 % респондентів.

Організація відпочинку, виходячі з даних загальної вибірки, оцінюється як задовільною 66,8% респондентів (див. ДОДАТОК 1).

Запитання анкети:

№ 16. Якою, на Ваш погляд, є організація фізичної культури та дозвілля в установі? *Наприклад, обладнання місця для фізичних вправ та спортивних ігор, культурні заходи тощо?*

Щодо трьох областей (Донецької, Київської і Харківської), які знаходяться в фокусі нашої уваги, то переважання частки задоволених організацією фізкультури та дозвілля респондентів зафіксована в двох областях крім Київської. Відмітимо, що сумарний показник негативних відповідей щодо організації такого, на перший погляд, «малоконфлітного» виду діяльності як дозвілля є доволі високим і знаходиться для трьох вищезгаданих областей в межах 48 % - 56%. У Харківській області 8,3% респондентів визначили організацію дозвілля такою, що не відповідає ПВР (див. ДОДАТОК 2).

Виходячі із кількісних даних (див. ДОДАТОК 1, 2) найменш проблемною виглядає організація навчального процесу в УВП. За даними загальної вибірки, задовільною її вважають 87,1% опитаних, а показники по усіх областях перевищують 70%.

Запитання анкети:

№ 17. Якою Ви вважаєте організацію навчального процесу в установі? *Наприклад, можливість отримувати повну середню освіту, сучасну професійну освіту; вищу освіту, у тому числі, заочну; можливість користуватися бібліотекою за межами установи, наявність підручників тощо?*

Найнижчий відсоток респондентів, задоволених навчальним процесом, зафіксован в Харківській області – 71,9%. Відповідно, Харківська область характеризується відносно високою кількістю незадоволених організацією навчального процесу (22,5%), та кількістю респондентів, які вважають, що організація навчального процесу в установі не відповідає законодавству (5,6%).

Як свідчать результати опитування, не виникає особливих проблем і з наданням засудженим можливості сповідувати свою релігію, відвідувати релігійні служби тощо.

Запитання анкети:

№ 18. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією) при наданні можливості сповідувати свою релігію, відвідувати релігійні служби або зібрання тощо?

Можливість конфліктних ситуацій у цій сфері визнають в середньому лише 15-20% респондентів (за даними по Донецькій, Київській та Харківській областях). Цікаво, що майже 24% респондентів з Харківської області не змогли відповісти на запитання щодо конфліктності у сфері сповідання релігії.

Серед суто побутових проблем несподівано високим, на думку організаторів проекту, виявився рейтинг незадоволеності респондентів організацією роботи в установі ларька.

Запитання анкети:

№ 19. Якою Ви вважаєте організацію роботи в установі ларька для купівлі товарів для особистого користування? *Наприклад, графік роботи крамниці, асортимент товарів, ціна, порядок сплати тощо?*

За вибіркою загалом співвідношення задоволених і незадоволених респондентів практично однакове. Задовільною вважають цю роботу 51,9%, незадовільною - за сумарним показником негативних відповідей — 48,1% (див. ДОДАТОК 1). Але в трьох областях (Донецькій, Київській, Харківській), які, на наш погляд, найбільш адекватно представляють результати регіонального розподілу, відсоток респондентів, незадоволених організацією роботи ларька, за сумарним показником негативних відповідей знаходиться приблизно в межах 70% - 80% (див. ДОДАТОК 2, рис.7). Наведені дані можуть свідчити про наявність системних проблем з організацією роботи ларька в установі.

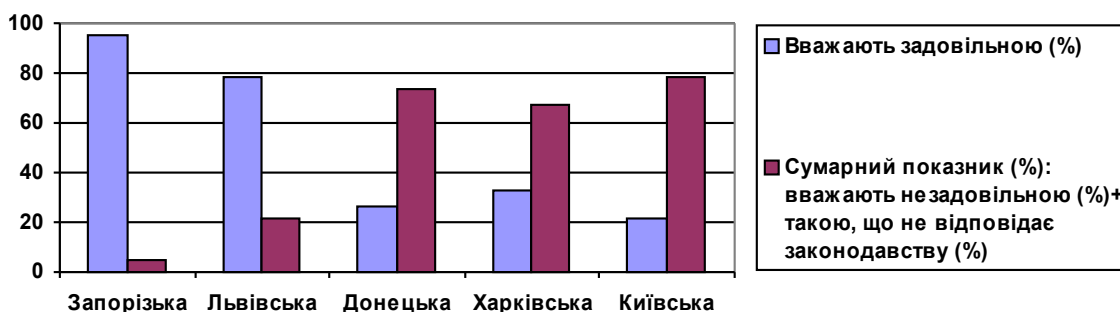

Рис. 7. Оцінка організації роботи ларька в УВП

Висхідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, з.а. № 19.

Дніпропетровська обл. Вважають організацію роботи ларька в УВП незадовільною (сумарний показник) 0,0% респондентів.

Засуджені – респонденти піддають критиці і організацію надання медичних послуг в УВП.

Запитання анкети:

№ 20. Якою Ви вважаєте організацію надання медичних послуг? *Наприклад, доступ до медичних послуг, кваліфікація медичного персоналу, доступ до стоматолога та окуліста, лікування хворих на СНІД та туберкульоз тощо?*

З одного боку, із загальної кількості респондентів, що надали відповідь (їх число дорівнює або менше 839 осіб), задовільну оцінку медичним послугам в УВП дають 54,9% респондентів негативну — 38,3% (див. ДОДАТОК 1). Іншим виглядає регіональний розподіл відсотків. Так, у

Донецькій, Київській і Харківській областях сумарний показник негативних відповідей щодо надання медичних послуг сягає 55% – 74 % (рис. 8). Причому, у Харківській області 14,3% респондентів стверджують, що організація медичних послуг не відповідає законодавству. Отже надання медичної допомоги безумовно потребує покращення.

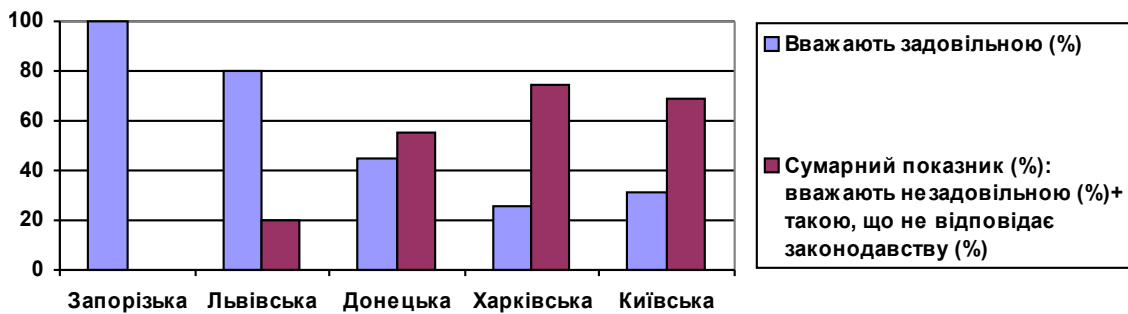

Рис. 8. Оцінка організації надання медичних послуг в УВП

Висхідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, з. а. № 20.

Дніпропетровська обл. Вважають організацію надання медичних послуг в УВП незадовільною (сумарний показник) 0,0 % респондентів.

Безумовно важливими і особливими є результати оцінювання респондентами організації забезпечення в установах порядку: застосування процедури накладання стягнень; організації обшуків; застосування сили до засуджених тощо.

Водночас, нижчезгадані запитання тісно пов'язані за підтримкою дисципліни та режиму в установі, тому, відповіді засуджених на ці запитання по областях можуть бути проаналізовані разом з метою виявлення відповідних тенденій та закономірностей.

Але ж, з другого боку, кожне із цих запитань виокремлює окрему процедуру в установі, яка чітко регламентується та має свої особисті проблеми та колізії. Відповідно, відповіді респондентів у відсотках по кожному із запитань, в деякій мірі потребують особливого дослідження, що може дати цікаву картину того, що відбувається в установі.

Запитання анкети:

№ 21. Якою Ви вважаєте організацію обшуків в установі? *Наприклад, дотримання гідності особи, яка обшукуються, збереження особистих речей, присутність засуджених під час обшуку особистих речей, тощо.*

№ 22. Якою, на Ваш погляд, є процедура накладання стягнень за поведінку засуджених яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі? *Наприклад, поінформованість засудженого про характер висунутого обвинувачення, можливість захищати свої права особисто, або із залученням кваліфікованої правової допомоги, можливість вимагати заслуховування свідків тощо.*

№ 23. Якою, на Ваш погляд, є реалізація стягнень за поведінку засуджених, яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі? *Наприклад, Умови виконання стягнень – приміщення ДПК, ДІЗО, ПКТ, карцер; одяг, харчування, прогулянки; можливість оскарження дисциплінарного стягнення у компетентних органах тощо.*

№ 24. Як Ви оцінюєте відомі Вам випадки застосування сили щодо засуджених в установі? *Наприклад, масштаби (обсяг) застосування сил; характер силових дій; обставини, за якими можуть застосовуватися силові дії; професіоналізм персоналу, який реалізує силові дії, участь у силових діях осіб, які не є працівниками установи та співробітниками Департаменту тощо.*

№ 25. Як Ви оцінюєте відомі Вам заходи стримування щодо засуджених? *Наприклад, заходи стримування під час перевезень засуджених або для запобігання нанесенню ув'язненими травм собі чи іншим особам; тривалість використання засобів стримування тощо.*

Щодо оцінки організації обшуків в установі, то несподіваним видається відносно низькій відсоток негативних відповідей респондентів щодо цього запитання. Адже йдеться про найбільш морально важку для засудженого як для особистості процедуру, пов'язану з повною недовірою до нього з боку персоналу. Процедура обшуків, що є абсолютно законною і регламентованою, базується, фактично, на презумпції винуватості засудженого щодо порушень правил внутрішнього розпорядку в установі. У Донецькій області, скажімо, рівень незадоволеності процедурою організації обшуків дорівнює всього 45,4% по сумарному показнику (рис. 9).

Оцінка респондентами процедури накладання та реалізація стягнень, хоча і має диференціацію по областях (рис. 9), на загал теж не є для засуджених предметом найвищої критичної оцінки. Виходячи з даних ДОДАТКУ 2 по Донецькій, Київській та Харківській областях «критичний потенціал» знаходиться в межах 40% - 70%.

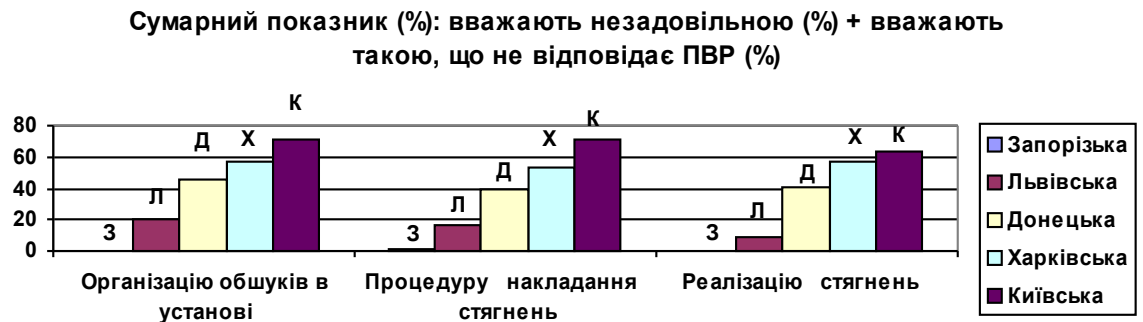

Рис. 9. Оцінка організації обшуків, процедури накладання та реалізації стягнень в УВП

Висхідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, з.а. № 21, № 22, № 23.

Дніпропетровська обл. Вважають незадовільною: організацію обшуків в установі (сумарний показник) 1,7 % респондентів; процедуру накладання стягнень (сумарний показник) 1,7% респондентів та процедуру реалізації стягнень (сумарний показник) 0.0% респондентів.

Запитання анкети відносно застосування сили щодо засуджених є, на наш погляд, чи не самим ризикованим запитанням. Тим не менш, згідно сумарного показника негативних відповідей, рівень критичності знаходиться в межах 32% - 56%. Очікуваний результат – випадки застосування сили відносно засуджених вважають такими, що принижує гідність людини від 19% до 36% (Донецька, Київська та Харківська області, ДОДАТОК 2, з.а. № 25).

С певним допущенням можна стверджувати, що розподіл відповідей відносно заходів стримування (з.а. № 25) подібний розподілу запитань про застосування сили в установі (маємо на увазі дані по Донецькій, Київській та Харківській областях, див. ДОДАТОК 2).

Аналізуючи відсоток осіб, які відповіли на п'ять вищевказаних запитань, звертаємо увагу, що від 10 % до 14% респондентів (відносно загальної кількості опитаних, що дорівнює 839 особам), не надали відповідей на з.а. № 23, № 24, № 25. Це може бути інтерпретовано або як відсутність у респондента відповідного досвіду застосування щодо нього дисциплінарних процедур, або як небажання (побоювання?) надавати відповідь, незважаючи на оголошений анонімний характер опитування.

(Дивиться ДОДАТОК 1. У більшості випадків відсоток респондентів, що не дають відповідь на певне запитання коливається біля 5%)

Легітимним засобом оскарження засудженими дій адміністрації є подання звернень до визначеного законодавством кола державних інституцій та громадських організації, включаючи міжнародні.

Запитання анкети:

№ 26. Як Ви оцінюєте процедуру подання прохань та скарг до адміністрації? *Наприклад, широкі можливості для подання прохань та скарг, взяття до уваги письмових скарг родичів засуджених, можливість отримання юридичних консультацій щодо складання та направлення скарг тощо.*

№ 27. Як Ви оцінюєте процедуру реагування адміністрації, інших компетентних інстанцій на прохання та скарги засуджених? *Наприклад, пояснення причин відмовлення у проханнях та*

відхилення скарг; право оскаржувати рішення про відхилення скарг; покарання за висловлення прохань або скарг тощо.

Аналіз даних опитування загальної кількості респондентів свідчить, що превалює задовільна оцінка процедури подання прохань та скарг до адміністрації (69,9%). Приблизно на такому ж рівні оцінюється засудженими процедура реагування адміністрації, інших компетентних інстанцій на ці прохання та скарги. Задовільною її вважають (65,8%) респондентів. Характерно, що засуджені з трьох областей, на які ми постійно звертаємо увагу (Донецька, Київська та Харківська області, див. ДОДАТОК 2) в кількісному плані по різному сполучають ці питання.

Наприклад, в Київській області незадоволені процедурою подання скарг, або вважають її такою, що не відповідає ПВР, дорівнює 51,8% (сумарний показник). Проте в Харківській області співвідношення сумарних незадовільних оцінок щодо процедури подання скарг та процедури реагування на скарги становить 42,4% проти 50,3% (див. ДОДАТОК 2).

Запитання анкети:

28. Чи маєте Ви індивідуальний план відбування покарання? *Наприклад, індивідуальна організація праці (включаючи творчі можливості засуджених); індивідуальне планування вищої, загальної освіти або професійного навчання; планування досягнень у спортивних або культурно-просвітницьких заходах; налагодження контактів з зовнішнім світом, стратегія підготовки до звільнення тощо.*

Останнє запитання анкети мало на меті отримати суто довідково інформацію. Несподівано для нас респонденти повідомили про відсутність індивідуальних планів приблизно у половини опитаних: Донецька область – 44,5%, Харківська область – 52,3% респондентів відповіли, що не мають індивідуального плану. На цю обставину, безумовно, повинна звернути увагу адміністрація відповідних УВП.

VI. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПИТУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ УВП ТА ЗАСУДЖЕНИХ

Паралельно із опитуванням засуджених у тих самих закладах було здійснено опитування працівників колонії⁵. Анкета для співробітників містила блок запитань аналогічний запитанням в анкеті для засуджених (це з.а. № 1 - № 28), а також “професійний” блок, спеціально призначений для з’ясування рівня підготовки персоналу, зокрема щодо знайомства з міжнародними документами у сфері прав людини та готовності до впровадження їх на практиці (з.а. № 29 - № 36).

Проведене опитування дало можливість з’ясувати, чи є відмінності у баченні тих самих проблем з боку представників адміністрації та засуджених, і який характер мають ці відмінності. Оскільки метою проекту було, насамперед, з’ясування того, де, чому саме, за яких конкретних обставин можуть скластися конфліктні ситуації, непорозуміння між засудженими та адміністрацією, розглянемо спочатку оцінку самої можливості виникнення конфліктів у різних сферах функціонування УВП (табл.1).

При співставленні кількісних даних (таблиці 1 - 4), отриманих при опитанні персоналу та засуджених, щодо останніх треба зауважити наступне. У попередньому розділі IV ми постійно апелювали до двох типів кількісної інформації: у ДОДАТКУ 1 розподіл відповідей на запитання анкети для засуджених вираховувався шляхом віднесення частки респондентів з усіх областей, які відповіли певним чином на запитання, до загальної кількості респондентів, що відповіли. Наприклад, на запитання анкети № 1 «Так» відповіли з Дніпропетровської області – 1 респондент; з Донецької – 49, із Запорізької – 8, з Київської – 144, з Львівської – 38; з Харківської – 105, а на загал – 345 респондентів. Віднесені до загальної кількості тих, хто відповіли на це запитання (варіанти «Так», «Ні», «Не можу відповісти» – 819 респондентів), маємо значення 42,1%, яке увійшло в таблиці 1, 2 та 4.

Дані у таблицях ДОДАТКУ 2 розраховувались іншим шляхом: кількість респондентів - засуджених, що перебували в УВП певної області та відповіли на дане запитання анкети, відносилась до сумарного числа респондентів з цієї області, що відповіли на запитання. Наприклад, на з. а. № 1 «Так» відповіли 49 респондентів із сумарної кількості респондентів з Донецької області – 113 осіб, що дали відповідь на будь – який варіант запитання «Так», «Ні», «Не можу відповісти». Це складає 43,4%, що і фігурує в ДОДАТКУ 2. Приклад Київської області: «Так» відповіли 144 респондента, всього відповіли по області на це запитання 207 респондентів, процентний показник – 69,6%. Як бачимо, регіональні показники можуть майже співпадати, а можуть суттєво відрізнятись від загального показника по всім шести областям (див. з.а. № 1 відповідь «Так»: загальний показник – 42,1%; по Донецькій області – 43,4; по Київській – 69,6%). Як бачимо, кожний читач може самостійно порівняти цифри з таблиць 1- 4 (стовпчик для засуджених) з відповідними цифрами ДОДАТКУ 2. Дані щодо персоналу не мають регіонального розподілу.

Таблиця 1

Порівняльна оцінка засудженими та персоналом можливостей виникнення конфліктів в різних ситуаціях взаємодії.

(Наведено (%) до кількості респондентів, що надали відповідь на дане запитання. Загалом опитано 839 респондентів - засуджених та 210 респондентів зі складу персоналу)

⁵ Всього було опитано 210 осіб, які, по нашим оцінкам, репрезентують приблизно 25 % персоналу, що має безпосередні службові контакти із засудженими.

<i>Так, вважають можливим виникнення конфліктних ситуацій...</i>	<i>Засуджені</i>	<i>Персонал</i>
при оформленні засуджених до УВП (з. а. № 1) ⁶ ;	42.1	39.2
при розподілі засуджених по установах (з. а. № 2);	32.5	35.4
при розміщенні засуджених по спальним приміщенням установи (з. а. № 5);	34.3	41.1
при забезпеченні порядку та чистоти на території і в приміщеннях установи (з. а. № 6);	29.4	46.4
при організації контактів засуджених з зовнішнім світом (з. а. № 12);	30.3	28.3
при наданні можливості сповідувати свою релігію, відвідувати релігійні служби або зібрання тощо (з. а. № 18);	13.1	16.9

Як бачимо, рівень конфліктогенності різних ситуацій оцінюється загалом обома потенційними учасниками конфліктів подібним чином. Зауважимо, що жодна з наведених в таблиці 1 ситуацій не розглядається як конфліктна більшістю опитаних в обох групах.

До запитання анкети № 18

Як свідчать результати опитування, найменш проблемним виявилось бачення і засудженими і адміністрацією ситуації із свободою совісті та релігії в УВП. Як написав один із співробітників: “можливі хіба що провокації, але це теоретично”. (Тут і надалі (у лапках) наведені тексти письмових зауважень, що зробили респонденти в анкетах).

До запитання анкети № 6

Виходячи з кількісного показника, найбільш проблемною з точки зору персоналу є ситуація забезпечення порядку та чистоти на території і в приміщеннях установи. В текстових зауваженнях серед причин виникнення конфліктів у цій сфері працівники УВП називають низький рівень соціального виховання засуджених, їх небажання добровільно працювати та необхідність виконання робіт по благоустрою цілодобово.

До запитання анкети № 5

Досить часто представники адміністрації називають конфліктогенною ситуацію розміщення засуджених по спальним приміщенням установи. Респонденти з числа персоналу зауважують в анкетах, що розміщення засуджених по спальних місцях є прерогативою начальника відділення, а засуджені воліли б, щоб адміністрація в цей процес не втручалася взагалі.

До запитання анкети № 1, №2, № 11

І персонал і засуджені приблизно однаково оцінюють можливість виникнення конфліктів у ситуаціях оформлення засуджених до УВП, їхнього розподілу по установах та організації контактів засуджених із зовнішнім світом. При цьому, до певної міри, існує навіть згода щодо причин можливих конфліктів.

До запитання анкети № 1

Засуджені, розглядаючи конфлікти, що виникають при оформленні, називають проблеми з їх особистим майном, яке не пропускають через заборони, а представники адміністрації вказують, що діють згідно з Правилами внутрішнього розпорядку (надалі – ПВР), затвердженими наказом

⁶ У Таблицях 1 – 4 цього розділу та у тексті додатково вказано номер запитання анкети (з.а. № ...), який має безпосереднє відношення до ситуації, яку оцінюють засуджені та персонал УВП. Повний текст анкетних запитань дивись у Розділі IV «Аналіз результатів опитування засуджених».

ДДУВП у 2003 році (останні зміни до ПВР – 14.03.2007): “[перелік] особистих речей засуджених, які дозволені в місцях позбавлення волі, в основному це засоби особистісної гігієни, [регламентовано, але] з кожним роком з’являються нові [форми товарів], про що не вказано в ПВР”. Отже, способи вирішення такого роду конфліктів або у перегляді правил, або у іншому підході – повне забезпечення засуджених усім необхідним. Як написав в анкеті один із співробітників, “держава повинна забезпечувати всім необхідним майном засуджених, які прибувають до установи”.

Слід зазначити, що на думку персоналу головним джерелом конфліктів є не об’єктивні, а суб’єктивні чинники. Принаймні, кількісна оцінка умов перебування в установах представниками адміністрації має переважно позитивний характер і помітно відрізняється від тієї ж оцінки, даної респондентами - засудженими. Розглянемо оцінку рівня задоволення їх першочергових життєвих потреб (таблиця 2).

Таблиця 2

Порівняльна оцінка засудженими та персоналом побутових умов, харчування, медичного обслуговування в установах.

(Наведено (%) до кількості респондентів, що надали відповідь на дане запитання).

<i>Вважають задовільними...</i>	<i>Засуджені</i>	<i>Персонал</i>
організацію роботи в установі ларька для купівлі товарів для особистого користування (з. а. № 19);	51.9	88.0
організацію надання медичних послуг (з. а. № 20);	54.9	91.3
організацію санітарно - гігієнічних заходів в установі (з. а. № 7);	62.2	92.7
забезпечення в установі одягом та постільними речами (з. а. № 8);	63.3	86.1
організацію харчування в установі (з. а. № 9);	65.8	97.0
умови нічного відпочинку в установі (з. а. № 3);	70.9	94.6
умови перебування у приміщеннях для проведення культурно-масових заходів в установі (з. а. № 4);	73.9	95.1

Як бачимо, має місце деяка відмінність в оцінках персоналу і засуджених щодо наведених вище запитань. Якщо засуджені задоволені переліченими у таблиці 2 умовами диференційовано, (частка задоволених коливається від 50% до 75% опитаних), то персонал демонструє практично однотайну (на рівні 90% і вище) упевненість, що в установах створені цілком задовільні побутові умови. Інколи, правда, в анкетах персоналу

уточнюється, що умови ці “задовільні у порівнянні з минулим” або можуть вважатися “задовільними для умов сьогодення”, бо “маємо те що маємо”. У відповідях працівників установ на відкриті запитання щодо побутових умов зафіксовано загалом лише три критичні зауваження: два стосовно забезпечення установ одягом та постільними речами (“держава не забезпечує”, “забезпечення відсутнє”) і одне щодо надання медичних послуг “не обеспечены в полном объеме”⁷. Пропозиція ж щодо покращення умов лише одна — “збільшити асортимент” ларька в установі.

До запитання анкети № 9

Згідно таблиці 2 респонденти з числа персоналу дуже високо оцінюють організацію харчування в установі. Відсоток засуджених, що задовільно відповіли на це запитання - більше половини, а саме 65,8%. В контексті позитивної оцінки організації харчування певна група респондентів з числа персоналу письмово додає, що їжа засуджених “забагато калорійна”; “[вони

⁷ Тут і надалі текстові зауваження (коментарі) персоналу і засуджених російською мовою не перекладаються на українську та надаються курсивом.

забезпечені] ⁸ краще ніж громадяни України [на волі], які працюють і не можуть [дозволити собі достойний рівень харчування]”.

До запитання анкети № 20

Приблизно така ж позитивна картина вимальовується і щодо оцінки медичних послуг. У відповідних анкетах персоналу читаємо: “в установі для засуджених [всі послуги надаються] безоплатно”; організація медичної допомоги є “[задовільною], кращою ніж для громадян «на волі», які самі оплачують медичні послуги”. Що стосується оцінки респондентів – засуджених, то на відміну від оцінки попереднього питання стосовно організації харчування, то тут вони трохи нижчі - приблизно біля половини респондентів – засуджених відповіли задовільно.

Очевидно, що такі порівняння логічно можуть вести до узагальнюючих коментарів окремих представників персоналу УВП, в яких стверджується, що “[умови життя засуджених знаходяться на занадто високому рівні]”, зокрема, наприклад, у ларьку “завеликий асортимент [товарів]” тощо.

Аналогічно, виходячи з кількісних даних, оцінюються засудженими та персоналом і інші сфери життєдіяльності в УВП — праця, навчання, дозвілля тощо (табл.3).

Таблиця 3

Порівняльна оцінка засудженими та персоналом організації різних видів діяльності в УВП та контактів із зовнішнім світом.

(Наведено (%) до кількості респондентів, що надали відповідь на дане запитання).

<i>Вважають задовільними...</i>	<i>Засуджені</i>	<i>Персонал</i>
організацію трудової діяльності в установі (з. а. № 15);	58.3	84.6
організацію фізичної культури та дозвілля в установі (з. а. № 16);	66.8	94.1
організацію контактів з зовнішнім світом в установі (з. а. № 11);	78.5	97.0
забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією (з. а. № 14);	80.9	97.0
організацію навчального процесу в установі (з. а. № 17);	87.1	97.5

До запитання анкети № 15

Сфера, де персонал деякою мірою поділяє незадоволеність засуджених стосується організації трудової діяльності в установі. Так, порівняно багато (15,4%) респондентів зі складу персоналу вважають організацію трудової діяльності в УВП незадовільною. Для засуджених цей показник дорівнює 33,9% (див. ДОДАТОК 3). Серед коментарів співробітників установ зустрічаємо констатацію того, що ця організація “потребує покращення”, що “потрібно всіх засуджених забезпечити роботою”, “необхідно введення держзамовлення на виготовлення певних видів продукції”, “державна підтримка виробництва в установі”. В одній з анкет респондента зі складу адміністрації знаходимо оцінку ситуації, яка великою мірою відбиває позицію, що її часто висловлюють засуджені: “організація трудової діяльності задовільна, але оплата праці засудженим характеризується низьким рівнем”.

Водночас в анкетах адміністрації зустрічаються і такі зауваження відносно організації праці засуджених: “... 8 годинний робочий день, щоб на себе заробляли, а не були обузою суспільства”, чи взагалі “... праця на благо держави, тобто безплатно”.

(Від виконавців проекту: Виходячи із завдань Звіту про реалізацію проекту, ми відмовляємося від надання в тексті звіту будь – яких коментарів та оціночних суджень щодо наведених даних (як кількісних так і якісних). Змістовний аналіз звіту повинен бути проведений відповідними фахівцями в галузі пенітенціарії. Але деякі висловлювання все ж таки потребують, на наш погляд, коментарів довідкового характеру. Так, умови праці засуджених в УВП

⁸ Тут і надалі у квадратних дужках [...] надано відредаговану версію тексту, зокрема коментарів, зауважень до анкетних запитань тощо. При редагуванні ми виходили із міркувань якомога точніше передати зміст зауважень, уникаючи сленгу або виразів, що ображають людську гідність.

регламентуються статтями 118 – 122 Глави 18 «Праця засуджених до позбавлення волі» Кримінально – виконавчого кодексу України із останніми змінами, внесеними 21.01.2010 року. Зміст цих статей викликає жваву дискусію серед науковців та практиків - пенітенціаристів).

До запитання анкети № 17

Згідно з даними таблиці 3, організація навчального процесу оцінюється персоналом позитивно (97,5%) скоріше не сама по собі, а в порівнянні з відповідною організацією “на волі”: “такої відмінної організації [навчального процесу як в УВП] немає [за її межами]”. Зустрічаємо в коментарях і думку, що “освіту [засуджені] мають отримувати тільки за плату, а не за рахунок держави, якій вони і так спричинили проблеми”. Цікавим є те, що засуджені теж високо оцінюють організацію навчального процесу – 87,1%.

(Від виконавців проекту: автор останньої пропозиції рекомендує ввести плату за навчання в УВП. Ця позиція не відповідає вимозі статті 3 Закону України «Про освіту»).

До запитання анкети № 14

Забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією та організацію контактів з зовнішнім світом назвали задовільними 97% працівників установ (табл. 3). Позитивна оцінка цих позицій засудженими теж доволі висока (80,9% та 78,5%). Від’ємно висловилися відповідно 17% та 18% респондентів з числа засуджених (див. ДОДАТОК 3).

До запитання анкети № 12

Що стосується можливостей виникнення конфліктних ситуацій при організації контактів позбавлених волі із зовнішнім світом (з. а. № 12), то оцінки засуджених та персоналу практично співпадають. Унеможливають виникнення конфліктів у цій сфері 61,2% засуджених та 65,4% персоналу (див. ДОДАТОК 1 та ДОДАТОК 3). Визнають можливість виникнення конфліктів 30,3% засуджених та 28,3% персоналу .

До запитання анкети № 11

Щодо непорозумінь при організації контактів засуджених із зовнішнім світом, один з представників адміністрації написав, що причина конфліктів - в особистості засуджених, які “завжди незадоволені, і є професійними скаржниками”. На думку інших респондентів з числа персоналу “[засуджені] забагато володіють інформацією”, а отже, слід “здійснити [у цій сфері певні] обмеження”. Водночас обидві групи респондентів дають позитивні оцінки (78,5% та 97,0%) щодо цього запитання.

Нарешті останній блок питань, дає можливість порівняти оцінку деяких складних аспектів забезпечення порядку в УВП (виконання ПВР) як самими засудженими так і персоналом (див. таблицю 4). Виходячи з наведених даних, дії адміністрації виглядають з точки зору персоналу чи не бездоганними. Дещо критичніше ці дії оцінюються засудженими.

Таблиця 4

Порівняльна оцінка засудженими та персоналом діяльності адміністрації щодо забезпечення підтримки порядку в установі.

(Наведено (%) до кількості респондентів, що надали відповідь на дане запитання).

<i>Вважають задовільними...</i>	<i>Засуджені</i>	<i>Персонал</i>
організацію обшуків в установі (з. а. № 21);	59.6	93.1
процедуру накладання стягнень за поведінку засуджених, яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі (з. а. № 22);	62.1	92.3
процедуру реагування адміністрації, інших компетентних інстанцій на прохання та скарги засуджених (з. а. № 27);	65.8	96.0
реалізацію стягнень за поведінку засуджених, яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі (з. а. № 23);	65.5	94.4

організацію правової допомоги в установі (з. а. № 10);	66.5	96.5
організація адміністрацією своєчасного повідомлення родичів про стан засуджених (з. а. № 13);	66.8	94.5
процедуру подання прохань та скарг до адміністрації (з. а. № 26);	69.9	96.5

До запитання анкети № 21

Організація обшуків викликає незадоволення у 33% респондентів – засуджених, а задовільною її вважають 59,6% (див. ДОДАТОК 1). В анкетах персоналу зустрілося щодо цього аспекту єдине критичне зауваження, автор якого написав, що процедура обшуків “... не відповідає ПВР ... [але] спробуйте бути присутнім під час проведення хоча б одного повного обшуку...”. Правда, не вказано, про які саме невідповідності йдеться. Водночас 93% персоналу вважають ситуацію з обшуками задовільною, а дехто пропонує навіть “посилити обшукову роботу”.

До запитання анкети № 22, № 23

Коментуючи відповіді на запитання щодо процедури накладання стягнень та їх реалізації, треба відзначити, що представники персоналу установ наголошували переважно на необхідності “посилення” покарань: “тільки жорсткі методи покарання, але об’єктивно”; процедура накладання стягнень “занадто м’яка”; слід повернути термін перебування в “ПКТ – до 6 місяців, а може й більше”; “збільшити термін перебування в ДІЗО-ПКТ в 3 рази”.

До запитання анкети № 24

Оцінюючі випадки застосування сили щодо засуджених в установі, 97,6% опитаного персоналу зауважили, що вони відповідають законодавству. Серед засуджених так вважали лише 62,5%. Такими, що не відповідають законодавству вважають відповідно 1,2% респондентів з числа персоналу та 18,9% респондентів - засуджених (див. з.а. № 24 та ДОДАТОК 4). В коментарях персоналу зустрічаємося з полярними висловлюваннями щодо застосування сили: від “в установах сила не застосовується” до “мало застосовують”; від “сила может быть применена в исключительных ситуациях” до “посилити силовий вплив на засуджених”. Поштовхом для застосування сили один із співробітників вважає те, що “засуджені поводять себе зухвало тільки тому, що [ім] надано багато вільностей”.

До запитання анкети № 25

Аналогічно оцінюються і заходи стримування щодо засуджених. 98,3% персоналу і 65,7% засуджених вважають, що такі заходи відповідають законодавству (дивись з.а. № 25 та ДОДАТОК 3). Наведемо спірний коментар одного з працівників установи щодо заходів стримування, серед яких називалися і ті, що застосовуються для запобігання нанесенню ув’язненим травм самому собі. Респондент написав: “[На волі людей] від самогубства ніхто не стримує”.

До запитання анкети № 10, № 27, № 26

Відзначимо неспівпадіння відповідей респондентів із числа персоналу та засуджених на наступні питання: оцінка організації правової допомоги в установі; оцінка процедури подання прохань та скарг до адміністрації; оцінка реагування адміністрації на прохання та скарги засуджених (позитивно оцінюють ці ситуації з однаковим показником 96% респондентів з числа персоналу і 65-70% опитаних з числа засуджених; див. таблицю 4).

До запитання анкети № 10

В анкетах співробітників зафіксовано єдине зауваження щодо надання правової допомоги — “інколи виникають проблеми через небажання [компетентних] органів та організації співпрацювати з УВП”. Маємо і типове “риторичне” запитання: “Чи всі люди [на волі] можуть безперешкодно звернутися за кваліфікованою правовою допомогою як [засуджені], а також,

зауваження: “скарги нехай подають жертви злочинів”; “[скарги від засуджених взагалі не треба] брати до уваги”.

Завершуючи опис результатів відповідей на 28 запитань, спільних для засуджених та персоналу, а також, аналіз письмових зауважень, спробуємо прокоментувати деякі оцінки персоналом та засудженими можливостей виникнення конфліктів в установах, що становить одне з головних завдань проведеного опитування. По-перше, зауважимо, що рівень конфліктності певних ситуацій оцінюється кількісно і представниками адміністрації і засудженими подібним чином, в основному, на рівні 30-40% (дивись результати відповідей засуджених та персоналу на запитання анкети за номерами 1, 2, 5, 6, 12 і 18, ДОДАТОК 3 та розділ IV «Аналіз результатів опитування засуджених»). По-друге, фіксується, як мінімум, три загальних підстави виникнення конфліктів: незадовільні побутові умови перебування в УВП, незадовільні дії персоналу та конфліктогенність поведінки засуджених. Оскільки перші дві причини практично не представлені (не названі) як конкретні підстави для конфліктів, то вірогідним джерелом їх виникнення, з точки зору деяких респондентів з числа персоналу, є засуджені. Так, один із співробітників, відповідаючи на питання “Чи може мати місце конфліктна поведінка засуджених як наслідок розподілу засуджених по спальним приміщенням установи?”, зауважив в своїй анкеті: “Можуть у випадку, коли засуджений негативної спрямованості буде намагатися впливати на стан оперативної обстановки в установі з метою отримання непередбачених законом пільг”.

VII. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ УВП ЩОДО ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО БЛОКУ ЗАПИТАНЬ АНКЕТИ

(з.а. № 29 – з.а. № 36)

Безумовну зацікавленість викликають результати, які було отримано при аналізі відповідей персоналу на “професійний” блок анкети (дивись ДОДАТОК 4).

Таблиця 5

Запитання анкети № 29 – 36 для персоналу

Запитання анкети:

№ 29. Чи погоджуєтесь Ви з рекомендацією Європейських пенітенціарних правил п. 72.1. «Керування пенітенціарними закладами мусить здійснюватися в етичному контексті, у рамках якого визнається, що до ув'язнених необхідно ставитися гуманно та з повагою до невід'ємної гідності людини» ?

№ 30. Чи проходили Ви спеціальну підготовку (курси підвищення кваліфікації тощо) щодо організації стосунків між засудженими та персоналом установи?

№ 31. Як часто Ви підвищуєте свою професійну підготовку? Вказати періодичність

№ 32. Чи вивчали Ви під час проходження професійної підготовки міжнародні документи у сфері прав людини, зокрема, Європейську конвенцію з прав людини, Європейську конвенцію з попередження катувань та нелюдського, або такого, що принижує гідність, поводження або покарання, та Європейські пенітенціарні правила?

№ 33. Чи проходили Ви спеціальну підготовку щодо процедури (методів) застосування сили до засуджених?

№ 34. Чи ознайомило Вас керівництво установи з інструкціями, наказами, тощо, які регулюють застосування заходів стримування щодо засуджених?

№ 35. Якою Ви вважаєте організацію управління в установі, де ви працюєте?

№ 36. Чи погоджуєтесь Ви з рекомендацією Європейських пенітенціарних правил п. 90.1. «Пенітенціарне керівництво повинно постійно інформувати громадськість про цілі пенітенціарної системи та про роботу, виконувану персоналом пенітенціарних установ, аби сприяти кращому розумінню громадськістю ролі пенітенціарних установ у суспільстві»?

До запитання анкети № 30

Як свідчать дані опитування, спеціальну підготовку (курси підвищення кваліфікації тощо) щодо організації стосунків між засудженими та персоналом установи проходило 81% опитаних.

До запитання анкети № 31, № 33, № 34

Раз на рік 74% респондентів проходять професійну підготовку, раз на 3 роки - 11%, раз на п'ять років - 25% (з.а. № 31). Майже усі опитані (90%) ознайомилися керівництвом установи з інструкціями, наказами тощо, які регулюють застосування заходів стримування щодо засуджених (з.а. № 34). Більшість (75%) проходили спеціальну підготовку щодо процедури (методів) застосування сили до засуджених (з.а. № 33).

До запитання анкети № 32

Під час проходження професійної підготовки 89% опитаного персоналу вивчали міжнародні документи у сфері прав людини, зокрема, Європейську конвенцію з прав людини, Європейську конвенцію з попередження катувань та нелюдського, або такого, що принижує гідність, поводження або покарання, та Європейські пенітенціарні правила (з.а. № 32); не вивчали ці документи відповідно 10% респондентів. Ставлення до цих занять виявилось неоднозначним. Як написав в анкеті один з співробітників: “під час таких занять [не цікаво було слухати лектора]”. І навпаки: “особливе зацікавлення викликають вимоги [міжнародних документів] до персоналу”; “... вивчав, але не згодний з [міжнародними нормами, за якими засуджені повинні жити краще, ніж деякі верстви населення на волі].

До запитання анкети № 29

Виявилось, що з рекомендацією Європейських пенітенціарних правил п. 72.1. «Керування пенітенціарними закладами мусить здійснюватися в етичному контексті, у рамках якого визнається, що до ув'язнених необхідно ставитися гуманно та з повагою до невід'ємної гідності людини» погоджується 79% опитаних співробітників установ, не погоджується 18%, решта вагалася з відповіддю. Інколи, коментуючи свою відповідь на це запитання, співробітники установ зазначали, що рекомендацій ЄПП слід дотримуватися “не завжди”, а лише за певних умов — “обов'язково враховувати менталітет засудженого”, “тільки в контексті об'єктивного відношення, враховуючи категорію злочинців по тяжкості злочину”. Як написав один з працівників, оцінюючи пропонувані міжнародні рекомендації у ставленні до засуджених, “інструкції надто гуманні та часто неадекватні поведінці засуджених...”.

До запитання анкети № 36

Відношення респондентів до відкритості пенітенціарної системи характеризується розподілом відповідей на з.а. № 36 щодо згоди з рекомендацією Європейських пенітенціарних правил п. 90.1 про те, що «пенітенціарне керівництво повинно постійно інформувати громадськість про цілі пенітенціарної системи та про роботу, виконувану персоналом пенітенціарних установ, аби сприяти кращому розумінню громадськістю ролі пенітенціарних установ у суспільстві». Цю рекомендацію підтримало 77% опитаних (не підтримало 12%, вагалася 11%). Маємо і суперечливі коментарі на кшталт: “обов'язково [інформувати суспільство щодо діяльності УВП]” і “ні в якому разі [не інформувати]!!!”.

Не можна не помітити, що приблизно 20% опитаного персоналу не схильні до “гуманної” моделі у відносинах до засуджених. Як написав у своїх пропозиціях один з респондентів з числа персоналу: “Побільше уваги звертати на правовий захист персоналу КВС та жертв злочинів!!!”. Інший співробітник УВП зауважив: *“[Проблема взаимоотношений персонала и заключенных состоит в том, что некоторые [осужденные совершили слишком тяжкие преступления, и] встает вопрос – уместно ли говорить в такой ситуации о правах человека и об их соблюдении в отношении к подобным лицам*

VIII. АНАЛІЗ КОНКРЕТНИХ ПРОПОЗИЦІЙ І ЗАУВАЖЕНЬ, ЩО ВИСЛОВЛЕНІ ЗАСУДЖЕНИМИ В АНКЕТАХ

Аналіз конкретних пропозицій і зауважень, висловлених в анкетах, дає можливість доповнити кількісну картину описом конкретних конфліктних ситуацій та обставин, відповідно до запитань, заданих в анкеті засудженим.

Цікаво зазначити, що респонденти, які надали коментар в анкетах, розподілені по шести областям, де проводився моніторинг, нерівномірно. Так, зауваження практично відсутні в анкетах засуджених, що відбувають покарання в установах Дніпропетрівської, Запорізької та Львівської областей. Натомість, в Донецькій та Київській областях більшість засуджених письмово прокоментували ті чи інші проблемні ситуації. В Харківській області зауважень було значно менше, але вони все ж були присутні в анкетах. В той же час, в усіх областях, включаючи Запорізьку та Львівську, були респонденти, які в своїх анкетах іноді давали кількісну оцінку тим чи іншим негативним умовам перебування у виправних закладах (див. ДОДАТОК 2). Можна припустити, що засуджені або мали обмаль часу на заповнення анкет, або свідомо уникали негативних письмових коментарів.

Моніторинг, результати якого коментуються, проводився у таких категоріях УВП: виховні колонії (2), виправні колонії для чоловіків (12), виправні колонії для жінок (1) та лікувальні заклади (3). Як бачимо, статистично достовірні висновки можуть бути зроблені щодо опитування засуджених у виправних колоніях для чоловіків. Надалі в тексті все ж таки наводяться певні зауваження щодо УВП, де перебували неповнолітні, жінки та хворі.

Так, неповнолітні у своїх відповідях на закриті запитання анкети показали загальну задоволеність усіма сторонами життя в колонії. Негативні кількісні оцінки по деяких питаннях дала лише одна особа. В єдиному письмовому коментарі неповнолітній автор написав: “Взагалі до адміністрації нашої колонії в мене немає ніяких питань. Навпаки я їм вдячний за таке виховання. Нас добре одягають, смачно годують, проводять з нами виховну роботу та культурні заходи. Ми маємо змогу отримувати професійну освіту, ми маємо змогу займатися спортом”.

В анкетах, що були заповнені засудженими, які перебувають у лікувальних закладах, текстові зауваження відсутні. В анкетах жінок (УВП у Донецькій області) коментарів досить багато і за своєю спрямованістю і змістом вони мало відрізняються від тих зауважень, які висловлюються в анкетах чоловіків. У подальшому аналізі ми будемо спеціально вказувати на особливості зауважень жінок щодо певних конкретних питань.

Ще раз зауважимо, що текстові коментарі, навіть у незначній кількості, досить важливі, оскільки саме вони дають можливість зрозуміти суть невдоволеності засуджених тими чи іншими сторонами їх перебування в колонії.

Скажімо, відповідаючи на запитання про можливість виникнення конфліктних ситуацій при оформленні засуджених до УВП, 42% опитаних зазначили, що це можливо. (див. ДОДАТОК 1). Водночас коментарі щодо таких ситуацій дало лише 15 осіб, тобто біля 2% опитаних.

До запитання анкети № 1 ⁹

Це запитання, як і наступні, супроводжується відповідним переліком можливих, найбільш типових варіантів конфліктних ситуацій при оформленні засуджених до УВП: проблеми з особистим майном, яке належить засудженим; фіксація тілесних ушкоджень; фіксація скарг на фізичний та психічний стан засуджених. Зазначимо, що у коментарях найчастіше згадувалися проблеми з особистими речами. Респонденти вказують: *“при прибутті в [УІН] предмети личного характера изымают, например, рамки под фото, «цветную» постель или одежду”*; *“отбирают железную посуду”*. Згодом може виникнути проблема з тим, щоб забрати власні речі зі складу. І далі: *“При [оформлении в УІН] изымаются [определенные] личные вещи (одежда), хотя в дальнейшем [аналогичные предметы] пропускают в передачах [от родственников]. Зачем их отбирать, создавая тем самым проблемы нашим родным и конфликтные ситуации?”*. Проблемною є ситуація з вилученням особистих речей для тих засуджених, які не мають рідних на волі (“Я сирота, у мене немає нікого, а адміністрація відбирає особисті речі”). Крім того, конфліктною може стати і ситуація видачі засудженим передбаченого ПВР майна (*“Туберкулезным больным положены два одеяла или нет?”*).

⁹ Текст запитань та опис кола проблем, щодо яких ми бажали б отримати судження респондента, дивись у розділі IV «Аналіз результатів опитування засуджених. Кількісні показники».

Зменшення рівня подібних конфліктів, на думку опитаних, лежить у правовій площині. При цьому засуджені апелюють до необхідності чітко дотримуватися закону та інструкцій, а також: *“надо считаться с правами человека”* та виявляти *“лояльность к второстепенным вопросам”*.

До запитання анкети № 2:

Виникнення конфліктних ситуацій на етапі розподілу засуджених в УВП (дивись з.а. № 2) пов'язане насамперед з тим, що не завжди враховуються заяви засуджених та родичів з проханням відбувати покарання ближче до місця проживання родини. Засуджені мотивують свої побажання обмеженими можливостями родини для поїздок до УВП на далекій відстані — батьки похилого віку або інваліди, поганий матеріальний стан родини тощо: *“є рідні, які можуть приїхати до мене [в межах] моєї області, а в іншу область - не зможуть”*. Рефреном звучить побажання бути *“поближче до дому”*, і, так само, рефреном констатація неефективності апеляції до адміністрації — *“нас не слушают”, “игнорируют просьбы”*.

До запитання анкети № 3:

Хоча більшість засуджених вважає умови нічного відпочинку в установі задовільними (70,9 %), коментарів щодо покращення умов досить багато (див. ДОДАТОК 1, а також вступ до розділу V «Порівняння результатів опитування персоналу УВП та засуджених», де йдеться про проблеми співставлення результатів опитування по окремим областям та по загальній вибірці респондентів). При цьому, скарги практично однотипні. По-перше, незадоволення засуджених викликає велика кількість осіб у спальних приміщеннях (*“большое количество людей в спальне, это недостаток кислорода, неполноценный отдых”*). З тим, що людей у спальному приміщенні має бути меншим, погоджуються усі засуджені, а от уявлення про бажану кількість, навіть в межах однієї установи, варіює досить сильно, від *“не більше 15 осіб”* до *“максимум 4 людини”*.

Незадоволення викликає тіснява: *“[узкий] проход между [кроватями] ([шириной] в одну тумбочку...)”*. В деяких установах спальні місця розташовані упритул, що оцінюється засудженими досить негативно: *“зближення спальних місць одне до одного - це неприпустимо...”*.

Претензії до опалення приміщенні висловлюються засудженими практично з усіх областей, респонденти з яких надали письмові коментарі: *“плохое отопление в зимнее время”, “батареи часто холодные”*. Так само, усюди відмічають проблеми із вентиляцією, якої, за уявленнями засуджених, або немає взагалі (*“вентиляции нет вообще”, “были бы вытяжки, было бы проще”*), або вентиляція не розрахована на велику кількість людей у спальних приміщеннях, тому *“дышат практически нечем”,* потрібно *“проветривание спального помещения”*. Інколи дискомфорт створює і надмірне провітрювання. Як написав один з респондентів *“вентиляция «хорошая», так что можно подхватить [воспаление легких], (холодно)”*. До інших суттєвих вад спальних приміщень слід віднести – сирість (*“[в спальных помещениях] сыро”, “зимой - сыро”*), холодна підлога (*“в спальном помещении пол кафельный”*).

Частина опитаних скаржиться на проблеми з наявністю напруги в електромережі. Напруга буває *“только 3 часа в сутки”* або з'являється лише увечері (*“нет [напряжения] до 18”*). Особливо це відчутно там, де засуджені працюють у другу зміну – *“приходишь со второй смены, ни света, ни воды закипятить, в темноте плохо видно”*. Крім того обмеженим є доступ до електромережі – *“Три розетки на отделение”*. Обмежується не тільки подача електроенергії. Як написав один з засуджених, *“вода, электричество, отопление, все включается в определенные часы, [за это время осужденные] не успевают сделать все [необходимое]”*.

Ці побутові проблеми, судячи з кількості згадувань в анкетах, є досить типовими, хоча і зустрічаються у різних комбінаціях. З іншого боку, як написав один з респондентів, *“приміщення є гарні, але не всі”*. Не завжди це є результатом діяльності адміністрації. Доволі популярною є тема залучення засуджених до проведення ремонтів приміщень, в яких вони перебувають, причому за власний кошт: *“... ремонты делаются за счет осужденных для [обеспечения] лояльного [отношения] со стороны администрации”*.

Крім побутових умов, засуджені звертають увагу на те, що перешкодою для нормального нічного відпочинку є обшуки. При цьому адміністрація *“веде себе вночі грубо і з неповагою до засуджених”*. (Проблеми, що виникають при обшуках засуджених, будуть обговорені нижче, з.а. № 21).

До запитання анкети № 4:

Зауваження до умов у приміщеннях для проведення культурно – масових закладів фактично нічим не відрізняються від зауважень до умов спальних приміщень. Тут, так само, відмічають необхідність збільшити приміщення, покращити в них опалення та вентиляцію, не обмежувати подачу електрики (“опалення і освітлення бажають кращого”; “я думаю, что если днем светло, это не говорит о том, что не должно быть [искусственного освещения] ...”).

Крім побутових умов засуджені звертають увагу на необхідність “[покращити] технічне забезпечення клубів установ”, а також висловлюються зауваження стосовно можливості відвідувати ці приміщення. З одного боку, зазначається, що туди не так просто потрапити (“посещать такие места крайне сложно, риск получить [выговор]. Просьбы на посещение таких мест в установленное время в лучшем случае игнорируются”). З іншого боку, засуджені незадоволені вимушеністю відвідувань (“дуже хочеться ходити [до клубу] не примусово”).

До запитання анкети № 5:

Конфлікти щодо розміщення засуджених у спальних приміщеннях пов’язані з певною диференціацією побутових умов в цих приміщеннях. Зокрема, йдеться про наявність “двоповерхових спальних місць”; в деяких приміщеннях “мало місця на кожного засудженого” тощо. Засуджені вважають, що втручання адміністрації в процес розподілу по спальних приміщеннях - недоцільне. Як сформулював це один з опитаних – “невмешательство со стороны администрации исключит конфликтную ситуацию”. “В основном этот вопрос [распределения осужденных по спальным помещениям] решают так называемые “смотрящие”. Тогда не возникает конфликтов с администрацией”.

Там де питання регулюється адміністрацією, конфлікти, на думку респондентів, виникають внаслідок того, що у спальному приміщенні поруч можуть опинитися ув’язнені, які конфліктують один з одним. Крім того, конфлікти виникають через те, що адміністрація може розмістити в одному приміщенні засуджених з різних психологічно не сумісних груп: “а потом, [в результате локального конфликта] наказывают всех, находящихся в этом помещении”. Для того, щоб уникнути конфліктних ситуацій, адміністрація, на думку засуджених, має “враховувати як виробничу необхідність [розподіл по виробничим бригадам], так і індивідуальний підхід до проблем кожного засудженого”.

До запитання анкети № 6-7:

Організація санітарно - гігієнічних заходів в установах піддається майже однакової критиці засудженими з усіх регіонів. Як написав один з респондентів: “Если есть какие-то [санитарно–гигиенические] нормы, то они все нарушаются”. По–перше, йдеться про недостатню забезпеченість установ санвузлами: “2 санузла на почти 100 человек”; “на 890 человек 3 санузла”. Фіксується “аварийное состояние туалетных бачков”, зазначається, що в туалетах брудно, вони не витримують навантаження тощо. Крім того зазначається, що “в туалете нельзя уединиться, нет перегородок”; немає “унітазів, на яких можна присісти”.

По–друге, існують проблеми з водопостачанням. В одному з зауважень читаємо: “я считаю, что ходить умываться по утрам и делать “самое элементарное” на первый этаж – [неудобно], но приходится так поступать: на вторых этажах ... вода - редкость”. Вода часто відсутня і внаслідок того, що її подачу перебивають: “вода отсутствует по пол дня”. Осуджені вважають, що “должна быть вода, хотя бы холодная и возможность ее греть”, “чтобы была и холодная и горячая вода из крана, в соответствии со стандартами европейскими”.

Третя група проблем пов’язана із душевими та пранням. Насамперед, недостатньою, на думку респондентів, є сама можливість митися лише раз на тиждень: “душевая раз в неделю - мало”. Крім того, осуджені пропонують “увеличить количество душевых кабинок из расчета 1 кабинка на 10 человек”, а також вважають, що “в учреждениях потрібні краще обладнані душеві чи бані”.

Для прання особистих речей відсутні ємкості (“нет тары для стирки, приходится стирать в умывальниках или в ведре, если найдется свободное”). Якість прання постільної білизни - “отвратительная”. “Нет обеспечения санитарными средствами для уборки помещения”.

До запитання анкети № 8:

Негативну оцінку отримало і забезпечення засуджених в установі одягом та постільними речами. Як свідчать респонденти, в деяких установах ув'язненим взагалі “нічого не видають”: “[одяг та постільну білизну] треба шукати самостійно”; “[постельних принадлежностей] я не видел, 4 года сплю на матрасе”. Засуджені вважають, що слід обов'язково видавати “постель и одежду тем осужденным, у которых нет родственников, [имеющих возможность оказать материальную помощь]”. Конфлікти з таких обставин виникають, за свідченням засуджених, через те, що “администрация постоянно требует [соблюдения] формы одежды, а [необходимой одеждой] не обеспечивает”.

Там, де постільні речі та одяг видаються, вони, за свідченням респондентів, часто поганої якості: “белье выдается не новое, одяло давно [пришло в негодность...]; “выданная одежда – непрактична, при стирке сразу портится; и обувь непрочная, ее хватает на 1 месяц”. “При распределении осужденного на отделение в наличии [не оказывается] нормальных матрацев”, “нет на складе учреждения [достаточного количества] наволочек, простыней”. Засуджені також незадоволені тим, що “одяг видають за гроші, вираховуючи їх з нашої зарплати, яка і так мізерна, максимум 15 грн.”

Крім того, конфліктні ситуації в установі виникають через заборону носити власний одяг. Один з засуджених зазначає, що йому “выдали один комплект одежды и запретили носить одежду, привезенную родными. [За невыполнение этого требования администрация] может вынести выговор”. Ті, в кого є можливість отримати одяг з дому, бажали б ходити в ньому: “Лучше иметь свое белье и одежду, а у кого нет - всегда поделятся другие ...”. Доцільність цього аргументується і з огляду на низьку якість речей, які може забезпечити адміністрація установи: “Вещи выдаются старые и очень грязные”.

До запитання анкети № 9:

Організація харчування у коментарях респондентів також оцінюється переважно негативно і часто емоційно. Ті, хто мають досвід перебування у місцях позбавлення волі, менш критичні, констатуючи, що якщо “сравнить с прошлым, то питание нормальное”. (Зауважимо, що за кількісними показниками 65,8% засуджених визнали організацію харчування задовільною) (див. ДОДАТОК 1).

По–перше, респондентами відзначається низька калорійність їжі, відсутність вітамінів, жирів: “калорийность пищи минимальная”; “дуже мало калорій”.

По–друге, засуджених не задовольняє раціон: “Рацион однообразный - суп, каша, чай, почти не сладкий”; “катастрофически не хватает овощей”.

По–третє, засуджені звертають увагу на погану якість продуктів.

По–четверте, респонденти негативно оцінюють приготування їжі (“плохо готовят повара”; “готовят халатно”).

По–п'яте, у коментаріях відмічається, що мають місце випадки, коли раціон покращується у зв'язку з перевітками: “Сегодня праздничный завтрак, обед, ужин, по уезду комиссии начнется обезжиренное питание”.

По–шосте, засуджені, що опитувалися, скаржаться на недостатній розмір порцій і прагнення поварів до “економії” (“не дают положенного, а перед приездом комиссии начинают давать больше”; “соли на столах мало”; “чай часто без сахара”). “Не всегда меню соответствует тому, что дают на самом деле ...”.

По–сьоме, респонденти відзначають проблеми з дієтичним харчуванням: його або немає “положена одна диета, а дают совсем другую или вовсе не дают”.

По–восьме, засуджені відмічають недоліки організації роботи їдальні: “На раздаче створюється черга, відповідно, можливі конфлікти”. “[Посуд не завжди гарно вимитий]”, “[помещение столовой плохо проветривается]”. Проте, ситуація в установах неоднакова. Один з засуджених у своїй анкеті написав про харчування, що воно “как ни странно, но более или менее удовлетворяет”.

До запитань анкет № 10, 11, 12:

Організація контактів засуджених з зовнішнім світом викликає наступні зауваження респондентів.

По-перше, засуджені вважають доцільним взагалі збільшити можливість будь-яких контактів з зовнішнім світом: “зняти обмеження на побачення з родичами”, “зняти ліміт на отримання посилок і [бандеролей]”, “зняти цензуру на листування з родичами та друзями, що знаходяться на свободі”, “більше доступу до телефонних дзвінків додому”, “більше спілкуватися з неурядовими організаціями”, дозволити побачення *“не только с близкими родственниками, но и с друзьями”*.

По-друге, в анкетах висловлюються конкретні пропозиції щодо змін в організації контактів з зовнішнім світом. Найчастіше згадуються умови отримання посилок. Засуджені пропонують повернути попередній порядок їх отримання (без обмежень) і скасувати положення, яке передбачає можливість отримати посылку раз на 52 дні (*“52 дня слишком большой срок между передачами и посылками”*; *“передачи не реже 1 раза в месяц”*).

Багато конкретних зауважень і щодо змін в організації телефонного зв'язку. Респонденти пропонують змінити ліміти на телефонне спілкування і дозволити *“телефонную связь с родственниками не раз в три месяца, а при возможности и желанию осужденной хотя бы раз в месяц”*. При цьому дозволити *“звонить родным 1 раз в месяц, но не вместо краткосрочных свиданий”*, а краще, дозволити мобільний зв'язок із установами. Як написав один респондент: *“Легализовать мобильную связь. Запрет является профанацией и приводит к конфликтам с администрацией”*.

По-третє, засуджені вказують на існуючі конкретні недоліки щодо організації спілкування з зовнішнім світом. Не усі установи мають вивільнену телефону лінію для двустороннього спілкування родичів із засудженими, тому пропонується хоча б поставити в установі достатню кількість таксофонів.

Нарікання викликають конкретні умови побачень: *“[незадовільний стан] кімнати для довгострокових побачень”*; *“незадовільні побутові умови для рідних”*; *“не завжди зручні для родичів] дні [тижня, а також, дата, на яку призначається побачення]”*.

Незадовільною визнається деякими респондентами і доставка пошти: *“посилки та бандеролі адміністрація видає аж через 2 тижні, хоча по Україні вони йдуть 3 дні”*; *“письма долго идут, что сюда [в УИН], что на волю”*; *“осуществляется цензура писем, что тормозит их получение”*; *“Бывает, что письма не доходят вообще, оседают где-то”*.

Засуджені зазначають, що іноді з боку адміністрації має місце намагання контролювати контакти з представниками преси і неурядових організацій (*“радять, що казати, а що ні”*). Загалом оцінка організації контактів засуджених із зовнішнім світом суперечлива, її добре ілюструє висловлювання одного з респондентів — *“разное бывает — плохое, хорошее”*.

До запитання анкети № 13:

Дотичним до проблеми контактів засуджених із зовнішнім світом є питання організації адміністрацією своєчасного повідомлення родичів про стан засуджених. Хоча текстових зауважень з цього приводу в анкетах небагато, вони досить важливі, бо йдеться про можливі випадки погіршення стану здоров'я засудженого. З одного боку, респондент відзначає, що *“администрация не сообщает родственникам ничего вообще [о состоянии здоровья заключенного]”*. Оптимістично налаштовані респонденти пишуть із зазначеної вище проблеми: *“Конечно хотелось бы, чтобы [администрация поступала в отношении больных] намного ответственной, чем это происходит сейчас”*.

До запитання анкети № 14:

Контакти з зовнішнім світом здійснюються і через доступ засуджених до ЗМІ. Респонденти-засуджені вважають, що проблемним є доступ до усіх джерел інформації. Узагальнена картина змальована у наступному зауваженні респондента: *“Нет радио, один телевизор на 60-70 человек, мало газет, журналов”*. І далі: *“отсутствует радио в спальном помещении”*; *“необходны й інші газети, не тільки “Закон і обов'язок”*; *“отсутствует подписка на газеты и журналы”*; *“бажана підписка на газету на кожного відділення”*.

Доступ до телебачення обмежується графіком перегляду, затвердженим адміністрацією: *“мало времени для просмотра телепрограм”*. Відсутність електрики в приміщенні установи вдень не дає технічної можливості переглядати телепрограми засудженим, які працюють у другу зміну.

Певні обмеження доступу засуджених до засобів інформації пов'язана з існуючими заборонами, які, на думку засуджених, можна переглянути: “*[разрешить иметь собственное радио и/или телевизор]*”; “*разрешить пользоваться аудио – видео воспроизводящими устройствами (dvd, cd плееры)*”.

До запитання анкети № 15:

До проблемних сторін життя установ засуджені відносять організацію трудової діяльності. У коментарях засуджених перелічені наступні проблеми: 1 – відсутність роботи; 2 – примусовий характер праці; 3 – недостатній рівень зарплати; 4 – умови праці не відповідають нормам Кодексу законів про працю та ТБ.

Розглянемо ці коментарі детальніше. Респонденти із установ Донецької області свідчать: “*работы в учреждении нет, из всей колонии работают единицы осужденных*”; “*промзоны нет вообще*”; “*работы нет и осужденные [находятся] целыми днями в локальных секторах*”. Відповідно, вирішення проблеми засуджені бачать у тому, щоб забезпечити їх роботою: “*надо больше давать возможность чем-то заниматься, работать*”; “*нужен хороший хозяйственник, чтоб была работа, заработок*”. При цьому засуджені сподіваються, що робота принесе їм заробіток. Проте, як свідчить аналіз анкет, такі сподівання не обов'язково справджуються.

Респонденти свідчать, що там, де робота є, найболючіше питання - її оплата. При цьому повідомляють про низку конфліктних ситуацій. Насамперед, відсутність зарплати як такої (“*работа есть, но не оплачивается*”). Відповідно, єдиним стимулом до праці є прагнення отримати заохочення або страх отримати догану: “*[администрация] поощрения пишет, а денег не платит ..., купить [продукты] не за что*”.

Подібна конфліктогенна ситуація виникає, за свідченням респондента, також у випадках, коли зарплата нібито, нараховується, але назвати отримувані кошти зарплатою неможливо. Мінімальний рівень¹⁰, який вказаний в коментарях не досягає і 1 гривні – “*зарплата неслыханная, от 60 копеек*”. Такий рівень оплати є, судячи з коментарів, досить поширеним явищем. Наводяться такі приклади заробленого: “*4 грн на місяць*”; “*7-10 грн. в місяць*”; “*20-25 грн. в місяць*”; “*максимум 15–30 грн.*”; “*оплата праці незадовільна - 55 грн.*”. Відповідно, така праця розглядається респондентами як примусова.

Очевидно, що такий рівень оплати не дає можливості забезпечити навіть нагальні потреби: “*практично неможливо заробити навіть на речі першої необхідності*”; “*[зарабатываю] копейки, за которые не купить и пачки чая ...*”. Тим більше марними залишаються сподівання використати зароблене для відшкодування завданих збитків потерпілим: “*незадовільна оплата праці: не могу выплачивать по гражданскому позову*”.

Джерелом конфліктів, за свідченням респондентів, можуть ставати і умови праці. Насамперед, в коментарях йдеться про те, що тривалість робочої зміни перевищує встановлені КЗпП норми: “*организация работ базируются на 8 часовом распорядке, но правила не выполняются и люди работают и по 12 часов*”. Доволі часто згадуються і проблеми з технікою безпеки: “*условия [на рабочем месте] аварийные, [с инструкциями] по технике безопасности не знакомят*”; “*заставляют работать в аварийных условиях*”. Оцінюючи умови праці, засуджені вказують на інші конкретні питання: “*[працюючих] нічим не забезпечують (зокрема, спецодягом)*”; “*адміністрація не бере до уваги пропозиції засуджених*”.

До запитання анкети № 16:

Проблема організації дозвілля та фізичної культури є нагальною, виходячи з кількості побажань і коментарів, що зустрічаються в анкетах. В деяких установах можливості займатися фізичною культурою обмежені: “*нет спортзала, клуба*”, “*хотелось бы ходить в спортзал, но его здесь нет, есть только [утренняя] зарядка*”, “*у нас [вхід] до спортзалу [взагалі] заварили*”, “*[вход] в спортзал запрещен, [двери] заварены*”. В інших [установах] спортзали, начебто, є, але можливість займатися там спортом фактично відсутня: “*[в спортзале] запрещены спортивные*

¹⁰ Рівень оплати оцінюється засудженими як у грошовому, так і у відсотковому (відсоток отриманого порівняно із заробленим) еквіваленті. У тексті наводяться приклади заробленого за місяць.

снаряды”, “спортивный инвентарь вывезли”, “[у спортзалі] немає ніяких умов [для занять], потрібні тренажери, обладнання”.

Респонденти вважають, що іноді має місце неприйняття адміністрацією намагань засуджених самостійно забезпечити умови для занять спортом: “Нет нормальных спортплощадок, а когда пытаемся сами делать – все [спортивные снаряды] «срезают» и убирают”. Окремою і актуальною темою є спротив бажанню ув’язнених займатися важкою атлетикою: “нет никаких условий заниматься тяжелой атлетикой”, “хотелось бы, чтобы разрешили заниматься «железом»”, “[желательно] разрешить штангу, гантели”. Водночас, попри нарікання на недостатні умови для фізичних вправ, ранкова фізична зарядка, яка є для засуджених реальним дозволим засобом підтримки фізичної форми, також сприймається респондентами не однозначно. Зокрема, зустрічаються нарікання на її примусовість: “Фізична зарядка має бути по бажанню, а не примусово, якщо людині вона потрібна, вона буде її робити добровільно”.

До запитання анкети № 17:

На відміну від організації трудової діяльності, яка викликає багато нарікань, організація навчального процесу засуджених в установі не викликала багато негативних коментарів. Для тих, кого цікавить освітній процес, створені умови принаймні для отримання загальної середньої освіти. Незадоволеність респондентів викликає організація освіти професійної. Засуджені зауважують, що вони не можуть “получить современное профобразование”, в установі “практически нет такой профессии, которая могла бы пригодиться на свободе”. Крім того, нарікання засуджених викликає забезпечення навчального процесу: “треба більше обладнання”, “ограниченные возможности для обеспечения [специальной] литературой в [библиотеке]”. Можливим предметом конфліктів можуть стати і перепони, щодо забезпечення доступу до освіти – “не отпускают с рабочего места учиться в ПТУ”, “[сложно] поступить в институт или техникум. [Администрация не поддерживает такую инициативу]”.

До запитання анкети № 19:

З темою роботи тісно пов’язана тема споживання. Можливість витратити зароблене для засуджених на території колонії забезпечується роботою ларька, де можна придбати предмети першої необхідності та продовольчі товари. Діяльність цих торгових закладів оцінюється опитаними вкрай негативно. Насамперед, засуджені відмічають недостатній асортимент усіх видів товарів: “ассортимент убогий”, “нет элементарных средств гигиены - прокладки, мыло, шампунь”; “продуктов питания практически нет”, “фактически ничего нет, выбирать нечего”. Відповідно висловлюються пропозиції “расширить ассортимент”, “улучшить завоз товара в ларек, привозить ежемесячно товары первой необходимости для женщин”.

Крім недостатнього асортименту засуджені вказують на погану якість пропонованих товарів: “весь товар просроченный”, “все практически испорченное”, “[банка] з кількою в томаті [роздута]”, “продукти [зіпсовані]”. Більше того, такий зіпсований товар недешево коштує. В анкетах читаємо про те, що вимушені платити “22 гривни за банку просроченной тушонки”, а “чай грузинський коштує 25 грн. за 100 г”. Відповідно ті, в кого є вибір, ладні взагалі відмовитися від послуг ларьку: “Я думаю, что за пропавший товар нет смысла платить. Проще заказать родным, чтобы привезли”.

Нарікання викликають і обмеження, які регламентують можливість придбання певних видів продуктів або товарів. Як написав один з засуджених: “Выдается все по лимиту, установленному администрацией. Лимит в ларьке: 100г конфет; 200 г печенья, 1 пачка сигарет”. Сама процедура лімітування і встановлені норми відпуску товарів створюють, на думку респондентів, конфліктні ситуації, на кшталт: “Як може [вистачити] одного куска мила на місяць?”. Висловлюється пропозиція дозволяти купувати по кілька найменувань товару, оскільки “приходиться выбирать, или кофе или чай”. Для тих засуджених, які не мають підтримки ззовні, можливість придбати щось у ларьку є особливо важливою, тому висловлюються пропозиції “иметь возможность покупать за свои деньги [такое количество товара], чтобы хватило на месяц, так как из дому некому выслать посылку”.

Критикують засуджені і організацію роботи ларьку. По-перше, це стосується режиму роботи. Засуджені пишуть, що “графік роботи ларька незручний” і пропонують, щоб ларьок працював “2 раза в месяц”, “раз в неделю” і навіть “ежедневно, а не один раз в месяц”. По-друге, відзначається обмеженість можливостей самого придбання товару: “[в ларьке] постоянно очередь”, “первыми «отовариваются» [привилегированные] личности”, “идет отовариваться хозобслуга и после них ничего не остается”.

В якості найгіршого варіанта відмічається відсутність торговельного закладу на території установи взагалі.

До запитання анкети № 20:

До об’єктивних проблем незадовільного медичного обслуговування в УВП респонденти відносять: 1 – недостатню кваліфікацію лікарів; 2 – нестачу ліків (“нет медикаментов для лечения, анальгин - от всех болезней”); 3 – неякісні ліки (“лекарства просрочены ...”); 4 – нестачу спеціалізованої допомоги та обладнання (“отсутствует специализированная помощь женщинам”, “старые гинекологические приборы”, “нельзя сдать анализы”). Також в анкетах читаємо, що “профилактика туберкулеза отвратительная”; “по СПИДу помогают только волонтеры”.

Не менше нарікань респондентів викликають і чинники суб’єктивні. Зокрема засуджені пишуть в анкетах про негуманне ставлення до них з боку медперсоналу (“байдужість медперсоналу ...”, “грубое отношение медперсонала к осужденным”; “не выдают для разового применения лекарства, присланные родными ...”). Крім того в анкетах є скарги на обмеженість доступу до медичної допомоги (“не оказание медпомощи в то время, когда это необходимо, а не по расписанию”, “трудно попасть в санчасть”). Скаржаться засуджені і на те, що лікарі не об’єктивно, на погляд респондентів, оцінюють стан їхнього здоров’я: “для осужденных, которые работают, ... при плохом самочувствии освобождения не дают”, “порой с температурой направляют на работу”.

Відповідно пропозиції та побажання респондентів щодо покращення стану справ із медичним обслуговуванням в УВП спрямовані як на об’єктивні, так і на суб’єктивні джерела напруги. Засуджені пишуть про необхідність “в расширении спектра услуг врачей [в УВП]”, пропонують дати “можливість застосовувати народні методи лікування”. Ув’язнені очікують від медиків ставлення до них, перш за все, як до хворих людей: “Хотілося більш привітного ставлення персоналу установи”; “ми [хворі], а не симулянти”.

До запитання анкети № 21 :

Серед можливих ситуацій, які можуть призводити до конфліктів, засуджені насамперед називали організацію обшуків. По-перше, респонденти пишуть про порушення, на їх погляд, адміністрацією УВП правил проведення обшуку: “обшук [відбувається] у відсутності [представників] активу, або будь-кого із засуджених”; “обыски могут делать как в присутствии [осужденного так и в его отсутствие]”, “[при обыске] забирают даже [те вещи, предметы], которые разрешены [ПВР]”; “[обыски] должны [производить] только [предусмотренные ПВР] лица”. По-друге, пишуть про фактичне псування особистих речей в ході обшуків: “ламають особисті речі”, “рвут речі”. Як наслідок, на думку респондента, виникає “ланцюгова реакція”: “порча личного имущества = конфликт = ДПК”. По-третє, на думку респондентів, мають місце випадки приниження людської гідності при обшуку: “[Стою безо всякой одежды] в дежурной части - разве это нормально?!”.

До запитання анкети № 22:

Конфліктною може ставати і процедура накладання на засуджених стягнень за поведінку яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі. Тут , на думку респондентів, головна причина конфліктів - неможливість будь-якого діалогу з адміністрацією. Типовими скаргами є такі: “не дают возможность даже объяснить причину сложившейся ситуации”, “накладывают взыскания, не обращая внимания на мои [пояснения]...!”. Відсутність діалогу створює, на думку респондента, небезпеку формулювання неправдивих обвинувачень. Як написала одна з засуджених: “Могут написать рапорт [исходя только из] предвзятого

отношения администрации”. Аналогічні висловлювання зустрічаємо і в інших анкетах: *“нам никто в спорных вопросах не верит, даже если я буду прав ... я страдаю”*, *“рапорты [администрации могут иметь основанием] личную неприязнь”*. Повідомляють також, що *“взыскания появляются «сами по себе», [без уведомления об этом] осужденного...”*.

До запитання анкети № 23:

Дотичною до проблеми накладання стягнень є, безумовно, проблема їхньої реалізації. Найбільшим джерелом конфліктності в цих ситуаціях є, на думку засуджених, поведінка адміністрації.

По-перше, респондентами знову піднімається питання несправедливості самих стягнень: *“большая часть [взысканий – безосновательны]”*, *“[за невыполнение нереальной нормы на производстве помещают в ПКТ] и предъявляют ст. 391”*. Пишуть про обмеження щодо оскарження стягнень: *“треба надати більше можливостей оскаржити [процес накладання стягнень]”*.

По-друге, на думку респондентів, адміністрація використовує механізм накладання стягнень, як з метою тиску на засуджених (*“пугают карцером”*), так і для контролю над взаєминами між засудженими: *“стараятся разбить дружбу”*.

(Від виконавців проекту: Зауважимо, що в наведених вище коментарях, засуджені жодним чином не відносять себе до активної сторони конфлікту).

Крім того, респонденти вказують на незадовільні умови, в яких перебувають засуджені під час реалізації стягнень: *“в ДПК, ДЗО, ПКТ [засуджені знаходяться у невідповідному одязі], [погане] харчування, [порушується розклад] прогулянок”*.

Також пишуть про нестачу правової допомоги в процесі виконання стягнень. Крім покращання вже існуючої системи реалізації стягнень, засуджені пропонують переглянути сам принцип дисциплінарних покарань: *“Лучше было бы вместо наказания [ДИЗО, ПКТ назначать] физическую работу...”*.

До запитання анкети № 24:

Окремою є тема застосування сили щодо засуджених в установі. Загалом коментарів на цю тему небагато і вони мають суперечливий характер: *“езде по-разному”*. З одного боку, читаємо в коментарях: *“сейчас терпимо”*, *“последних года два полегче везде”*. З іншого, зустрічаються свідчення про психологічний тиск на засуджених за боку адміністрації: *“[грубо выражаются], угрожают ...”*; і про фізичні впливи: *“[применяют силу при содержании] в ДИЗО”*. На думку респондентів, психологічний тиск може стати підґрунтям для переходу до застосування сили з боку адміністрації: *“Осужденных при перевозке [могут словесно] оскорбляют, и этим провоцируются конфликты [с последующем применением силы со стороны охраны], но виноватыми всегда [оказываются заключенные]”*.

Незаконне застосування фізичної сили до засуджених, за їх свідченням, приховується персоналом: *“Если [такие нарушения] и происходят, то не на людях”*. Знову таки, головним осередком, що провокує конфліктні ситуації, засуджені вважають особистісні та професійні якості працівників установ.

До запитання анкети № 26:

Питання анкети були побудовані таким чином, що засуджені мали можливість окремо оцінити як процедуру подання прохань та скарг до адміністрації, так і процедуру реагування адміністрації, інших компетентних інстанцій на прохання та скарги засуджених.

За свідченням респондентів типова ситуація щодо подання скарг містить наступні проблемні моменти. По-перше, скаргу не просто скласти: *“юридическая поддержка [осужденных в УИН находится] на [недостаточном] уровне”*; *“если [пытается получить] какую-либо [правовую], консультацию [у администрации], то ответа не добьешься”*.

По-друге, скаргу не просто подати: *“очень долгая процедура ...”*, *“[выделен всего] один день в [неделю ?] для подачи жалоб, что затягивает принятие решений”*.

По-третє, скарги на негаразди в установі залишаються для розгляду і реагування в самій установі: *“подавать жалобы возможность есть, но дальше [УИН] эти жалобы никуда не*

уходять”, “жалобы [из учреждения] просто не выходят”; “при виникненні конфліктної ситуації чи непорозуміння з адміністрацією практично неможливо кудись достукатися”.

До запитання анкети № 27:

Реагування адміністрації, інших компетентних інстанцій на прохання та скарги засуджених, виходячи з коментарів респондентів, має конфліктогенні ознаки. По-перше, пишуть про відсутність відповідей на скарги. На думку засуджених, це пов'язано з тим, що їх скарги не потрапляють до відповідних вишестоящих інстанцій. Як наслідок утворюється, на думку респондентів, замкнене коло: “[руководящие] инстанции думают, что у нас [в учреждении] все хорошо, так как жалоб нет”.

По-друге, за свідченням респондентів, відповіді адміністрації, що отримують засуджені, не завжди і не в повній мірі відповідають суті скарги або є недостатньо вмотивованими: “приходят ... отписки”, “... не объясняются причины отказа в жалобе”.

По-третє, за свідченнями окремих респондентів, засуджених, який скаржиться, може зустрітися з погіршенням, а не покращенням умов свого перебування в установі: “[после жалобы] к человеку относятся предвзято, начинают придираться”; “... начиная оспаривать какое-либо ... решение администрации, приходится жертвовать всем, на что еще вчера была надежда”.

До запитання анкети № 28:

Як свідчать респонденти, більшість засуджених мають письмово зафіксований індивідуальний план (програму) відбування покарань в установі. Коментарі в анкетах свідчать, що навіть за бажання засудженого реалізація такої програми є досить складною справою.

Респонденти пишуть, що хотіли б отримати освіту, досягти результатів у спорті, заробити грошей тощо, але їх бажання входять у супереч реальним можливостям. В анкетах читаємо: “нет ... возможности [сделать то, что запланировано] !”, “[при реалізації індивідуального плану немає активної підтримки адміністрації, а тоді] - кому це потрібно?”, “[то, что записано в плане] никогда не реализуется” тощо. Як написав один з засуджених: “Хотел учиться – не взяли, занимался спортом, гантели забрали. [Администрация заинтересована] только в моей работе, а [другие мои проблемы] ее не интересуют. Денег не заработаешь ...”. Очевидно, що перетворення індивідуального плану в життя неможливе лише зусиллями засудженого: “людям треба надавати допомогу у вирішенні цих питань, бо без підтримки ... дуже складно спланувати цей процес”.

ІХ. РЕЙТИНГОВИЙ АНАЛІЗ ВІДПОВІДЕЙ РЕСПОНДЕНТІВ (ЗАСУДЖЕНИХ ТА ЗІ СКЛАДУ ПЕРСОНАЛУ) НА ЗАПИТАННЯ АНКЕТИ (матеріали для розробки «шкали конфліктогенності» в установах КВС)

Наведені у розділах V-VIII та у ДОДАТКАХ 1-3 дані щодо анкетування засуджених та персоналу УВП надають багато можливостей для обговорення проблеми виникнення конфліктних ситуацій при взаємодії засуджених та персоналу. Однак, надані у звіті матеріали характеризуються великим обсягом показників. В таблицях наведено і обговорюється біля тисячі числових параметрів, які характеризують різні аспекти проблеми, що досліджується. Такий матеріал є важливим, але складним для практичного сприйняття. Спробуємо представити проектні дані у компактному вигляді щоб можна було на якісному рівні (перше, друге, третє...) зорієнтуватися, які потенційно конфліктогенні ситуації (з точки зору респондентів - засуджених та на погляд персоналу УВП) зустрічаються найбільш часто.

Для цього в таблиці 6, 6-А у кожному стовпчику ми розташували «сумарні показники негативних відповідей» (%) по кожному запитанню анкети у порядку зменшення цих показників. Необхідні дані узяті з ДОДАТКІВ 3, 2, 1. (Зауважимо, що номер запитання анкети, від № 1 до № 28, при формуванні цих послідовностей ніякого упорядковуючого значення не має). Крайній лівий стовпчик таблиці демонструє **рейтинг** (1,2,3...) **запитання анкети** у відповідності з сумарним показником негативних відповідей (%).

У шести стовпчиках таблиці 6 послідовно представлені описані вище дані по чотирьох областях (Донецька, Київська, Львівська Харківська); розподіл відсотків, що базується на загальній вибірці відповідей респондентів - засуджених (839 осіб) та розподіл результатів опитування персоналу (210 осіб). Дані по Дніпропетровській та Запорізькій областях розглянуті окремо у таблиці 6А.

Для зручності подальшого обговорення дані кожного стовпчика таблиці 6 поділено на такі частини: верхня половина відсоткової шкали «сумарних негативних відповідей» (номери запитань, що увійшли у цю частину шкали, помічено курсивом); верхня третина даних у стовпчику (номери відповідних запитань виділені жирним шрифтом і курсивом) та нижня третина шкали - номери відповідних питань підкреслено. Більш докладно з цього приводу дивись виноску **** до таблиці 6, 6а.

Рейтингова шкала цієї таблиці дає можливість оцінити у першому наближенні, які запитання анкети (а отже які ситуації в УВП) викликають найбільш негативну реакцію респондентів (як засуджених так і персоналу). Оскільки ми маємо справу з результатами реального опитування, то мабуть тому рейтинговий розподіл є доволі «строкатим». Наприклад, з.а. № 19 та № 20 є безумовними «лідерами» серед «негативних відповідей» засуджених. Рейтинг цих номерів знаходиться в межах 1 – 5, а от респонденти зі складу персоналу надали цим номерам 9 та 10 позицію. Високорейтингове з.а. № 1 (1, 3, 4 місця) в одному з розподілів (стовпчику) відповідей засуджених знаходиться лише на 12 місці. Та ж сама ситуація із з.а. № 15 (3, 4, 6, 7 і ... 15 місце).

У пошуках зручного критерію формування послідовності відповідей респондентів ми зробили наступні припущення:

- вибудовувати таку послідовність тільки з номерів з.а., які розташовані (опинились) у верхній третині рейтингової таблиці № 6 (номери відповідних запитань, як ми вже відмічали, виділено жирним шрифтом і курсивом);

- визначити частоту «попадання» номеру з.а. у верхню третину кожного з шести розподілів (стовпчиків) таблиці 6, коефіцієнт « Ω » (омега);

- виходячи із значення коефіцієнта « Ω » для з.а. запропонувати наступну послідовність відповідей респондентів на запитання анкети.

Оброблені за сформульованим вище підходом дані таблиці 6 дозволяють сформувати наступний перелік (послідовність) негативних відповідей респондентів в порядку зменшення частоти їх фіксації (коефіцієнт « Ω ») у відповідях респондентів. До параметрів цієї послідовності надано також середній рейтинг (с.р.) для кожного запитання анкети, розрахований виходячи із рейтингів у шести розподілах - стовпчиках таблиці 6.

- I. Організація роботи ларька в установі, з.а. № 19, $\Omega = 5$ (с.р. 2,8)
- II. Організація медичних послуг в установі, з.а. № 20, $\Omega = 5$ (с.р. 4,5)
- III. Оформлення засуджених в УВП, з.а. № 1, $\Omega = 5$ (с.р. 4,6)
- IV. Організація трудової діяльності, з.а. № 15, $\Omega = 4$ (с.р. 6,3)
- V. Організація обшуків в установі, з.а. № 21, $\Omega = 4$ (с.р. 7,3)
- VI. Накладання стягнень в установі, з.а. № 22, $\Omega = 3$ (с.р. 9,6)
- VII. Організація санітарно - гігієнічних заходів в установі, з.а. № 7, $\Omega = 3$ (с.р. 10,5)
- VIII. Застосування сили щодо засуджених в УВП, з.а. № 24, $\Omega = 3$ (с.р. 12,5)

.

За таким же принципом ми визначили, на яких рейтингових місцях посідають «найменш конфліктні питання» (а отже і ситуації). Дані щодо параметрів відповідей №11, №14, №17 та № 18 наведено у нижній третині п'яти розподілів – стовпчиків таблиці 6, коефіцієнт « Ω » дорівнює 5:

- Організація контактів з зовнішнім світом в установі, з.а. № 11, $\Omega = 5$
Забезпечення зовнішньою інформацією в установі, з.а. № 14, $\Omega = 5$
Організація навчального процесу в установі, з.а. № 17, $\Omega = 5$
Сповідування своєї релігії, відвідування релігійної служби, з.а. № 18, $\Omega = 5$

Звернемо також увагу на особливий характер рейтингового розподілу номерів відповідей з.а., що надав персонал УВП (див. таблицю 6).

Рейтинговий розподіл* «негативних відповідей»** на запитання анкети засудженими та персоналом
(Наведені дані (%) по кожній з 4-х областей; середні дані по 6-ти областях та рейтинг відповідей персоналу. Дані ще по 2-х областях див. у табл. 6-А)

Рейтинг	Донецька область		Київська область		Львівська область		Харківська область		Загальна вибірка (839 респ.)		Персонал УВП	
	%	№ з.а. ***	%	№ з.а. ***	***	№ з.а.	***	№ з.а.	%	№. з.а. ***	%	№ з.а. ***
1	73,90	№ 19	78,3	0 № 19	23,9	0 № 1	74,40	№ 20	48,10	№ 19	46,40	№ 6
2	62,30	№ 7	70,9	0 № 21	22,8	0 № 2	67,10	№ 19	45,00	№ 20	41,10	№ 5
3	61,90	№ 15	70,6	0 № 22	21,5	0 № 19	66,50	№ 15	42,10	№ 1	39,20	№ 1
4	60,50	№ 9	69,6	0 № 1	20,3	0 № 20	65,50	№ 8	41,70	№ 15	35,40	№ 2
5	55,30	№ 20	68,6	0 № 20	20,2	0 № 24	57,70	№ 1	40,40	№ 21	28,30	№ 12
6	50,50	№ 13	64,4	0 № 15	19,9	0 № 21	57,60	№ 9	37,90	№ 7	16,90	№ 18
7	47,70	№ 16	63,6	0 № 7	19,7	0 № 6	57,10	№ 10	37,80	№ 22	15,40	№ 15
8	47,10	№ 27	63,2	0 № 24	19,5	0 № 5	57,00	№ 23	37,50	№ 24	13,90	№ 8
9	45,40	№ 21	63,0	0 № 23	19,0	0 № 12	56,70	№ 21	36,80	№ 8	12,00	№ 19
10	44,50	№ 28	57,8	0 № 13	18,4	0 № 25	54,00	№ 24	34,50	№ 23	8,70	№ 20
11	43,50	№ 26	56,7	0 № 3	17,1	0 № 22	53,70	№ 22	34,30	№ 5, № 25	7,60	№ 22
12	43,40	№ 1	56,5	0 № 25	15,9	0 № 27	53,10	№ 7	34,20	№ 9	7,30	№ 7
13	43,20	№ 5	55,8	№ 5, № 16, 0 № 27	15,5	0 № 8	52,60	№ 25	34,10	№ 27	6,90	№ 21
14	40,80	№ 23	55,5	0 № 8	14,7	0 № 10	52,30	№ 28	34,00	№ 28	6,00	№ 28
15	39,60	№ 22	54,7	0 № 10	14,6	0 № 15	50,30	№ 27	33,50	№ 10	5,90	№ 16
16	39,40	№ 4	54,1	№ 2	14,2	№ 13	45,80	№ 5	33,20	№ 13, № 16	5,60	№ 23

			0		0							
			51,8		13,9							
17	38,50	№ 3	0	№ 26	0	№ 16	45,60	№ 16	32,50	№ 2	5,50	№ 3, № 13
			49,5		13,2							
18	38,30	№ 8	0	№ 12	0	№ 28	43,80	№ 6	30,30	№ 12	4,90	№ 4
			49,0		11,4	№ 14, №						
19	36,00	№ 12	0	№ 9	0	26	42,40	№ 26	30,10	№ 26	4,00	№ 27
			47,8		10,2							
20	33,90	№ 10	0	№ 6	0	№ 4	42,10	№ 13	29,40	№ 6	3,50	№ 10, № 26
			38,1									
**** 21	32,30	№ 24, № 25	0	№ 4	9,50	№ 23	41,20	№ 4	29,20	№ 3	3,00	№ 9, № 11, № 14
			35,3									
22	30,80	№ 11	0	№ 11	8,90	№ 11	39,40	№ 2	26,10	№ 4	2,50	№ 17
			30,4									
23	29,90	№ 2	0	№ 14	8,80	№ 18	39,00	№ 12	21,80	№ 11	2,40	№ 24
			19,2									
24	27,60	№ 6	0	№ 18	8,20	№ 7	36,60	№ 3	19,20	№ 14	1,70	№ 25
			17,4									
25	20,40	№ 14	0	№ 17	7,10	№ 3	29,70	№ 14	13,10	№ 18		
26	14,90	№ 17	--	№ 28	6,40	№ 9	28,90	№ 11	12,90	№ 17		
27	14,80	№ 18			2,50	№ 17	28,10	№ 17				
28							19,60	№ 18				

* Висхідні дані дивись у ДОДАТКУ 2, ДОДАТКУ 1 та у ДОДАТКУ 3;

Таблиця 6-А

**Рейтинговий розподіл «негативних відповідей» на запитання анкети засудженими.
Дніпропетровська та Запорізька області.**

Рейтинг	Дніпропетровська область		Запорізька область	
	%	№ з.а.	%	№ з.а.
1	25,00	№ 28	18,90	№ 28
2	5,00	№ 12	12,20	№ 2
3	1,80	№ 20	8,20	№ 1
		№ 1, № 13, № 15, № 18, № 21, № 22, №		
4	1,70	27	5,10	№ 19
5			2,00	№ 5, № 11, № 12

6	1,40	№ 24 № 3, № 7, № 10, № 17,
7	1,00	№ 18, № 22, № 27

Всі наведені нижче номери запитань анкети мають однаковий кількісний відсотковий показник результатів опитування, який дорівнює точно 0,00%.

№ 2, № 3, № 4, № 5, № 6, № 7, № 8, № 9, №10, № 11, № 14 , № 16, № 17, № 19, № 23, № 24, № 25, №26	№4, № 6, № 8, № 9, № 13, № 14, № 15, № 16, № 20, № 21, № 23, № 25, № 26
--	--

** До негативних оцінок віднесені відповіді типу: «так - можуть виникати конфліктні ситуації в УВП»; «незадовільна оцінка умов перебування в УВП»; «умови не відповідають вимогам ПВР»; «умови перебування в установі можуть принижувати людську гідність», «незадовільна організація певних заходів в УВП»; «погане забезпечення одягом ... тощо в УВП»; «дії адміністрації не відповідають законодавству». Якщо з. а. містить 2 або 3 негативних оцінки, відповідні кількісні показники (%) підсумовуються (див. наприклад ДОДАТОК 2 з.а. № 3, Донецька обл.: $26,0 + 11,5 + 1,0 = 38,5\%$).

*** Різниця між максимальним значенням процентного показника N макс. та мінімальним значенням процентного показника складає для кожної колонки (область, загальна вибірка та персонал) свою шкалу $\Delta N\% = (N \text{ макс.} - N \text{ мін.}) \%$. Наприклад, Донецька область: $\Delta N\% = (N \text{ макс.} - N \text{ мін.})\% = 73,9 - 14,8 = 59,1\%$.

- Верхня половина такої шкали $1/2 \Delta N\%$ позначена в таблиці 6, 6-А курсивом. Наприклад, Донецька область: (див. попередній приклад) $1/2 \Delta N\% = 59,1 \times 1/2 = 29,5\%$. І далі: $N \text{ макс.}\% - 1/2 \Delta N\% = 73,9 - 29,5 = 44,4\%$ (найближче реальне значення у таблиці 6,6-А дорівнює 44,50%, з.а. № 10).

- Дані (%), що відносяться до верхньої третини шкали $\Delta N\%$ позначені у таблиці жирними цифрами. Наприклад, див. Донецька обл., попередні дані. $1/3 \Delta N\% = 59,1 \times 1/3 = 19,7\%$. І далі: $(N \text{ макс.} - 1/3 \Delta N)\% = 73,9 - 19,7 = 54,2\%$ (найближче реальне значення у таблиці 6,6-А дорівнює 55,30%, з.а. № 20).

- Найменше значення (%), що розташовані у нижній третині шкали, виділені підкресленням. Наприклад: Донецька область (див. попередні дані): $(N \text{ мін.} + 1/3 \Delta N)\% = 14,8 + 19,7 = 34,5\%$ (найближче реальне значення у таблиці 6,6-А дорівнює 33,9%, з.а. № 10).

**** Декілька номерів з.а., які мають однакові відсотки (%), а отже ї однаковий рейтинг, розміщені у рядок (рядки).

Таблиці розподілу відповідей¹¹ на запитання анкети для засуджених¹²

№ 1. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння між адміністрацією установи та засудженими) при оформленні засуджених до УВП?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 819 (97.6%).

	Відповідало респондентів	%
Так ¹³	345	42.1
Ні	415	50.7
Не можу відповісти	59	7.2

№ 2. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією) при розподілі засуджених по установах?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 822 (98.0%).

	Відповідало респондентів	%
Так	267	32.5
Ні	439	53.4
Не можу відповісти	116	14.1

№ 3. Якими Ви вважаєте умови нічного відпочинку в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 800 (95.4%).

	Відповідало респондентів	%
Задовільними	567	70.9
Незадовільними	159	19.9
такими, що не відповідають ПВР	43	5.4
такими, що можуть принижувати людську гідність	31	3.9
Сумарний показник негативних відповідей ¹⁴ (%)	XXXXX	29,2

№ 4. Якими Ви вважаєте умови перебування у приміщеннях для проведення культурно-масових заходів в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 811 (96.7%).

¹¹ Опрацьовано всі 28 запитань анкети для засуджених (з.а. № 1 - № 28).

¹² Опитано 839 респондентів – засуджених, що відбувало покарання в УВП, розміщених у шості областях України, задіяних у проєкті. Розподіл у відсотках розраховано відносно кількості респондентів, що надали відповідь на конкретне запитання. Наприклад: з.а. № 1, відповіло респондентів 345 + 415 + 59 = 819. Розподіл у відсотках: «Так» 345 : 819 = 42,1%; «Ні» 415 : 819 = 50,7%; «Не можу відповісти» 59 : 819 = 7,2%.

¹³ Текстова частина відповідей на запитання анкети, а також процентний розподіл відповідей, які, згідно з формулюванням запитання мають «негативний зміст», надаються у таблиці курсивом. Наприклад: з.а. № 1 «так, можуть мати місце конфліктні ситуації» (42,1 %); з.а. № 3 «Вважаю умови незадовільними» (19,9 %), «вважаю умови такими, що не відповідають ПВР» (5,4 %) та «вважаю умови такими, що можуть принижувати людську гідність» (3,9 %).

¹⁴ Якщо запитання анкети передбачає можливість надання декількох «негативних» відповідей, наводиться також відповідний сумарний кількісний показник.. Наприклад, з.а. № 3 (дивись попередню виноску): сумарний показник негативних відповідей: 19,9 % + 5,4% + 3,9% = 29,2 %.

	Відповідало респондентів	%
задовільними	599	73.9
незадовільними	172	21.2
такими, що не відповідають ПВР	39	4.8
такими, що можуть принижувати людську гідність	1	0.1
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	26,1

№ 5. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації при розміщенні засуджених по спальним приміщенням установи?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 820 (97.7%).

	Відповідало респондентів	%
Так	281	34.3
Ні	450	54.9
Не можу відповісти	89	10.9

№ 6. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією, тощо) при забезпеченні порядку та чистоти на території і в приміщеннях установи?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 816 (97.3%).

	Відповідало респондентів	%
Так	240	29.4
Ні	499	61.2
Не можу відповісти	77	9.4

№ 7. Якою ви вважаєте організацію санітарно - гігієнічних заходів в установі?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 801 (95.5%).

	Відповідало респондентів	%
задовільними	498	62.2
незадовільними	252	31.5
такими, що можуть принижувати людську гідність	51	6.4
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	37,9

№ 8. Яким, на Ваш погляд, є забезпечення в установі одягом та постільними речами?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 798 (95.1%).

	Відповідало респондентів	%
задовільним	505	63.3
незадовільним	251	31.5
таким, що не відповідає ПВР	42	5.3

Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	36,8
---	------	------

№ 9. Якою, на Ваш погляд, є організація харчування в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 793 (94.5%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	522	65.8
незадовільною	226	28.5
такою, що не відповідає ПВР	45	5.7
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	34,2

№ 10. Якою Ви вважаєте організацію правової допомоги в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 783 (93.3%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	521	66.5
незадовільною	219	28.0
такою, що не відповідає ПВР	43	5.5
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	33,5

№ 11. Якою Ви вважаєте організацію контактів з зовнішнім світом в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 791 (94.3%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	621	78.5
незадовільною	146	18.5
такою, що не відповідає ПВР	24	3.0
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	21,8

№ 12. Чи можуть, на Ваш погляд, виникати конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією, тощо) при організації контактів засуджених з зовнішнім світом?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 805 (95.9%).

	Відповідало респондентів	%
Так	244	30.3
Ні	493	61.2
Не можу відповісти	68	8.4

№ 13. Якою, на Ваш погляд, є організація адміністрацією своєчасного повідомлення родичів про стан засуджених?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 774 (92.3%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	517	66.8
незадовільною	223	28.8
такою, що не відповідає ПВР	34	4.4
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	33,2

№ 14. Яким Ви вважаєте забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 800 (95.4%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	647	80.9
незадовільною	135	16.9
такою, що не відповідає ПВР	18	2.3
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	19,2

№ 15. Якою Ви вважаєте організацію трудової діяльності в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 785 (93.6%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	458	58.3
незадовільною	266	33.9
такою, що не відповідає законодавству	61	7.8
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	41,7

№ 16. Якою, на Ваш погляд, є організація фізичної культури та дозвілля в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 796 (94.9%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	532	66.8
незадовільною	237	29.8
такою, що не відповідає ПВР	27	3.4
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	33,2

№ 17. Якою Ви вважаєте організацію навчального процесу в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 792 (94.4%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	690	87.1
незадовільною	83	10.5
такою, що не відповідає законодавству	19	2.4
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	12,9

№ 18. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією) при надання можливості сповідувати свою релігію, відвідувати релігійні служби або зібрання тощо?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 803 (95.7%).

	Відповідало респондентів	%
<i>Так</i>	105	13.1
<i>Ні</i>	607	75.6
<i>Не можу відповісти</i>	91	11.3

№ 19. Якою Ви вважаєте організацію роботи в установу ларька для купівлі товарів для особистого користування?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 763 (90.9%).

	Відповідало респондентів	%
<i>задовільною</i>	396	51.9
<i>незадовільною</i>	308	40.4
<i>такою, що не відповідає законодавству</i>	59	7.7
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	48,1

№ 20. Якою Ви вважаєте організацію надання медичних послуг?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 788 (93.9%).

	Відповідало респондентів	%
<i>задовільною</i>	433	54.9
<i>незадовільною</i>	302	38.3
<i>такою, що не відповідає законодавству</i>	53	6.7
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	45,0

№ 21. Якою Ви вважаєте організацію обшуків в установі?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 793 (94.5%).

	Відповідало респондентів	%
<i>задовільною</i>	473	59.6
<i>незадовільною</i>	264	33.3
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	56	7.1
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	40,4

№ 22. Якою, на Ваш погляд, є процедура накладання стягнень за поведінку засуджених яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 779 (92.8%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	484	62.1
незадовільною	241	30.9
такою, що не відповідає ПВР	54	6.9
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	37,8

№ 23. Якою, на Ваш погляд, є реалізація стягнень за поведінку засуджених, яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 756 (90.1%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	495	65.5
незадовільною	214	28.3
такою, що не відповідає ПВР	47	6.2
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	34,5

№ 24. Як Ви оцінюєте відомі Вам випадки застосування сили щодо засуджених в установі?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 720 (85.8%).

	Відповідало респондентів	%
такими, що відповідають законодавству	450	62.5
такими, що не відповідають законодавству	136	18.9
такими, що принижують гідність людини	134	18.6
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	37,5

№ 25. Як Ви оцінюєте відомі Вам заходи стримування щодо засуджених?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 738 (88.0%).

	Відповідало респондентів	%
такими, що відповідають законодавству	485	65.7
такими, що не відповідають законодавству	158	21.4
такими, що принижують гідність людини	95	12.9
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	34,3

№ 26. Як Ви оцінюєте процедуру подання прохань та скарг до адміністрації?
Всього опитано респондентів 839. Відповіли 784 (93.4%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	548	69.9
незадовільною	200	25.5
такою, що не відповідає ПВР	36	4.6

Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	30,1
---	------	------

№ 27. Як Ви оцінюєте процедуру реагування адміністрації, інших компетентних інстанцій на прохання та скарги засуджених?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 770 (91.8%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	507	65.8
незадовільною	228	29.6
такою, що не відповідає ПВР	35	4.5
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	34,1

№ 28. Чи маєте Ви індивідуальний план відбування покарання?

Всього опитано респондентів 839. Відповіли 762 (90.8%).

	Відповідало респондентів	%
маю	503	66.0
не маю	259	34.0

ДОДАТОК 2

Таблиці розподілу відповідей на анкету для засуджених по областях, охоплених проектною діяльністю¹⁵

(Надані результати обробки даних 28 запитань анкети)

№ 1. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння між адміністрацією установи та засудженими) при оформленні засуджених до УВП?

	Дніпр. обл. ¹⁶	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь ¹⁷
Так ¹⁸	1.7	43.4	8.2	69.6	23.9	57.7	42.1

¹⁵ Розподіл респондентів, що взяли участь у опитуванні по областях: Дніпропетровська – 60 респ.; Донецька – 121 респ.; Запорізька – 98 респ.; Київська – 211 респ.; Львівська – 160 респ.; Харківська – 189 респ. (всього в межах проекту опитано **839 респондентів**).

¹⁶ Тут і надалі по всіх областях відсотковий розподіл відповідей розраховано відповідно до тієї кількості респондентів, **що відповіли на запитання анкети**. Щоб не ускладнювати таблиці, у цьому ДОДАТКУ не наведено кількість респондентів, що надали відповідь на певне запитання ані загалом по області ані по кожному запитанню анкети. Приклад повної інформації щодо даних по Донецькій області, з.а. № 1: відповіли – 113 респ. (100%) («Так» - 49 респ. (43,4%), «Ні» - 51 респ. (45,1%), «не можу відповісти» - 13 респ.(11,5%)). Не надали відповідь на з.а. № 1 - 8 респондентів (113+8=121 респондент). Звертаємо увагу, що для інших запитань анкети та в різних областях кількість респондентів, що не відповіли на певне запитання анкети звичайно варіюється.

¹⁷ Наведений розподіл (%) відповідей на базі опрацювання **повної вибірки** анкет респондентів – засуджених, що відповіли на запитання анкети (див. ДОДАТОК 1). Наприклад, згідно ДОДАТКУ 1 на з.а. 1 «Так» відповіло 345 респондентів із загальної кількості тих, хто відповіли - 819. Це складає: 345/819 x 100 = 42,1 %.

¹⁸ Тут і надалі в таблиці тексти, а також дані розподілу у процентах **відповідей, що мають негативний характер**, згідно з постановкою питання, **надаються курсивом**, наприклад: з.а. № 1 *«так, можуть мати*

Ні	98.3	45.1	89.8	22.2	73.6	29.7	50.7
Не можу відповісти	0.0	11.5	2.0	8.2	2.5	12.6	7.2

№ 2. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією) при розподілі засуджених по установах?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
<i>Так</i>	0.0	29.9	12.2	54.1	22.8	39.4	32.5
Ні	100.0	47.0	84.7	29.7	73.4	35.0	53.4
Не можу відповісти	0.0	23.1	3.1	16.3	3.8	25.6	14.1

№ 3. Якими Ви вважаєте умови нічного відпочинку в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільними	100.0	61.5	99.0	43.3	92.9	63.4	70.9
незадовільними	0.0	26.0	0.0	39.8	5.8	23.5	19.9
<i>такими, що не відповідають ПВР</i>	0.0	11.5	1.0	6.5	1.3	8.2	5.4
<i>такими, що можуть принижувати людську гідність</i>	0.0	1.0	0.0	10.4	0.0	4.9	3.9
<i>Сумарний показник негативних відповідей ¹⁹ (%)</i>	0.0	38.5	1.0	56.7	7.1	36.6	29.2

місце конфліктні ситуації»: Дніпропетровська обл. 1,7%; Донецька обл. 43,4% і надалі., або з.а. № 3 «Вважаю умови *незадовільними*»: Дніпропетровська обл. 0,0%; Донецька обл. 26,0% (19,9%)

¹⁹ Якщо запитання анкети передбачає можливість декількох «негативних» відповідей, наводиться також відповідний сумарний показник. Наприклад, з. а. № 3: негативні відповіді респондентів-засуджених з Донецької області: «вважаю *незадовільними*» (26,0%), «вважаю *такими, що не відповідають ПВР*» (11,5%), «вважають *такими, що*

№ 4. Якими Ви вважаєте умови перебування у приміщеннях для проведення культурно-масових заходів в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільними	100.0	60.5	100.0	61.9	89.8	58.9	73.9
незадовільними	0.0	33.3	0.0	35.1	7.0	28.9	21.2
такими, що не відповідають ПВР	0.0	6.1	0.0	3.0	3.2	11.7	4.8
такими, що можуть принижувати людську гідність	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	0.1
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	39.4	0.0	38.1	10.2	41.2	26.1

№ 5. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації при розміщенні засуджених по спальним приміщенням установи?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
Так	0.0	43.2	2.0	55.8	19.5	45.8	34.3
Ні	100.0	48.3	98.0	29.8	74.2	32.2	54,9
Не можу відповісти	0.0	8.5	0.0	14.4	6.3	22.0	10,9

№ 6. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією, тощо) при забезпеченні порядку та чистоти на території і в приміщеннях установи?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь

може принижувати людську гідність» (1,0 %). Сумарний показник: 38,5%.

Так	0.0	27.6	0.0	47.8	19.7	43.8	29.4
Ні	100.0	63.8	100.0	39.2	74.5	38.6	61.2
Не могу відповісти	0.0	8.6	0.0	12.9	5.7	17.6	9.4

№ 7. Якою ви вважаєте організацію санітарно - гігієнічних заходів в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільними	100.0	37.7	99.0	36.4	91.8	46.8	62.2
незадовільними	0.0	45.3	1.0	53.9	7.6	46.2	31.5
такими, що можуть принижувати людську гідність	0.0	17.0	0.0	9.7	0.6	6.9	6.4
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	62.3	0.0	63.6	8.2	53.1	37.9

№ 8. Яким, на Ваш погляд, є забезпечення в установі одягом та постільними речами?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільним	100.0	61.7	100.0	44.6	83.4	34.5	63.3
незадовільним	0.0	29.0	0.0	51.0	14.6	54.0	31.5
таким, що не відповідає ПВР	0.0	9.3	0.0	4.5	1.9	11.5	5.3
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	38.3	0.0	55.5	15.5	65.5	36.8

№ 9. Якою, на Ваш погляд, є організація харчування в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	100.0	39.4	100.0	51.0	93.6	42.4	65.8
незадовільною	0.0	53.8	0.0	42.2	5.1	44.7	28.5
такою, що не відповідає ПВР	0.0	6.7	0.0	6.9	1.3	12.9	5.7
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	60.5	0.0	49.1	6.4	57.6	34.2

№ 10. Якою Ви вважаєте організацію правової допомоги в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	100.0	66.1	99.0	45.3	85.3	42.9	66.5
незадовільною	0.0	28.4	1.0	46.9	12.8	45.8	28.0
такою, що не відповідає ПВР	0.0	5.5	0.0	7.8	1.9	11.3	5.5
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	33.9	1.0	54.7	14.7	57.1	33.5

№ 11. Якою Ви вважаєте організацію контактів з зовнішнім світом в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	100.0	69.2	98.0	64.7	91.1	71.1	78.5
незадовільною	0.0	27.9	2.0	29.4	8.9	23.7	18.5
такою, що не відповідає ПВР	0.0	2.9	0.0	5.9	0.0	5.2	3.0

Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	30.8	2.0	35.3	8.9	28.9	21.8
---	-----	------	-----	------	-----	------	------

№ 12. Чи можуть, на Ваш погляд, виникати конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією, тощо) при організації контактів засуджених з зовнішнім світом?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
Так	5.0	36.0	2.0	49.5	19.0	39.0	30.3
Ні	95.0	55.0	96.9	37.4	77.2	47.1	61.2
Не можу відповісти	0.0	9.0	1.0	13.1	3.8	14.0	8.4

№ 13. Якою, на Ваш погляд, є організація адміністрацією своєчасного повідомлення родичів про стан засуджених?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	98.3	49.5	100.0	42.2	84.8	57.9	66.8
незадовільною	1.7	44.7	0.0	52.1	14.6	32.3	28.8
такою, що не відповідає ПВР	0.0	5.8	0.0	5.7	0.6	9.8	4.4
Сумарний показник негативних відповідей (%)	1.7	50.5	0.0	57.8	14.2	42.1	33.2

№ 14. Яким Ви вважаєте забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	100.0	79.6	100.0	69.6	88.6	70.3	80.9
незадовільною	0.0	17.6	0.0	28.4	9.5	25.0	16.9
такою, що не відповідає ПВР	0.0	2.8	0.0	2.0	1.9	4.7	2.3

Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	20.4	0.0	30.4	11.4	29.7	19.2
---	-----	------	-----	------	------	------	------

№ 15. Якою Ви вважаєте організацію трудової діяльності в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	98.3	38.1	100.0	35.6	85.4	33.5	58.3
незадовільною	1.7	52.6	0.0	53.0	14.6	49.4	33.9
такою, що не відповідає законодавству	0.0	9.3	0.0	11.4	0.0	17.1	7.8
Сумарний показник негативних відповідей (%)	1.7	61.9	0.0	64.4	14.6	66.5	41.7

№ 16. Якою, на Ваш погляд, є організація фізичної культури та дозвілля в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	100.0	52.4	100.0	44.2	86.2	54.4	66.8
незадовільною	0.0	44.8	0.0	51.9	12.6	37.3	29.8
такою, що не відповідає ПВР	0.0	2.9	0.0	3.9	1.3	8.3	3.4
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	47.7	0.0	55.8	13.9	45.6	33.2

№ 17. Якою Ви вважаєте організацію навчального процесу в установі?

	Дніпр.	Дон.	Зап.	Київ.	Львів.	Хар.	% від загальної
--	--------	------	------	-------	--------	------	-----------------

	обл.	обл.	обл.	обл.	обл.	обл.	кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	100.0	85.1	99.0	82.7	97.5	71.9	87.1
незадовільною	0.0	11.4	1.0	14.4	2.5	22.5	10.5
такою, що не відповідає законодавству	0.0	3.5	0.0	3.0	0.0	5.6	2.4
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	14.9	1.0	17.4	2.5	28.1	12.9

№ 18. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією) при наданні можливості сповідувати свою релігію, відвідувати релігійні служби або зібрання тощо?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
Так	1.7	14.8	1.0	19.2	8.8	19.6	13.1
Ні	96.7	76.5	99.0	63.1	88.7	56.5	75.6
Не могу відповісти	1.7	8.7	0.0	17.7	2.5	23.8	11.3

№ 19. Якою Ви вважаєте організацію роботи в установі ларька для купівлі товарів для особистого користування?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	100.0	26.1	94.9	21.7	78.5	32.9	51.9
незадовільною	0.0	62.5	5.1	66.7	19.6	52.8	40.4
такою, що не відповідає законодавству	0.0	11.4	0.0	11.6	1.9	14.3	7.7

Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	73.9	5.1	78.3	21.5	67.1	48.1
---	-----	------	-----	------	------	------	------

№ 20. Якою Ви вважаєте організацію надання медичних послуг?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	98.2	44.7	100.0	31.4	79.7	25.6	54.9
незадовільною	1.8	49.5	0.0	59.8	17.1	60.1	38.3
такою, що не відповідає законодавству	0.0	5.8	0.0	8.8	3.2	14.3	6.7
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	55.3	0.0	68.6	20.3	74.4	45.0

№ 21. Якою Ви вважаєте організацію обшуків в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	98.3	54.5	100.0	29.1	80.1	43.4	59.6
незадовільною	1.7	41.8	0.0	59.6	17.3	41.6	33.3
такою, що не відповідає ПВР	0.0	3.6	0.0	11.3	2.6	15.1	7.1
Сумарний показник негативних відповідей (%)	1.7	45.4	0.0	70.9	19.9	56.7	40.4

№ 22. Якою, на Ваш погляд, є процедура накладання стягнень за поведінку засуджених яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
--	----------------	--------------	--------------	---------------	----------------	--------------	--

задовільною	98.3	60.4	99.0	29.3	82.9	46.3	62.1
незадовільною	1.7	32.4	1.0	60.7	15.2	38.9	30.9
такою, що не відповідає ПВР	0.0	7.2	0.0	9.9	1.9	14.8	6.9
Сумарний показник негативних відповідей (%)	1.7	39.6	1.0	70.6	17.1	53.7	37.8

№ 23. Якою, на Ваш погляд, є реалізація стягнень за поведінку засуджених, яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	100.0	59.2	100.0	37.0	90.5	43.0	65.5
незадовільною	0.0	35.9	0.0	51.9	6.3	46.3	28.3
такою, що не відповідає ПВР	0.0	4.9	0.0	11.1	3.2	10.7	6.2
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	40.8	0.0	63.0	9.5	57.0	34.5

№ 24. Як Ви оцінюєте відомі Вам випадки застосування сили щодо засуджених в установі?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
такими, що відповідають законодавству	100.0	67.6	98.6	36.8	79.7	46.0	62.5
такими, що не відповідають законодавству	0.0	13.7	1.4	26.9	17.7	27.0	18.9
такими, що принижують гідність людини	0.0	18.6	0.0	36.3	2.5	27.0	18.6
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	32.3	1.4	63.2	20.2	54.0	37.5

№ 25. Як Ви оцінюєте відомі Вам заходи стримування щодо засуджених?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
такими, що відповідають законодавству	100.0	67.6	100.0	43.5	81.6	47.4	65.7
такими, що не відповідають законодавству	0.0	17.1	0.0	29.8	17.1	35.9	21.4
такими, що принижують гідність людини	0.0	15.2	0.0	26.7	1.3	16.7	12.9
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	32.3	0	56.5	18.4	52.6	34.3

№ 26. Як Ви оцінюєте процедуру подання прохань та скарг до адміністрації?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	100.0	56.5	100.0	48.2	88.6	57.7	69.9
незадовільною	0.0	35.2	0.0	46.2	9.5	34.4	25.5
такою, що не відповідає ПВР	0.0	8.3	0.0	5.6	1.9	8.0	4.6
Сумарний показник негативних відповідей (%)	0.0	43.5	0.0	51.8	11.4	42.4	30.1

№ 27. Як Ви оцінюєте процедуру реагування адміністрації, інших компетентних інстанцій на прохання та скарги засуджених?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
задовільною	98.3	52.9	99.0	44.3	84.1	49.7	65.8
незадовільною	1.7	42.3	1.0	46.9	15.9	42.1	29.6
такою, що не відповідає ПВР	0.0	4.8	0.0	8.9	0.0	8.2	4.5

Сумарний показник негативних відповідей (%)	1.7	47.1	1.0	55.8	15.9	50.3	34.1
---	-----	------	-----	------	------	------	------

№ 28. Чи маєте Ви індивідуальний план відбування покарання?

	Дніпр. обл.	Дон. обл.	Зап. обл.	Київ. обл.	Львів. обл.	Хар. обл.	% від загальної кількості респондентів, що надали відповідь
маю	75.0	55.5	81.1	Відсутні дані	86.8	47.7	66.0
не маю	25.0	44.5	18.9	Відсутні дані	13.2	52.3	34.0

ДОДАТОК 3

Таблиці розподілу відповідей²⁰ на запитання анкети для персоналу²¹

№ 1. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння між адміністрацією установи та засудженими) при оформленні засуджених до УВП?

Всього опитано респондентів 210. Відповіли 209 (99.5%).

	Відповідало респондентів	%
Так ²²	82	39.2
Ні	114	54.5
Не можу відповісти	13	6.2

²⁰ Опрацьовано всі 36 запитань анкети для персоналу УВП (з.а. № 1 - № 36).

²¹ Опитано 210 респондентів зі складу персоналу УВП, що розміщені у 6 областях України, задіяних у проекті.

²² Текстова частина відповідей на запитання анкети, а також відповідний процентний розподіл відповідей, які, згідно з формулюванням запитання мають «негативний зміст», надаються у таблиці курсивом. Наприклад: з.а. № 1 «так, можуть мати місце конфліктні ситуації» (39,2 %); з.а. № 3 «Вважаю умови незадовільними» (4,0 %), «вважаю умови такими, що не відповідають ПВП» (1.5%) та «вважаю умови такими, що можуть принижувати людську гідність» (0 %).

№2. Чи можуть мати місце конфліктна поведінка засуджених як наслідок розподілу в УВП?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 206 (98.1%).

	Відповідало респондентів	%
Так	73	35.4
Ні	122	59.2
Не можу відповісти	11	5.3

№3. Якими Ви вважаєте умови нічного відпочинку засуджених в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 202 (96.2%).

	Відповідало респондентів	%
задовільними	191	94.6
незадовільними	8	4.0
такими, що не відповідають ПВР	3	1.5
такими, що можуть принижувати людську гідність	0	0
Сумарний показник негативних відповідей ²³ (%)	XXXX	5.5
Не можу відповісти	0	0

№4. Якими Ви вважаєте умови перебування засуджених у приміщеннях для проведення культурно-масових заходів в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 205 (97.6%).

	Відповідало респондентів	%
задовільними	195	95.1
незадовільними	8	3.9
такими, що не відповідають ПВР	1	0.5

²³ Якщо запитання анкети передбачає можливість надання декількох «негативних» відповідей, наводиться також відповідний сумарний кількісний показник. Наприклад, з. а. № 3, негативні відповіді: «вважаю незадовільними» (4,0%), «вважаю такими, що не відповідають ПВР» (1,5 %), «вважають такими, що може принижувати людську гідність» (0,0 %). Сумарний показник: 5,5 %..

<i>такими, що можуть принижувати людську гідність</i>	1	0.5
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	4.9
Не можу відповісти	0	0

№ 5. Чи можуть виникнути конфлікти між засудженими та адміністрацією при розміщенні засуджених по спальним приміщенням установи?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 207 (98.6%).

	Відповідало респондентів	%
<i>Так</i>	85	41.1
Ні	110	53.1
Не можу відповісти	12	5.8

№ 6. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння між засудженими та адміністрацією, тощо) при забезпеченні порядку та чистоти на території і в приміщеннях установи?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 207 (98.6%).

	Відповідало респондентів	%
<i>Так</i>	96	46.4
Ні	104	50.2
Не можу відповісти	7	3.4

№ 7. Якою ви вважаєте організацію санітарно - гігієнічних заходів в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 206 (98.1%).

	Відповідало респондентів	%
задовільними	191	92.7
незадовільними	14	6.8
<i>такими, що можуть принижувати людську гідність</i>	1	0.5
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	7,3

Не могу відповісти	0	0
--------------------	---	---

№ 8. Яким, на Ваш погляд, є забезпечення засуджених в установі одягом та постільними речами?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 202 (96.2%).

	Відповідало респондентів	%
задовільним	174	86.1
незадовільним	23	11.4
таким, що не відповідає ПВП	5	2.5
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	13.9
Не могу відповісти	0	0

№ 9. Якою, на Ваш погляд, є організація харчування засуджених в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 200 (95.2%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	194	97.0
незадовільною	6	3.0
таким, що не відповідає ПВП	0	0
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	3.0
Не могу відповісти	0	0

№ 10. Якою Ви вважаєте організацію правової допомоги засудженим в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 202 (96.2%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	195	96.5
незадовільною	7	3.5
таким, що не відповідає ПВП	0	0
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	3.5

Не можу відповісти	0	0
--------------------	---	---

№ 11. Якою Ви вважаєте організацію контактів засуджених з зовнішнім світом в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 202 (96.2%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	196	97.0
незадовільною	6	3.0
<i>таким, що не відповідає ПВР</i>	0	0
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	3.0
Не можу відповісти	0	0

№ 12. Чи можуть, на Ваш погляд, виникати конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією, тощо) при організації контактів засуджених з зовнішнім світом?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 205 (97.6%).

	Відповідало респондентів	%
Так	58	28.3
Ні	134	65.4
Не можу відповісти	13	6.3

№ 13. Якою, на Ваш погляд, є організація адміністрацією своєчасного повідомлення родичів про стан засуджених?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 199 (94.8%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	188	94.5
незадовільною	10	5.0
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	1	0.5
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	5.5
Не можу відповісти	0	0

№ 14. Яким Ви вважаєте забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 200 (95.2%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	194	97.0
незадовільною	6	3.0
такою, що не відповідає ПВР	1	0.5
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	3.0
Не можу відповісти	0	0

№ 15. Якою Ви вважаєте організацію трудової діяльності засуджених в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 195 (92.9%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	165	84.6
незадовільною	30	15.4
такою, що не відповідає законодавству	1	0
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	15.4
Не можу відповісти	0	0

№ 16. Якою, на Ваш погляд, є організація фізичної культури та дозвілля засуджених в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 202 (96.2%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	190	94.1
незадовільною	12	5.9
такою, що не відповідає ПВР	1	0
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	5.9
Не можу відповісти	0	0

№ 17. Якою Ви вважаєте організацію навчального процесу засуджених в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 199 (94.8%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	194	97.5
незадовільною	4	2.0
такою, що не відповідає законодавству	1	0.5
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	2.5
Не можу відповісти	0	0

№ 18. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння між засудженими та адміністрацією) при наданні можливості сповідувати свою релігію, відвідувати релігійні служби або зібрання тощо?

Всього опитано респондентів 210. Відповіли 207 (98.6%).

	Відповідало респондентів	%
Так	35	16.9
Ні	166	80.2
Не можу відповісти	6	2.9

№ 19. Якою Ви вважаєте організацію роботи в установі ларька для купівлі товарів?

Всього опитано респондентів 210. Відповіли 191 (91.0%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	168	88.0
незадовільною	22	11.5
такою, що не відповідає законодавству	1	0.5
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	12.0
Не можу відповісти	0	0

№ 20. Якою Ви вважаєте організацію надання медичних послуг засудженим?

Всього опитано респондентів 210. Відповіли 195 (92.9%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	178	91.3

<i>незадовільною</i>	17	8.7
<i>такою, що не відповідає законодавству</i>	1	0
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	8.7
Не можу відповісти	0	0

№ 21. Якою Ви вважаєте організацію обшуків засуджених в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 202 (96.2%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	188	93.1
<i>незадовільною</i>	13	6.4
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	1	0.5
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	6.9
Не можу відповісти	0	0

№ 22. Якою, на Ваш погляд, є процедура накладання на засуджених стягнень за поведінку яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 196 (93.3%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	181	92.3
<i>незадовільною</i>	13	6.6
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	2	1.0
<i>Сумарний показник негативних відповідей (%)</i>	XXXX	7.6
Не можу відповісти	0	0

№ 23. Якою, на Ваш погляд, є реалізація стягнень за поведінку засуджених, яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 198 (94.3%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	187	94.4
незадовільною	11	5.6
такою, що не відповідає ПВР	2	0
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	5.6
Не можу відповісти	0	0

№ 24. Як Ви оцінюєте відомі Вам випадки застосування сили щодо засуджених в установі?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 164 (78.1%).

	Відповідало респондентів	%
такими, що відповідають законодавству	160	97.6
такими, що не відповідають законодавству	2	1.2
такими, що принижують гідність людини	2	1.2
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	2.4
Не можу відповісти	0	0

№ 25. Як Ви оцінюєте відомі Вам заходи стримування щодо засуджених?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 178 (84.8%).

	Відповідало респондентів	%
такими, що відповідають законодавству	175	98.3
такими, що не відповідають законодавству	1	0.6
такими, що принижують гідність людини	2	1.1
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	1.7
Не можу відповісти	0	0

№ 26. Як Ви оцінюєте процедуру подання прохань та скарг до адміністрації?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 199 (94.8%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	192	96.5
незадовільною	6	3.0
такою, що не відповідає ПВР	1	0.5
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	3.5
Не можу відповісти	0	0

№ 27. Як Ви оцінюєте процедуру реагування адміністрації, інших компетентних інстанцій на прохання та скарги засуджених? Всього опитано респондентів 210. Відповіли 200 (95.2%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	192	96.0
незадовільною	6	3.0
такою, що не відповідає ПВР	2	1.0
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	4.0
Не можу відповісти	0	0

№ 28. Якою Ви вважаєте організацію складання для засуджених індивідуального плану відбування покарання? Всього опитано респондентів 210. Відповіли 201 (95.7%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	189	94.0
незадовільною	12	6.0
такою, що не відповідає ПВР	2	0
Сумарний показник негативних відповідей (%)	XXXX	6.0
Не можу відповісти	0	0

№ 29. Чи погоджуєтесь Ви з рекомендацією Європейських пенітенціарних правил п. 72.1.? Всього опитано респондентів 210. Відповіли 196 (93.3%).

	Відповідало респондентів	%

так	155	79.1
<i>ні</i>	35	17.9
Не можу відповісти	6	3.1

№ 30. Чи проходили Ви спеціальну підготовку (курси підвищення кваліфікації тощо) щодо організації стосунків між засудженими та персоналом установи?

Всього опитано респондентів 210. Відповіли 205 (97.6%).

	Відповідало респондентів	%
так	166	81.0
<i>ні</i>	39	19.0

№ 31. Як часто Ви підвищуєте свою професійну підготовку?

Всього опитано респондентів 210. Відповіли 73 (34.8%).

	Відповідало респондентів	%
кожного тижня, місяця, раз на рік	54	74.0
1-2 рази на 3-5 років	8	11.0
раз на 5 років	18	24.7

№ 32. Чи вивчали Ви під час проходження професійної підготовки міжнародні документи у сфері прав людини, зокрема, Європейську конвенцію з прав людини, Європейську конвенцію з попередження катувань та нелюдського, або такого, що принижує гідність, поводження?

Всього опитано респондентів 210. Відповіли 203 (96.7%).

	Відповідало респондентів	%
Так	181	89.2
<i>Ні</i>	20	9.9

Вивчав самостійно	2	1.0
-------------------	---	-----

№ 33. Чи проходили Ви спеціальну підготовку щодо процедури (методів) застосування сили до засуджених?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 202 (96.2%).

	Відповідало респондентів	%
Так	152	75.2
<i>Ні</i>	50	24.8

№ 34. Чи ознайомило Вас керівництво установи з інструкціями, наказами, тощо, які регулюють застосування заходів стримування щодо засуджених?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 200 (95.2%).

	Відповідало респондентів	%
Так	180	90.0
<i>Ні</i>	6	3.0
Не можу відповісти	14	7.0

№ 35. Якою Ви вважаєте організацію управління в установі, де ви працюєте?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 204 (97.1%).

	Відповідало респондентів	%
задовільною	187	91.7
<i>незадовільною</i>	16	7.8
важко сказати	1	0.5

№ 36. Чи погоджуєтесь Ви з рекомендацією Європейських пенітенціарних правил п. 90.1.?
Всього опитано респондентів 210. Відповіли 208 (99.0%).

	Відповідало респондентів	%
Так	160	76.9
<i>Ні</i>	25	12.0

Важко сказати	23	11.1
---------------	----	------

ДОДАТОК 4

**Порівняльні таблиці розподілу відповідей,
наданих засудженими та персоналом на спільний блок запитань анкети²⁴**

№ 1. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння між адміністрацією установи та засудженими) при оформленні засуджених до УВП?

	Засуджені ²⁵	персонал
<i>Так</i> ²⁶	42.1	39.2
Ні	50.7	54.5
Не могу відповісти	7.2	6.2

№ 2. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією) при розподілі засуджених по установах?

	засуджені	персонал
<i>Так</i>	32.5	35.4
Ні	53.4	59.2
Не могу відповісти	14.1	5.3

№ 3. Якими Ви вважаєте умови нічного відпочинку в установі?

	засуджені	персонал
Задовільними	70.9	94.6

²⁴ Опрацьовано всі 28 запитань анкети для засуджених та 28 із 36 запитань анкети для персоналу УВП. Опитано 839 респондентів – засуджених. Опитано 210 респондентів зі складу персоналу УВП.

²⁵ Наведений розподіл (%) відповідей на базі опрацювання **повної вибірки** анкет респондентів – засуджених та персоналу, що відповіли на запитання анкети (див. ДОДАТОК 1 та ДОДАТОК 3). Наприклад, згідно ДОДАТКУ 1 на з.а. 1 «Так» відповіло 345 респондентів із загальної кількості тих, хто відповіли - 819. Це складає: $345/819 \times 100 = 42,1 \%$. Відповідно для персоналу згідно ДОДАТКУ 3 на з.а. 1 «Так» відповіло 82 респондентів із загальної кількості тих, хто відповіли - 209. Це складає: $82/209 \times 100 = 39,2 \%$.

²⁶ Текстова частина відповідей на запитання анкети, а також відповідний процентний розподіл відповідей, які, згідно з формулюванням запитання мають «негативний зміст», надаються у таблиці курсивом. Наприклад: з.а. № 1 «так, можуть мати місце конфліктні ситуації» (42,1% та 39,2 %); з.а. № 3 «Вважаю умови незадовільними» (19,9% та 4,0 %), «вважаю умови такими, що не відповідають ПВП» (5,4% та 1,5%) та «вважаю умови такими, що можуть принижувати людську гідність» (3,9% та 0 %).

<i>Незадовільними</i>	19.9	4.0
<i>такими, що не відповідають ПВР</i>	5.4	1.5
<i>такими, що можуть принижувати людську гідність</i>	3.9	0
Не можу відповісти	-	0

№ 4. Якими Ви вважаєте умови перебування у приміщеннях для проведення культурно-масових заходів в установі?

	засуджені	персонал
задовільними	73.9	95.1
<i>незадовільними</i>	21.2	3.9
<i>такими, що не відповідають ПВР</i>	4.8	0.5
<i>такими, що можуть принижувати людську гідність</i>	0.1	0.5
Не можу відповісти	-	0

№ 5. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації при розміщенні засуджених по спальним приміщенням установи?

	засуджені	персонал
<i>Так</i>	34.3	41.1
Ні	54.9	53.1
Не можу відповісти	10.9	5.8

№ 6. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією, тощо) при забезпеченні порядку та чистоти на території і в приміщеннях установи?

	засуджені	персонал
<i>Так</i>	29.4	46.4
Ні	61.2	50.2

Не могу відповісти	9.4	3.4
--------------------	-----	-----

№ 7. Якою ви вважаєте організацію санітарно - гігієнічних заходів в установі?

	засуджені	персонал
задовільними	62.2	92.7
<i>незадовільними</i>	<i>31.5</i>	<i>6.8</i>
<i>такими, що можуть принижувати людську гідність</i>	<i>6.4</i>	<i>0.5</i>
Не могу відповісти	-	0

№ 8. Яким, на Ваш погляд, є забезпечення в установі одягом та постільними речами?

	засуджені	персонал
задовільним	63.3	86.1
<i>незадовільним</i>	<i>31.5</i>	<i>11.4</i>
<i>таким, що не відповідає ПВР</i>	<i>5.3</i>	<i>2.5</i>
Не могу відповісти	-	0

№ 9. Якою, на Ваш погляд, є організація харчування в установі?

	засуджені	персонал
задовільною	65.8	97.0
<i>незадовільною</i>	<i>28.5</i>	<i>3.0</i>
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	<i>5.7</i>	<i>0</i>
Не могу відповісти	-	0

№ 10. Якою Ви вважаєте організацію правової допомоги в установі?

	засуджені	персонал
задовільною	66.5	96.5
<i>незадовільною</i>	<i>28.0</i>	<i>3.5</i>
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	<i>5.5</i>	<i>0</i>

Не можу відповісти	-	0
--------------------	---	---

№ 11. Якою Ви вважаєте організацію контактів з зовнішнім світом в установі?

	засуджені	персонал
задовільною	78.5	97.0
незадовільною	18.5	3.0
такою, що не відповідає ПВР	3.0	0
Не можу відповісти	-	0

№ 12. Чи можуть, на Ваш погляд, виникати конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією, тощо) при організації контактів засуджених з зовнішнім світом?

	засуджені	персонал
Так	30.3	28.3
Ні	61.2	65.4
Не можу відповісти	8.4	6.3

№ 13. Якою, на Ваш погляд, є організація адміністрацією своєчасного повідомлення родичів про стан засуджених?

	засуджені	персонал
задовільною	66.8	94.5
незадовільною	28.8	5.0
такою, що не відповідає ПВР	4.4	0.5
Не можу відповісти	-	0

№ 14. Яким Ви вважаєте забезпечення засуджених в установі зовнішньою інформацією?

	засуджені	персонал
задовільною	80.9	97.0

<i>незадовільною</i>	16.9	3.0
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	2.3	0
Не можу відповісти	-	0

№ 15. Якою Ви вважаєте організацію трудової діяльності в установі?

	засуджені	персонал
задовільною	58.3	84.6
<i>незадовільною</i>	33.9	15.4
<i>такою, що не відповідає законодавству</i>	7.8	0
Не можу відповісти	-	0

№ 16. Якою, на Ваш погляд, є організація фізичної культури та дозвілля в установі?

	засуджені	персонал
задовільною	66.8	94.1
<i>незадовільною</i>	29.8	5.9
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	3.4	0
Не можу відповісти	-	0

№ 17. Якою Ви вважаєте організацію навчального процесу в установі?

	засуджені	персонал
задовільною	87.1	97.5
<i>незадовільною</i>	10.5	2.0
<i>такою, що не відповідає законодавству</i>	2.4	0.5
Не можу відповісти	-	0

№ 18. Чи можуть мати місце конфліктні ситуації (непорозуміння з адміністрацією) при наданні можливості сповідувати свою релігію, відвідувати релігійні служби або зібрання тощо?

	засуджені	персонал
<i>Так</i>	13.1	16.9
<i>Ні</i>	75.6	80.2
Не можу відповісти	11.3	2.9

№ 19. Якою Ви вважаєте організацію роботи в установі ларька для купівлі товарів для особистого користування?

	засуджені	персонал
задовільною	51.9	88.0
незадовільною	40.4	11.5
такою, що не відповідає законодавству	7.7	0.5
Не можу відповісти	-	0

№ 20. Якою Ви вважаєте організацію надання медичних послуг?

	засуджені	персонал
задовільною	54.9	91.3
незадовільною	38.3	8.7
такою, що не відповідає законодавству	6.7	0
Не можу відповісти	-	0

№ 21. Якою Ви вважаєте організацію обшуків в установі?

	засуджені	персонал
задовільною	59.6	93.1
незадовільною	33.3	6.4
такою, що не відповідає ПВР	7.1	0.5
Не можу відповісти	-	0

№ 22. Якою, на Ваш погляд, є процедура накладання стягнень за поведінку засуджених яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі?

	засуджені	персонал
задовільною	62.1	92.3
<i>незадовільною</i>	<i>30.9</i>	<i>6.6</i>
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	<i>6.9</i>	<i>1.0</i>
Не можу відповісти	-	0

№ 23. Якою, на Ваш погляд, є реалізація стягнень за поведінку засуджених, яка загрожує внутрішньому розпорядку режиму або безпеці в установі?

	засуджені	персонал
задовільною	65.5	94.4
<i>незадовільною</i>	<i>28.3</i>	<i>5.6</i>
<i>такою, що не відповідає ПВР</i>	<i>6.2</i>	<i>0</i>
Не можу відповісти	-	0

№ 24. Як Ви оцінюєте відомі Вам випадки застосування сили щодо засуджених в установі?

	засуджені	персонал
такими, що відповідають законодавству	62.5	97.6
<i>такими, що не відповідають законодавству</i>	<i>18.9</i>	<i>1.2</i>
<i>такими, що принижують гідність людини</i>	<i>18.6</i>	<i>1.2</i>
Не можу відповісти	-	0

№ 25. Як Ви оцінюєте відомі Вам заходи стримування щодо засуджених?

	засуджені	персонал
такими, що відповідають законодавству	65.7	98.3
<i>такими, що не відповідають законодавству</i>	<i>21.4</i>	<i>0.6</i>
<i>такими, що принижують гідність людини</i>	<i>12.9</i>	<i>1.1</i>
Не можу відповісти	-	0

№ 26. Як Ви оцінюєте процедуру подання прохань та скарг до адміністрації?

	засуджені	персонал
задовільною	69.9	96.5
незадовільною	25.5	3.0
такою, що не відповідає ПВР	4.6	0.5
Не можу відповісти	-	0
маю	66.0	
не маю	34.0	

№ 27. Як Ви оцінюєте процедуру реагування адміністрації, інших компетентних інстанцій на прохання та скарги засуджених?

	засуджені	персонал
задовільною	65.8	96.0
незадовільною	29.6	3.0
такою, що не відповідає ПВР	4.5	1.0
Не можу відповісти	-	0

№ 28. Чи маєте Ви індивідуальний план відбування покарання? (Питання до респондентів - засуджених)

Якою Ви вважаєте організацію складання для засуджених індивідуального плану відбування покарання? (Питання для респондентів зі складу персоналу)

	персонал
задовільною	94.0
незадовільною	6.0
такою, що не відповідає ПВР	0
Не можу відповісти	0

Форма звіту за результатами відвідування (моніторингу) установи

(назва установи) _____

Дата

відвідування: _____

Члени моніторингової групи (прізвище та ініціали): _____

1. Зовнішній вигляд установи та прилеглої території (По можливості, за домовленістю з адміністрацією, бажано об'їхати територію ВК по периметру або частині периметру).*Завдання монітору: Визначити, чи не є певні зовнішні деталі (наприклад, огорожа, паркан, оздоблення воріт тощо) такими, що можуть скласти уяву про приниження людської гідності утримуваних у ВК?*

- Ваші можливі конкретні зауваження _____

2. Огляд приміщення для прийому передач.*Завдання монітору: Визначити, чи не є оформлення приміщення для прийому передач таким, що ускладнює контакти родичів з адміністрацією УВП. За домовленістю з адміністрацією провести «міні – опитування» родичів.*

- Ваші можливі конкретні зауваження _____

3. Загальний огляд території УВП (Обійти, об'їхати більшу частину території ВК, включаючи «промзону», господарські будівлі, сміттєзбиральник тощо.)*Завдання монітору: Визначити, чи не є зовнішній вигляд приміщень території, парканів тощо таким, що може скласти уяву про приниження людської гідності утримуваних у ВК?*

- Ваші можливі конкретні зауваження _____

3.1 Чи має територія ВК тверде покриття? (асфальт, плитка, наявність іншого твердого покриття);

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

3.2 Чи не виникають конфлікти між засудженими і адміністрації при організації прибирання території? (З'ясувати у компетентних осіб хто, коли, за яким розкладом прибирає територію ВК).

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

4.А Огляд приміщень для нічного відпочинку засуджених

Конкретне приміщення для нічного відпочинку (тип та розрахункова кількість осіб) _____

Завдання монітору: З'ясувати, чи відповідає інтер'єр приміщень для нічного відпочинку вимогам поваги до людської гідності засуджених .

4.A.1 Санітарно – гігієнічні умови;

Відповідає вимогам ПВР Не відповідає вимогам ПВР

- Ваші можливі конкретні зауваження _____

4.A.2 Площа та кубатура приміщення;

Відповідає вимогам ПВР Не відповідає вимогам ПВР - Інше _____

4.A.3 Штучне або природне освітлення;

Відповідає нормативним документам

Не відповідає нормативним документам

4.A.4 З'ясувати з компетентними особами УВП чи проводиться розміщення засуджених у приміщеннях для нічного відпочинку з урахуванням їх особистих рис характеру тощо?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

4.A.5 Чи утримується окремо молоді засуджені від засуджених старшого віку?

Так Ні

(ЕПП 18.1-18.10)

Ваші думки (пропозиції, міркування) щодо відповідності інтер'єру приміщень для нічного вимогам поваги до людської гідності засуджених. _____

5.A Огляд приміщень для культурно-масових заходів в УВП

Тип приміщення для культурно-масових заходів (відділення соціально – виховної та психологічної роботи, актовий зал тощо) _____

Завдання монітору: З'ясувати, чи відповідає інтер'єр приміщень для культурно-масових заходів вимогам поваги до людської гідності засуджених.

5.A.1 площа та кубатура приміщення;

Відповідає вимогам ПВР не відповідає вимогам ПВР

- Ваші можливі конкретні зауваження _____

5.A.2 штучне або природне освітлення;

Відповідає нормативним документам Не відповідає нормативним документам

5.A.3 Чи мають приміщення для культурно-масових заходів в УВП естетичний вигляд?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

(ЕПП 18.2)

Ваші думки (пропозиції, міркування) щодо відповідності інтер'єру приміщень для культурно-масових заходів вимогам поваги до людської гідності засуджених _____

6.А Огляд приміщень для надання гігієнічних послуг засуджених в УВП

Тип приміщення для надання санітарно – гігієнічних послуг (душові, кімнати для умивання, туалети, сушарні, приміщення для прання постільних речей, індивідуального одягу тощо) _____

Завдання монітору: З'ясувати, чи відповідає доступ до санітарно – гігієнічних послуг в УВП вимогам поваги до людської гідності засуджених.

6.А.1 Чи достатня кількість приміщень для забезпечення гігієнічних послуг в УВП?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

6.А.2 Чи відповідає технічний стан приміщень та устаткування для надання гігієнічних послуг в УВП сучасним вимогам?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

6.А.3 Чи відповідає матеріальне забезпечення гігієнічних вимог засуджених відповідним нормативним документам?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

6.А.4 Чи передбачені та реалізовані необхідні заходи для задоволення санітарних потреб жінок?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

(ЕПП 19.1-19.7)

Ваші думки (пропозиції, міркування) щодо відповідності приміщень для надання санітарно – гігієнічних послуг вимогам поваги до людської гідності засуджених _____

7.А Огляд їдальні та допоміжних приміщень, пов'язаних зі зберіганням продуктів та приготуванням їжі в УВП

Тип приміщень харчоблоку (зал для прийому їжі, кухня, допоміжні приміщення, складські приміщення, холодильники, приміщення для зберігання продуктів засуджених тощо) _____

Завдання монітору: З'ясувати, чи організоване харчування в УВП з урахуванням віку, стану здоров'я та культурно-релігійних вимог засуджених.

7.А.1 Чи достатня кількість приміщень, посуду, тощо для організації харчування в УВП «в одну зміну»?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

7.А.2 Чи організоване харчування окремих груп засуджених за медичними вимогами або культурно-релігійними вимогами?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

7.А.3 Чи організовано індивідуальне вживання харчових продуктів засудженими поза межами їдальні?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

(ЕПП 22.1-22.6)

Ваші думки (пропозиції, міркування) щодо відповідності організації харчування вимогам поваги до людської гідності засуджених _____

8. А Огляд приміщень для праці засуджених.

Тип приміщень (цех, майстерня, тощо) _____

Завдання монітору: З'ясувати, чи організовано трудовий процес в УВП з урахуванням віку, стану здоров'я засуджених. Чи не є виробнича зона витоконм конфліктів між адміністрацією та засудженими?

8.А.1 Чи відповідає зовнішній та внутрішній вигляд виробничих приміщень сучасним технічним, санітарним та естетичним вимогам до виробництва?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

8.А.2 Чи організоване певним чином техніка безпеки на виробництві?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

8.А.3 Чи є виробничий процес сучасним - таким, що сприяє розвитку затребуваних у суспільстві професійних навичок засуджених?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

(ЕПП 26.1-26.17)

Ваші думки (пропозиції, міркування) щодо відповідності організації праці вимогам поваги до людської гідності засуджених _____

9.А Огляд спортивних майданчиків та приміщень для занять фізичними вправами, проведення культурними заходів та організації інших форм дозвілля засуджених.

Тип території або приміщення (спортмайданчики, приміщення для проведення культурних заходів тощо) _____

Завдання монітору: З'ясувати, чи організоване належним чином дозвілля засуджених (фізичні вправи, спорт, культурні заходи).

Ваші можливі конкретні зауваження щодо організації спортивної та культурної роботи в УВП _____

(ЕПП 27.1-27.7)

Ваші думки (пропозиції, міркування) щодо відповідності організації спортивної та культурно – масової роботи принципам поваги людської гідності засуджених _____

10.А Огляд приміщень для виконання дисциплінарних стягнень.

Тип приміщень (ДИЗО, ПКТ або ДПК) _____

Завдання монітору: З'ясувати, чи не пов'язане виконання дисциплінарних стягнень з негуманним, або, принижуючим людську гідність, поведженням щодо засуджених.

10.А.1 Чи відповідають загальні умови утримання засуджених у приміщеннях для виконання дисциплінарних стягнень вимогам міжнародного та національного законодавства?

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

10.А.2 Чи відповідає приміщення для виконання дисциплінарних стягнень вимогам збереження людської гідності засудженого? (підвальне приміщення, відсутність або недостатність природного та штучного освітлення, вентиляція, якість підлоги, санітарно – гігієнічні умови тощо).

Так Ні - Ваші можливі конкретні зауваження _____

ЕПП (56-61)

Ваші думки (пропозиції, міркування) щодо відповідності виконання дисциплінарних стягнень принципам поваги до людської гідності засуджених _____

11. Знайомство з документацією щодо індивідуальної роботи із засудженими.

Робота психолога. Наявність індивідуальних планів ресоціалізації для засуджених.

Завдання монітору: Ознайомитись з організацією роботи психологів (знайомство з відповідною документацією) та організацією роботи працівників соціально-виховного напрямку (зокрема, знайомство з індивідуальними планами ресоціалізації засуджених – планами відбування покарання та стратегією підготовки до звільнення).

Ваші можливі конкретні зауваження щодо організації роботи психологів та працівників соціально-виховного напрямку _____

ЕПП (56-61)

ДОДАТОК 6

Список установ виконання покарань, в які було здійснено моніторингові візити відповідно до завдань проекту «Кримінально-виконавча служба України. Проблеми створення системи національних превентивних механізмів попередження катувань та інших жорстоких, нелюдських та таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання. Роль громадського моніторингу».

Область	Установа	Категорії осіб, що утримуються в УВП	Дільниці, сектори УВП	Рівні безпеки
Донецька	Калінінська ВК № 27	Чоловіки	Дільниця соціальної реабілітації; Дільниця слідчого ізолятора	Середній рівень безпеки (раніше відбували покарання у виді позбавлення волі)
	Приазовська ВК № 107	Жінки	Дільниця соціальної реабілітації;	Мінімальний рівень безпеки
	Донецька ВК № 124	Чоловіки	Дільниця соціальної реабілітації;	Середній рівень безпеки (раніше відбували покарання у виді позбавлення волі)
	Лікувальний заклад при ВК №124	Чоловіки		
Запорізька	Вільнянська ВК №20	Чоловіки	Дільниця соціальної реабілітації;	Середній рівень безпеки (вперше засуджені до позбавлення волі)
	Лікувальний заклад при ВК №20	Чоловіки		
	Біленьківська ВК № 99	Чоловіки	Дільниця соціальної реабілітації;	Середній рівень безпеки (вперше засуджені до позбавлення волі)
	Мелітопольська виховна колонія	Дівчата: неповнолітні або засуджені неповнолітніми		

Київська	Білоцерківська ВК № 35	Чоловіки	Дільниця соціальної реабілітації; (в тому числі для засуджених – не громадян України)	Середній рівень безпеки (раніше відбували покарання у виді позбавлення волі)
	Бучанська ВК № 85	Чоловіки	Дільниця соціальної реабілітації;	Середній рівень безпеки (вперше засуджені до позбавлення волі)
	Лікувальний заклад при ВК №85	Чоловіки		
	Бориспільська ВК № 119	Чоловіки	Дільниця соціальної реабілітації;	
Львівська	Львівська ВК № 48	Чоловіки		Середній рівень безпеки (раніше відбували покарання у виді позбавлення волі)
	Миколаївська ВК № 50	Чоловіки	Дільниця соціальної реабілітації;	Мінімальний рівень безпеки
	Самбірська виховна колонія	Хлопці: неповнолітні або засуджені неповнолітніми		
Харківська	Холодногірська ВК № 18	Чоловіки	Дільниця слідчого ізолятора	Середній рівень безпеки (вперше засуджені до позбавлення волі)
	Харківська ВК № 43	Чоловіки	Дільниця соціальної реабілітації;	Середній рівень безпеки (раніше відбували покарання у виді позбавлення волі)
	Дергачівська ВК № 109	Чоловіки		Мінімальний рівень безпеки з полегшеними умовами тримання
Дніпропетровська	Дніпродзержинська ВК № 34	Жінки - інваліди	Дільниця слідчого ізолятора	Мінімальний рівень безпеки

(моніторинг в цієї області проводився не в повному обсязі і тому кількісні дані не ввійшли до загального аналізу)	Лікувальний заклад при ВК №34	Жінки	Дільниця соціальної реабілітації; сектор максимального рівня безпеки - довічне позбавлення волі	Середній рівень безпеки (раніше відбували покарання у виді позбавлення волі)
	Дніпропетровська ВК № 89	Чоловіки		
	Лікувальний заклад при ВК №89	Чоловіки		
	Павлоградська виховна колонія	Хлопці: неповнолітні або засуджені неповнолітніми		

Проект

«Кримінально-виконавча служба України. Проблеми створення системи національних превентивних механізмів попередження катувань та інших жорстоких, нелюдських та таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання. Роль громадського моніторингу»
(2009 р.)

Координатори моніторингових груп по областях

1) Донецька область

Несвітайло Євген Миколайович, +38 0504732113, een@i.ua

Киричук Тамара Ремівна, +38 0997772761

2) Запорізька область

Сушко Георгій Трохимович, +38 0322725551

Поліщук Віктор Григорович, + 38 0677353630; turovapvg61@rambler.ru

3) Київська область

Сухоруков Андрій Олександрович, +38 0445120673, +38 0509364730, igfm.us@gmail.com

Бобровський Олександр Євгенович, +38 0662502362

4) Львівська область

Косторний Олександр Дмитрович, +38 0322725551, akmc@mail.ru

Косторна Наталія Едуардівна, +38 0932841863

5) Харківська область

Мар'яновський Григорій Абрамович, +38 0503028126; grig@onet.com.ua

6) Дніпропетровська область

Шкрюм Таїсія Іванівна, +38 0562686202, +38 0984253694, kolyadin@ua.fm

Звірко Володимир Олексійович, +38 0562686202

Виконавці проекту висловлюють щире вдячність регіональним відділенням ДДУВП за сприяння виконанню проекту.